

Directa

Octubre 2023
#571
5 €

a

**Setge
al català**

Directa

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La DIRECTA s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La DIRECTA NO comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La DIRECTA ha rebut enguany una subvenció de
la Generalitat de Catalunya, que representa
menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Miriam Tijani

Coordinació web

David Bou, Gemma Garcia,
Jesús Rodríguez, Ester Fayos

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró

Coordinació fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Pau Fabregat

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anna Celma

Publicitat i distribució

Míriam Blàzquez

Coordinació audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

David Bou i Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Gerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual

Decreixement

Ester Fayos

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebost

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Oriol Andrés, Berta Camprubí
i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Clara Asín, Gemma Martínez
i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo i Laia Alsina

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Irene Selvaggi i Miriam Tijani

Som cooperativa

Carla Benito

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Pau Fabregat

Textos:

Ester Fayos
David Bou
Àlex Romaguera
Tere Alberó
Tomeu Mesquida
Pablo Bonat
Eloi Latorre
Roger Jiménez
Iñaki Álvarez
Andreu Lloret
Daniel Raventós
Sara Romero
Ricard González
Victor Serri
Irene Molina
Roger Costa Puyal
Rubèn Hernández
Laia Alegret
Àlex Chico
Alba Lafarga
Toni Sánchez
Ramon Torrents Sala
Neus Chillida Zaragoza
Anna Peñalver Bermudo

Fotografies:

Victor Serri
Adriana Pimentel
Julia Molins
Lucas Guerra

Il·lustracions:

Gerard Casadevall
Anna Gran
Laura Gallofré
Hugo Cornelles
Ferran Coves
Eixa
Anna Bohigas

Projecte gràfic:

Amaia Moran
Andrea Maresch
Gaizka Pagonabarraga
Gerard Casadevall
Pau Fabregat

Estem ací

Si a algú li dius que formes part del nucli de la *Directa* al País Valencià, el més habitual és rebre alguna de les respostes següents: “La *Directa*? No la conec”; “Ai, pensava que només estàveu a Catalunya!”; “Ah, i publiquen notícies d’ací?”; o, en el millor dels casos, “Vos conec! Feu molt bona tasca!”. En l’últim supòsit, no cal dir que finalitzem la conversa amb un somriure d’orella a orella. La resta de comentaris ens trenquen per dins, però agafem aire i, si hi ha temps i interès, ens expliquem. Deixem clar que fem periodisme, d’investigació, amb una mirada crítica; i recordem breument els nostres orígens. Arribades a aquest punt, sol passar que la interlocutora vol saber-ne més: “Quantes sou al País Valencià?” o “com vos organitzeu amb l’estructura de la *Directa* a Catalunya?”. Aleshores, expliquem que el nucli de la *Directa* al País Valencià ha arribat a crear una estructura sòlida i autònoma, que no només vetlla per fer periodisme; que teixim xarxa amb altres entitats i que participem en espais cooperatius, com l’Espai Comú de Benimaclet o, des del juliol, en la Xarxa de l’Economia Social i Solidària (XEAS); que busquem estratègies per enfortir la nostra base social i que, a mesura que hem anat afermant els nostres fonaments, ens hem submergit en apassionants debats interns. Com encaixen les dinàmiques d’un nucli tan consolidat en un mitjà amb la redacció a Barcelona? Tenim suficient autonomia? Quins són els reptes de futur? Per a la majoria d’aquestes preguntes encara no tenim una resposta nítida, o en tenim moltes, però els debats que sorgeixen també formen part de nosaltres, ens defineixen com a nucli i abordar-los fa que no perdem el rumb.

Ester Fayos

Coordinadora del nucli del País Valencià

Minoria sorollosa contra el català

Entitats espanyolistes amb escassa base social utilitzen el sistema judicial per combatre el model escolar d'immersió lingüística, ajudades per la imatge sobredimensionada que transmeten d'elles partits i mitjans de comunicació afins

TEXT: **DAVID BOU**

IL·LUSTRACIÓ: **PAU FABREGAT**

En un missatge televisiu, el 3 de novembre de 1969, l'aleshores president dels EUA, Richard Nixon, va demanar suport per als seus plans bèl·lics a la població que no s'havia unit a les multitudinàries protestes contra la Guerra del Vietnam. En aquell discurs, el mandatari va popularitzar el concepte *majoria silenciosa* com un recurs retòric per deslegitimar les posicions dels sectors socials que es mobilitzen per diferents causes, amb l'argument que les seves reivindicacions no es corresponen amb el que pensa i sent la part majoritària de la població que resta passiva.

Durant els darrers anys, la dreta i el nacionalisme espanyol han recuperat aquesta terminologia, emprada en diferents contextos pel règim franquista, pel fundador del Partit Popular (PP), Manuel Fraga i pels dos expresidents del govern espanyol d'aquesta formació, José María Aznar i Mariano Rajoy. Principalment, l'han utilitzat per restar crèdit a les mobilitzacions independentistes i per carregar contra el model d'immersió lingüística a les escoles catalanes, estès arreu d'aquest territori d'ençà de la seva

aplicació el curs 1983-84 a dinou centres públics de Santa Coloma de Gramenet (el Barcelonès).

La darrera enquesta sociopolítica del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) -organisme autònom adscrit a la Generalitat de Catalunya-, publicada el desembre de 2021, revelava que un 76% de les persones preguntades estava d'acord amb una metodologia d'aprenentatge aplicada també a altres indrets del món, que evita la segregació a les aules per motius lingüístics i pretén que l'alumnat aprengui una llengua diferent de la que parla a casa. Aleshores, si el suport social és tan majoritari, qui hi ha darrere de l'ofensiva contra la llengua pròpia dels Països Catalans?

XIFRES INFLADES

La *Directa* ha tingut accés a dades inèdites que revelen el nombre de peticions que va rebre el Departament d'Educació de famílies que volien escolaritzar infants en castellà durant la dècada prèvia a la sentència judicial que imposava el 25% de la docència en aquesta llengua a les aules de Catalunya. Fins a arribar a aquest dictamen de la secció cinquena del contencions administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC), el de- ►

► sembre de 2020, les demandes en aquest sentit afectaven un 7,6% dels 5.072 centres educatius dels cicles d'infantil, primària i secundària que segons l'Idescat hi havia aleshores a Catalunya.

D'aquest total de sol·licituds, un 58% corresponien a escoles privades i concertades. Tanmateix, de les 1.450 peticions recollides, tan sols en 55 casos la part interessada va decidir arribar fins al final del procés per materialitzar el seu objectiu. La resta, se'n van desdir o hi van renunciar sense que es coneguïn els motius. Aquestes xifres, aconseguïdes per la Plataforma per la Llengua, comprenen el període 2011-2019 i il·lustren una part de l'estratègia seguida per entitats de caràcter espanyolista, que fins avui mantenen la cerca de progenitores ideològicament properes per ajudar-les a revertir el model d'immersió en el nombre de centres més alt possible.

Entitats com Asamblea por una Escuela Bilingüe (AEB) disposen de models de formularis per presentar recursos administratius als Serveis Territorials d'Educació, al Consorci d'Educació de Barcelona o a la secretaria dels mateixos centres educatius. Aquest tràmit persegueix que les escoles es vegin forçades a impartir una o diverses assignatures troncales en castellà, a més de les ja reservades per a aquesta llengua i literatura. Si en un primer moment, el Departament d'Educació incorre en silenci administratiu o bé respon negativament a la sol·licitud de la família, l'AEB assumeix de forma gratuïta els tràmits per iniciar la via judicial i que el TSJC dicti mesures cautelars o ordeni l'obligació del centre a impartir determinades hores en castellà a la totalitat de la classe on algú ho ha sol·licitat. Fins i tot, en cas que canviï d'escola, en el nou centre.

No obstant això, les dades demostren com en alguns centres concrets es va produir una allau de peticions, un element que va fer disparar el nombre total de demandes i que ha servit a les entitats impulsores per sobredimensionar la situació. Així doncs, 637 de les sol·licituds es van formular en tan sols 34 centres educatius (22 d'ells privats), entre els quals destaquen l'escola Josep Guinovart de Castelldefels –segon municipi més gran de Catalunya on governa el PP– amb 75, i els centres d'orientació catòlica de la Companyia de Santa Teresa de Jesús, amb 70, i el del Sagrat Cor de Sarrià, amb 48 peticions, ambdós a Barcelona.

En total, en almenys 119 municipis dels 947 existents a Catalunya hi ha centres educatius que han estat objecte d'alguna sol·licitud d'aquest tipus des de l'any 2011, principalment a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, el Garraf i el Baix Penedès, el Camp, el Maresme, la Selva, i el Pla de Lleida. Tot i això, cal tenir en compte que des del Departament d'Educació no s'han facilitat xifres de l'evolució de peticions des de l'any 2020 fins a l'actualitat i l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) tampoc no té publicades dades sobre matèria educativa dels darrers dos anys.

Malgrat la manca de dades oficials, la Plataforma per la Llengua ha pogut confirmar a la *Directa* que a l'inici del present curs 2023-2024, la mesura del 25% de castellà s'està aplicant a 28 centres (setze públics i dotze privats), és a dir, en un 0,6% dels adscrits al sistema educatiu de Catalunya. Estan ubicats en disset municipis diferents

i quinze ho fan obeint mesures cautelars mentre que en tretze s'ha implantat per compliment d'una sentència ferma. De la mateixa manera, els cursos anteriors hi havia hagut 22 centres més on el poder judicial havia intervingut en un projecte lingüístic que a priori s'ha de basar en criteris pedagògics, però aquestes aules ja han tornat a la normalitat perquè l'alumnat provinent de les famílies que havien forçat el canvi ja no hi estudia.

ENTITATS 'FANTASMA'

El gener de 2022 es va presentar a Barcelona la plataforma Escuela de Todos, amb l'objectiu específic de promoure l'execució de la sentència per aplicar el 25% de castellà a les aules de Catalunya. El 18 de setembre del mateix any, coincidint amb l'inici del curs escolar, la plataforma va organitzar una manifestació a Barcelona amb la qual pretenia fer una demostració de força. Tot i organitzar autocars des de diversos punts de l'Estat espanyol i comptar amb el suport de càrrecs importants del PP, Ciutadans i Vox –com ara Santiago Abascal–, només va aconseguir aplegar 8.600 persones, segons el recompte de la *Directa*. Sigui com sigui, l'organització va traslladar als mitjans que 120.000 persones havien secundat la marxa, donant un nombre que multiplicava per cinquanta el que va oferir la Guàrdia Urbana, que va xifrar l'assistència en 2.400 manifestants.

Fonts promotores de la plataforma asseguren que aquesta està formada per quinze associacions, però la *Directa* ha constatat que alguns dels col·lectius que s'anuncien com a part activa del conglomerat no tenen cap activitat recent, com ara Ampas Paralelas, Asociación Cataluña por España o la Plataforma Silenciosa. Malgrat l'aparença d'entitats serioses i amb filiació, rere algunes de les altres marques adscrites a la Escuela de Todos, com ara Acción para la Mejora de la Enseñanza Secundaria, només hi consta una persona que s'hagi identificat mai públicament com a membre d'aquesta, tot i tractar-se suposadament d'un "sindicat de professors de secundària" que no es pot localitzar en cap registre oficial.

Una altra de les sigles que formarien part d'Escuela de Todos, la fundació Centro Libre Arte y Cultura (CLAC), té el domicili social a una localitat de 172 habitants a Cantàbria, La Acebosa; amb tot, proclama que va néixer "amb el propòsit de reivindicar Barcelona com a referent cultural d'Espanya". Per últim, dos grups que s'autodefineixen d'"esquerres" també s'han sumat a la plataforma: Alternativa Ciudadana Progesista i Asamblea Social de la Izquierda de Cataluña que, malgrat tenir quatre càrrecs a la seva estructura, té vacant el de "coordinador".

Al capdavant de la plataforma hi ha, però, l'Asamblea por una Escuela Bilingüe (AEB). Tot i ser entitats amb números d'identificació fiscal diferents, una i altra comparteixen seu social en un mateix entresol de l'Eixample de Barcelona juntament amb una altra agrupació que també forma part d'AEB: Impulso Ciudadano, presidida per un exdiputat de Ciutadans, José Domingo.

La *Directa* ha contactat amb l'AEB i fonts de la plataforma aclareixen que "tenim entre vuitanta i cent socis, a banda d'unes 500 persones arreu de Catalunya que col·laboren amb nosal-

Escuela de Todos comparteix domicili a Barcelona amb l'Asociación por una Escuela Bilingüe i amb Impulso Ciudadano, entitat que presideix l'exdiputat de Cs José Domingo

Manifestació el 18 de setembre de 2022 a Barcelona contra el model d'immersió lingüística, que va servir de carta de presentació de la plataforma Escuela de Todos | **VÍCTOR SERRI**

tres i ens passen informació". També reconeixen que "som els impulsors d'Escuela de Todos i l'entitat que té més base social".

L'AEB afirma a l'article 2 dels seus estatuts que "no està vinculada a cap partit polític i manté la seva independència", però la seva presidenta, Ana María Losada Fernández, es va presentar com a número vuit de la llista del PP a l'Hospitalet de Llobregat (el Barcelonès) a les eleccions municipals de 2011, mentre que la vicepresidenta Eva Roig Rodríguez, ho va fer en la mateixa posició per Unión Progreso y Democracia a les del Parlament de l'any anterior.

Juntament amb AEB, les entitats amb una certa capacitat de filiació que formen part de la plataforma són Societat Civil Catalana, que va liderar les mobilitzacions unionistes contra el procés posteriors al referèndum de l'1 d'octubre de 2017, i S'ha Acabat, activa entre estudiants espanyolistes de les universitats catalanes i pedrera de Ciutadans abans de la seva situació actual de pràctica desaparició. La llista la completen entitats com Aixeca't-Levántate, Asociación por la Tolerancia i els anomenats Segadors del Maresme, famosos durant algun temps per l'activitat dels seus escamots, amb presència d'alguns individus alineats amb l'extrema dreta, dedicats a retirar de l'espai públic llaços grocs i simbologia independentista.

Enguany, Escuela de Todos ha buscat ampliar el seu radi d'acció i estendre la seva croada contra les llengües cooficials de l'Estat espanyol amb la suma d'entitats d'altres territoris dels Països Catalans i de Navarra, com ara Idiomas y Educación i

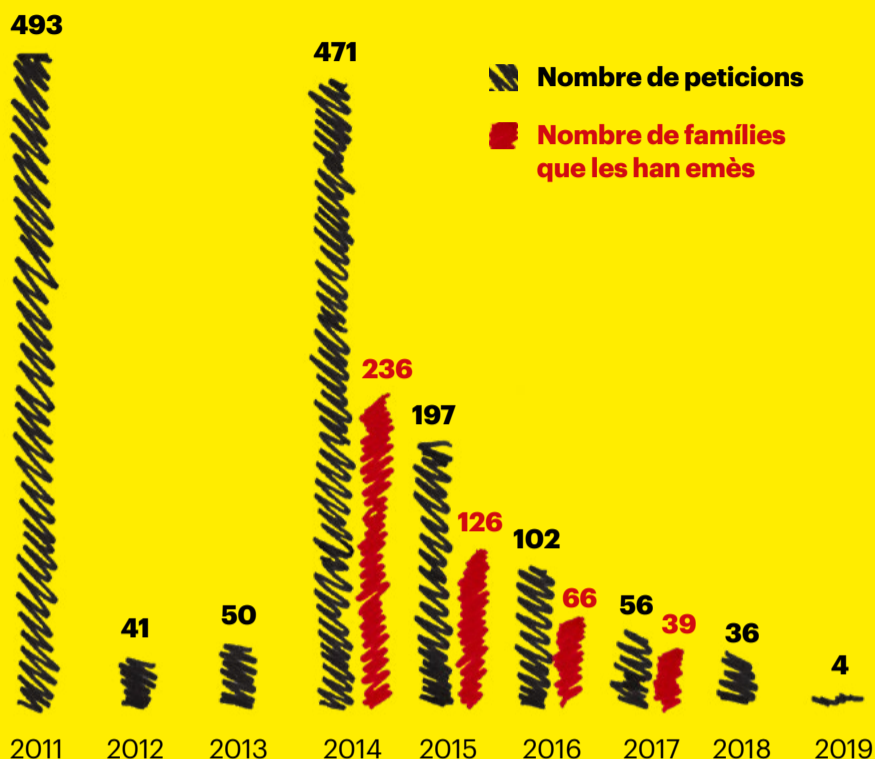
Docentes por la Libertad Lingüística, del País Valencià; Societat Civil Balear i PLIS Educación, a les Illes i Sociedad Civil Navarra i Asociación Pompaelo, al territori navarrès, així com una de nova creació a Catalunya anomenada Docentes Libres, de la qual és portaveu Sonia Sierra, que va ser regidora a l'Ajuntament de Barcelona i diputada al Parlament per Ciutadans.

CATIFA VERMELLA JUDICIAL

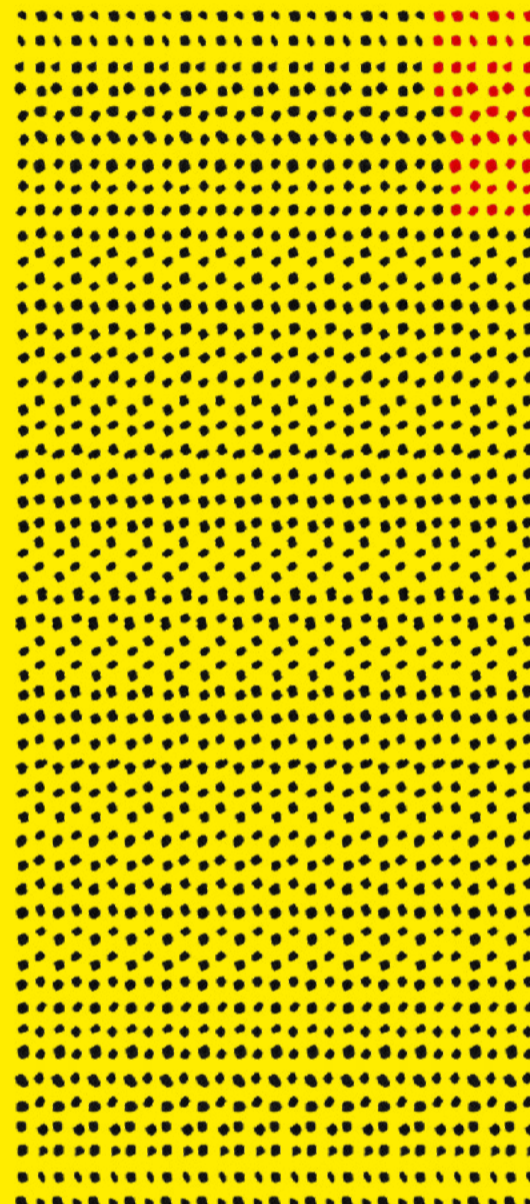
L'anomenada LOMCE (per les sigles en castellà del seu enunciat, llei orgànica per a millora de la qualitat educativa) o Llei Wert (pel cognom del ministre d'Educació del PP que la va promoure, Juan Ignacio Wert) és la reforma legislativa aprovada pel Congrés espanyol l'any 2013 que ha desencadenat l'actual ofensiva judicial contra la llengua a les escoles de Catalunya. Ramon Llena, jutge jubilat i lletrat expert en la matèria, explica a la *Directa* com, gràcies a aquesta llei orgànica, el govern de Mariano Rajoy va presentar un recurs contenciós contra el govern català que, posteriorment, l'executiu socialista de Pedro Sánchez no va retirar i que va culminar amb la sentència del 25%. Des d'aleshores, Llena considera que les entitats contra el català "han irromput en l'àmbit judicial com a part de l'estratègia política i han intentat aprofitar un terreny adobat i d'arrel espanyolista per fer de punta de llança".

Cal tenir en compte que l'administració catalana va presentar un recurs al Tribunal Suprem contra la sentència del TSJC, però després de no ser admès a tràmit no va elevar-lo al Tribunal Constitucional. "Confien que el govern del PSOE no execu- ►

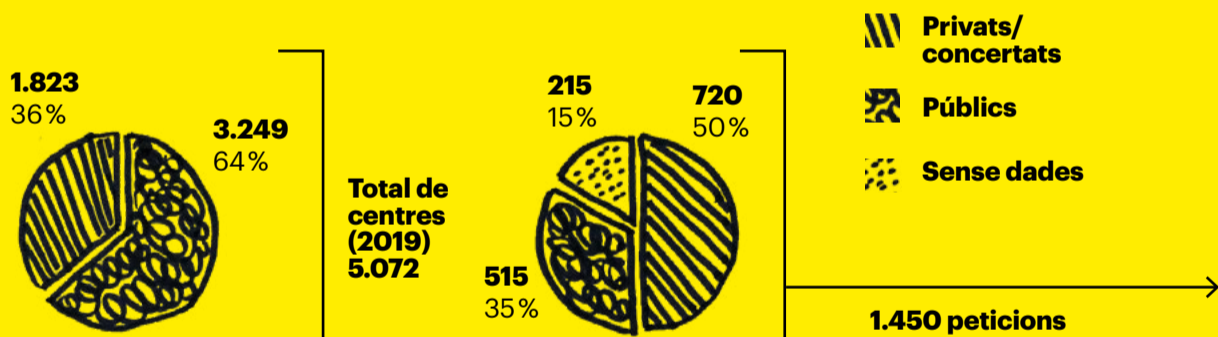
Peticions d'ensenyament en castellà i famílies que les han emès als centres educatius de Catalunya

De 1.450 peticions, només 55 casos han derivat en mesures cautelars o en sentència

Peticions segons la titularitat del centre

► té la sentència, però no comptàvem que entitats com AEB es personessin com a part afectada en l'execució i el TSJC ho acceptés”, rebla Llena, que destaca el paper instrumental i imprescindible de l'entitat espanyolista en aquest procés. Posteriorment, organitzacions com la Plataforma per la Llengua, Òmnium Cultural, el sindicat de l'ensenyament USTEC o el Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC), entre d'altres, també van demanar personar-se a la causa, però a diferència de l'AEB, el tribunal ho va rebutjar per considerar-les contràries a la mateixa sentència, però amb un vot particular de dos dels cinc magistrats.

Posteriorment, el govern de la Generalitat va aconseguir el suport necessari per tirar endavant el decret llei 6/2022 i la llei 8/2022 on, entre altres qüestions, es rebutgen els percentatges en l'ensenyament de les llengües. Finalment, el TSJC va presentar al Tribunal Constitucional (TC) una qüestió d'inconstitucionalitat contra aquest decret i la nova llei del català a l'escola, que

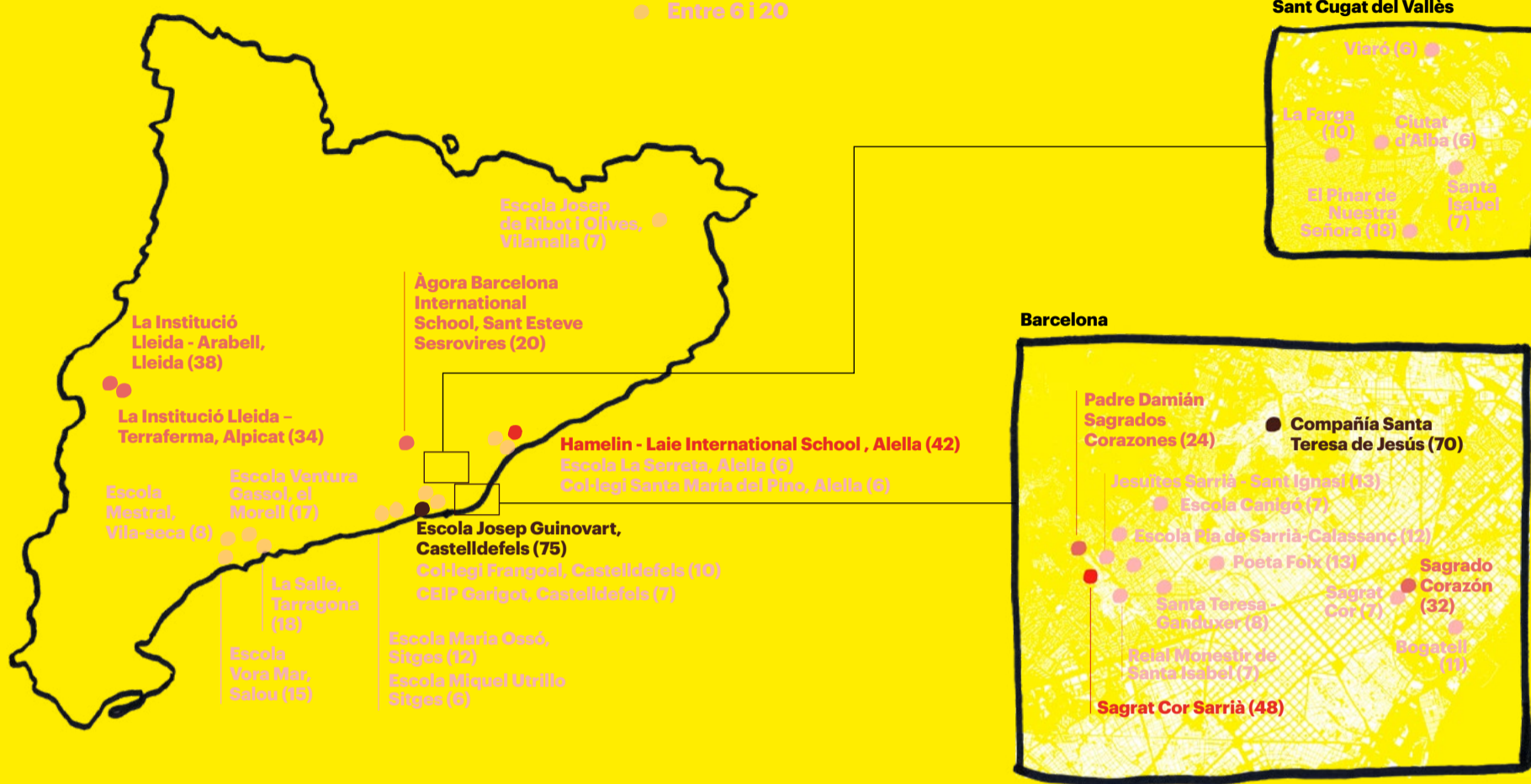
van aconseguir aturar de facto l'aplicació generalitzada del 25%, perquè la nova norma catalana representava una modificació del corpus legislatiu contra el qual va ser dictada la sentència. Però a l'espera de la decisió del TC, Llena confirma que, de forma puntual, quan un particular presenta una denúncia reclamant el 25%, el TSJC sí que continua donant-li curs i argumenta que les lleis no afecten els drets individuals: “És un disbarat jurídic, no té cap sentit i els arguments són absurds”, conclou.

Al capdavant d'aquestes decisions judicials hi ha Javier Aguayo Mejía, president de la sala del contenciós administratiu del TSJC. Després d'un període treballant al Consell General del Poder Judicial (CGPJ) a Madrid sota les ordres del magistrat Carlos Lesmes -que el va presidir fins fa un any-, el mateix òrgan de govern judicial el va reincorporar al TSJC -on ja havia exercit prèviament- a finals de 2018. Un dia abans de dictar-se la sentència del 25%, la sala de govern del TSJC va donar llum verda -amb

Centres amb més peticions

* No hi incloem els centres amb menys de sis demandes.

- Entre 60 i 80
- Entre 40 i 60
- Entre 20 i 40
- Entre 6 i 20

El 25% de docència en castellà només s'aplica a 28 centres educatius, que representen el 0,6% del total dels que hi ha a Catalunya

FONTS | Plataforma per la Llengua i IDESCAT.
| DAVID BOU, ANDREU BLANCH I PAU FABREGAT

la convalidació del CGPJ- a una actualització de la normativa de repartiment dels casos, la qual cosa li va permetre presidir la secció que havia de prendre la decisió sobre la llengua a l'ensenyament, tot i que al principi no en formava part.

L'exmagistrat Ramon Llena assegura que aquesta manobra in extremis, que permetia als presidents de sala com Aguayo dirigir les seves respectives seccions en casos amb "una especial transcendència econòmica, social o mediàtica", va vulnerar "el principi de jutge predeterminat per la llei i, per tant, el Conveni Europeu dels Drets Humans, així com la Constitució Espanyola". Per aquest motiu es va presentar el que es coneix com un incident de nul·litat, que el TSJC no va admetre i ara es troba recorregut al Tribunal Suprem, deixant per endavant un previsible camí cap al TC i, finalment, al Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH). Tanmateix, des d'aleshores, Aguayo ha presidit tots els tribunals del contenciós administratiu del TSJC que han emès sentències

contràries a la immersió lingüística i ha permès a l'AEB participar en el procés d'execució de la sentència del 25% mentre impedia que la Plataforma per la Llengua, Òmnium i altres organitzacions defensores del català poguessin fer el mateix.

Llena defensa que els centres educatius "no haurien de complir aquestes sentències, perquè la responsabilitat és dels consells escolars, que han d'elaborar el projecte lingüístic i que el director té l'obligació d'executar". Alhora, qüestiona el paper del Departament d'Educació, perquè, a parer seu, "en lloc de facilitar l'entrada de sindicats educatius i d'associacions de famílies d'alumnes en els procediments judicials, no els avisen i s'assabenten que els infants faran el 25% quan ja hi ha sentència". I recorda que "una sentència pot anul·lar un projecte lingüístic, però no pot fer complir de manera diferent el que ja està aprovat, ni obligar el Consell Escolar a votar el que no vol". ●

Regressió de drets i d'ús, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó

En els diversos territoris dels Països Catalans, la llengua pròpia perd presència i també fa passes enrere en la protecció legal per garantir que les seves parlants puguin usar-la

TEXT: TERE ALBERO, TOMEU MESQUIDA,
PABLO BONAT, ÀLEX ROMAGUERA, ELOI LATORRE

Les imatges dels últims dies de representants electes al Congrés espanyol expressant-se sense limitacions en la llengua pròpia dels Països Catalans després més de quatre dècades d'ostracisme a la cambra han donat al català una visibilitat inèdita. Però més enllà de la importància simbòlica d'aquesta fotografia, el cert és que al darrere hi ha una realitat marcada per una regressió tant en l'ús social com en el relleu generacional de la parla pròpia. Així ho indiquen totes les enquestes d'hàbits lingüístics en els diversos territoris on es parla. Però també per una limitació constant de drets i reconeixements oficials, ja sigui per unes institucions locals obertament hostils al plurilingüisme (com les actuals coalicions de dretes que governen al País Valencià, l'Aragó i les Illes) i unes maquinàries estatals que, a banda de l'anecdòtica excepció andorrana, fonamenten

el seu relat lingüístic en el valor superior de la llengua espanyola i la francesa.

PAÍS VALENCIÀ, MONOLINGÜISME DISFRESSAT DE "LLIBERTAT"

La llengua pròpia ha estat sempre vista com un enemic comú per a la dreta i l'extrema dreta al País Valencià. Ara, després dels pactes entre el Partit Popular i Vox que han permès formar govern a la Generalitat Valenciana arran de les eleccions del 27 de maig, s'ha tornat a fer palés el seu menyspreu cap al valencià, atacant de nou els drets lingüístics, i revivint el fantasma de la unitat de la llengua en l'àmbit acadèmic, que és "un debat ja tancat, oblidat i assumit per tothom" segons Ismael Vicedo, membre de La Cívica, una associació que treballa per la normalització del valencià a l'Alacantí.

Des de la presa de possessió dels nous càrrecs polítics autonòmics,

s'ha fet habitual que la majoria de les comunicacions institucionals siguin en castellà, sobretot a les xarxes socials. A més, quan els missatges s'han publicat en valencià, han destacat per la poca cura ortogràfica i gramatical. Per Plataforma per la Llengua, aquest fet suposa "una vulneració de l'Estatut d'Autonomia" i, per això, té previst presentar una reclamació formal a la Direcció General d'Ordenació Educativa i Política Lingüística, l'òrgan encarregat de vetllar pel compliment de les obligacions lingüístiques al País Valencià, si la situació no canvia.

I no sembla que haja de canviar. En diverses entrevistes, l'ara president de la Generalitat, Carlos Mazón (PP), ha expressat la voluntat del Consell de tancar l'Oficina de Drets Lingüístics, que ha titllat de "policia lingüística". En unes declaracions a la Cadena COPE, Mazón manifestava voler acabar amb "el procés a la valenciana" i "treure la ideologia de les

aules". Aquesta última afirmació fou ratificada en l'inici del curs acadèmic pel conseller d'Educació, Universitats i Ocupació, José Antonio Rovira, el qual va assenyalar que s'està treballant en una reforma de la Llei de Plurilingüisme "basada en la llibertat". Al País Valencià, hi ha tot un seguit de municipis de predomini lingüístic castellà -recollits en l'article 36 de la Llei 4/1983, d'Ús i Ensenyament del Valencià- que poden sol·licitar l'exempció lingüística per a no cursar l'assignatura de valencià a l'escola. Però des de l'entrada en vigor de la normativa del plurilingüisme, impulsada pel govern de l'Acord del Botànic l'any 2018, en aquests casos, almenys un 33% de les matèries s'han de cursar en valencià. Vicedo reconeix que l'exempció sol·licita un nombre molt reduït de l'alumnat, i rebla: "ningú comprendria que un alumne, en funció de la zona d'on ve, no sabera sumar o dividir, en canvi, amb el valencià sí que ocorre. Volem

Concentració a la plaça de Sant Jaume de Barcelona, el 2 d'abril de 2022, en defensa del dret a "viure plenament en català", convocada per la plataforma Enllaçats per la Llengua simultàniament a totes les capitals dels Països Catalans

| MIREIA COMAS

que tot l'alumnat, quan acabe la seua etapa d'educació obligatòria tinga les mateixes competències lingüístiques”.

ILLES, LA GUERRA CONTRA EL "REQUISIT LINGÜÍSTIC"

La darrera campanya electoral per renovar el Govern Balear, els consells insulars i els consistoris de les Illes Balears no va deixar marge per la sorpresa. Ara, el PP ostenta la presidència del govern i de les principals institucions i corporacions municipals de l'arxipèlag; amb més o menys presència de càrrecs de Vox. Abans inclús que arranqués la campanya electoral, les promeses del PP pel que fa a la llengua catalana es basaven a limitar l'exigència del coneixement del català a l'hora d'accedir a un lloc de feina públic. Així, pretenien acabar amb "el gran problema de manca de professionals essencials". D'aquesta manera, segons l'argumentari de la formació,

s'esvairien les llistes d'espera a la sanitat, per posar-ne un exemple.

I aquesta promesa no va tardar a arribar. El 28 d'agost, per via d'un decret de mesures urgents, el govern va eliminar la llengua pròpia com a requisit per a l'accés a un lloc de feina a la sanitat pública de les Illes. Confien així en "posar una catifa vermella" als professionals d'arreu de l'Estat, segons Manuela García, nova consellera de Salut. Tanmateix, va anunciar que oferirien cursos de català al personal que ho desitgés perquè la comunicació entre pacients i professionals sanitaris fos "absolutament normal".

Aquesta mesura va aparèixer després que el 28 de juny, PP i Vox arribessin a un acord per invertir com a presidenta del govern a la líder dels populars, Margalida Prohens. L'acord constava de 110 mesures, entre les quals la modificació de les lleis "que impliquin una imposició lingüística, assumint que a la comunitat hi ha dues

El nou govern valencià de PP i Vox planteja suprimir la disposició que estableix un mínim obligatori del 33% de l'ensenyament en valencià

llengües oficials. Es realitzarà el desenvolupament normatiu corresponent per garantir que el desconeixement del català no penalitzi en l'accés a la funció pública". Fruit d'aquest pacte, també està previst que abans d'acabar l'any ja estigui operativa una *Oficina de Llibertat Lingüística*, que ha de substituir l'Oficina de Defensa dels drets lingüístics de l'anterior legislatura i que serà dirigida per Vox. Justament aquesta dependència ha provocat ja

un desacord al si d'ambdues formacions, perquè el partit ultradretà ha presentat al Parlament una proposta per desenvolupar-la sense consensuar-la amb els populars.

L'Ajuntament de Palma és el que més via ha fet a l'hora de prendre mesures contra el català. El 31 de juliol va tombar una llei que va estar en vigor durant 35 anys perquè el personal adscrit al consistori contestés directament en català si una persona s'hi adre- ►

► çava en aquesta llengua. També hi ha hagut rebombori en l'entorn digital, ja que fou aquest ajuntament el primer a anunciar la intenció d'abandonar el domini .cat, una mesura que està a punt d'assumir el Consell de Mallorca.

A aquestes primeres resolucions urgents s'ha de sumar la incertesa pel que fa al futur de les subvencions a les entitats que treballen en suport del català. Tot i que encara hi ha línies d'ajudes en execució d'anys anteriors, la desesperança regna entre els col·lectius defensors de la llengua. Sense anar més lluny,enguany, els premis Ciutat de Palma, guardó destinat a la creació d'obra literària, tornarà a tenir dues línies, quan feia vuit anys que era exclusivament en català. L'Obra Cultural Balear (OCB) és l'entitat de referència quant a defensa de la llengua a les Illes. I ja ha anunciat en diverses ocasions que recorrerà aquestes mesures als tribunals.

LA FRANJA, UNA REALITAT SENSE RECONeixEMENT OFICIAL

Les comarques aragoneses del Matarranya, el Baix Cinca, la Llitera i la Ribagorça -que, amb algun altre municipi afegit, conformen la Franja- són el territori de tot el domini lingüístic on un percentatge més alt de parlants tenen el català com a llengua pròpia i d'ús habitual. És una realitat sovint ignorada a altres llocs dels Països Catalans, que s'explica per la relativa estabilitat poblacional d'unes localitats amb poc pes demogràfic (unes 50.000 habitants en conjunt), que tendeix a perdre població més que no a atraure'n de forana. Amb tot, les enquestes d'usos lingüístics (l'última és de l'any 2014) marquen una clara tendència a la baixa i a la substitució en favor del castellà, que ja és majoritari entre els segments d'edat més jove.

Amplis sectors de la societat aragonesa -políticament representats pel Partit Popular, el Partit Aragonès Regionalista (PAR) i ara per Vox- han estat de sempre refractaris a reconèixer que en l'antic regne s'hi parla una llengua anomenada català, un negacionisme que ha viscut alguna situació institucional inversemblant. La més sonada, la va protagonitzar la llei de llengües aprovada l'any 2013 durant el govern de Luisa Fernanda Rudi (PP), que validava les pintoresques denominacions LAPAO (Llengua Aragonesa Pròpia de l'Àrea Oriental) per al català de la Franja, i LAPAPYC (Llengua Aragonesa Pròpia de l'Àrea Pirinenca i Prepirinenca) per a l'aragonès. Amb tot, les dues normes lingüístiques aprovades amb governs autonòmics socialistes que

sí que validen la denominació de la parla com a català, els anys 2009 i 2016, han estat tímides pel que fa a reconeixement institucional: no els atorguen cap rang d'oficialitat, com tampoc ho fa l'Estatut aragonès. Per a Artur Quintana, president d'Iniciativa Cultural de la Franja, és un fet "contrari a la Constitució" que ha provocat que la implantació del català als centres escolars sigui molt dèbil: només a base d'assignatures optatives, de freqüència setmanal i, a més, repartides desigualment, perquè la seva implantació depèn bàsicament d'iniciatives municipals. Actualment, en 37 centres educatius del territori hi ha projectes lingüístics per a l'aprenentatge del català i, per a molt jove franjolí, és una bona oportunitat per a obtenir el nivell C de català i tenir accés al mercat laboral de Catalunya.

Des de Foment Franjolí, entitat que defensa la llengua i la cultura catalana a la Franja, s'assenyala que durant el darrer govern presidit pel socialista Javier Lambán els avenços han estat molt minsos a l'hora de desplegar la llei de llengües. Però la situació sorgida dels darrers comicis autonòmics és encara menys falaguera: l'acord de coalició entre el PP i Vox conté, entre els seus punts, la revisió d'aquesta norma, així com la retirada de subvencions a les entitats culturals que fomenten el català i l'aragonès i la desaparició de la Direcció General de Política Lingüística. I amb el PAR, que ha validat la conformació de l'executiu sense entrar-hi, també s'ha pactat, entre altres mesures "defensar-se de la imposició del català".

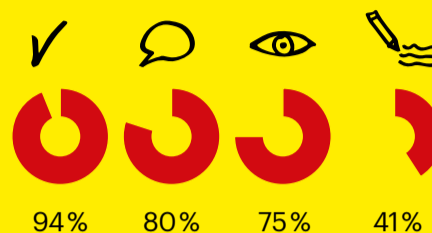
CATALUNYA, ESTOCADA JUDICIAL A LA IMMERSIÓ

Un dels puntals de la normalització lingüística a Catalunya ha estat el sistema d'immersió a l'ensenyament, aprovat l'any 1983 amb l'objectiu de fixar la llengua catalana com a vehicular de totes les matèries que s'imparteixen en l'etapa escolar obligatòria. Quaranta anys després de la seva aplicació, però, la justícia espanyola sembla decidida a posar fi a aquest model que ha garantit que l'alumnat sigui competent en els dos idiomes oficials del país.

Així es desprèn de les últimes sentències adoptades pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC), les quals imposen l'obligatorietat que les escoles s'estableixi un percentatge del 25% de castellà a les aules. Malgrat que el Parlament va aprovar l'any passat un decret llei per blindar la immersió, el TSJC ha donat la raó a tres famílies més que, secundant la campanya del grup espanyolista Asamblea por una Escuela

Coneixement i pràctica

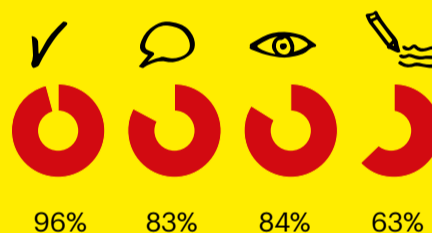
La Franja

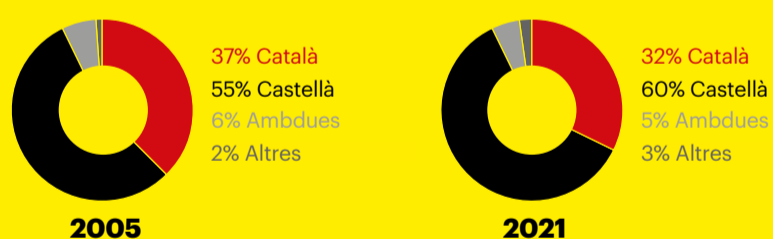
Llengua d'ús habitual

País Valencià

Llengua d'ús habitual

L'Ajuntament de Palma ha eliminat la norma que obligava el seu personal a atendre en català a qui s'hi adreçava en aquesta llengua, que tenia 35 anys de vigència

del català al domini lingüístic

L'entén

El parla

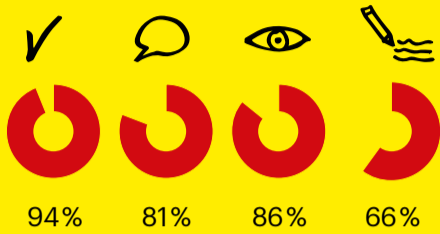

El llegeix

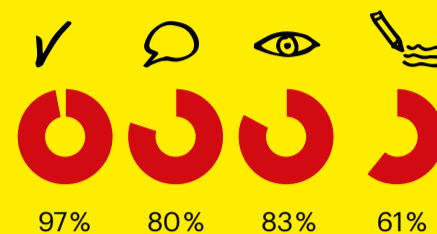

L'escriu

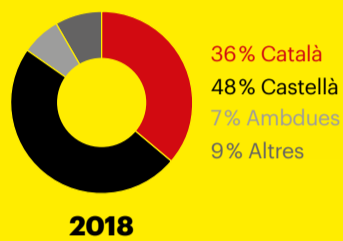
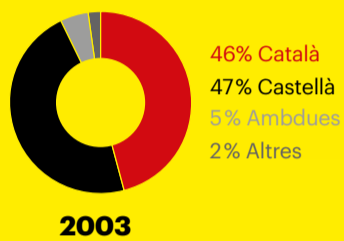
Catalunya

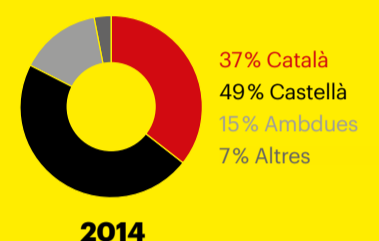
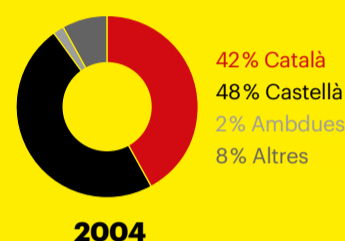
Illes

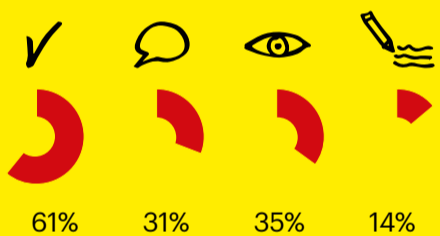
Llengua d'ús habitual

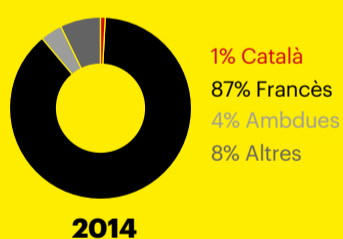
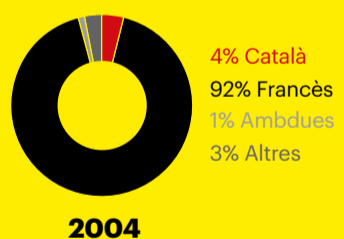
Llengua d'ús habitual

Catalunya Nord

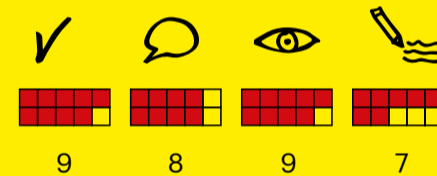

Llengua d'ús habitual

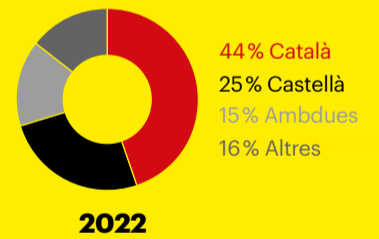
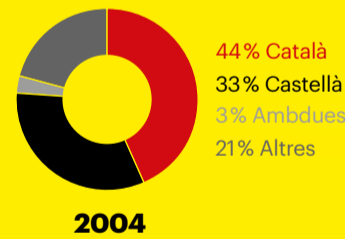

Andorra

* Mitjana d'una autoavaluació de 0 a 10 punts.

Llengua d'ús habitual

| ELOI LATORRRE I PAU FABREGAT

FONTS | Enquestes d'usos lingüístics del País Valencià (2005 i 2021), la Franja (2014), Catalunya (2018), Andorra (2022), Illes Balears (2014) i Catalunya Nord (2014).

Bilingüe (AEB), van reclamar que els seus fills poguessin rebre un percentatge mínim de castellà.

Segons la Plataforma per la Llengua, aquestes sentències "suposen un cop demolidor contra el sistema d'ensenyament consensuat a l'inici del període democràtic". Però no sols això. En opinió de

Mireia Plana, portaveu de l'entitat, "crea el perillós precedent d'atorgar als jutges la potestat de decidir sobre una matèria que correspon als mestres i el Departament d'Ensenyament, qui en té la competència legislativa", d'aquí que qualifiqui la posició del TSJC d'"antipedagògica i antidemocràtica".

La presència del català als centres educatius de la Franja és molt dèbil, s'ensenya com a matèria optativa a 37 escoles i depèn d'iniciatives municipals

Manifestació a Palma en contra del requisit que exigia acreditar coneixements de català per treballar a la sanitat pública de les Illes, que el nou govern del PP ha eliminat
| ARXIU

► A criteri de Plana, “l’Estat té la intenció d’acabar amb la immersió per imposar un sistema basat en dues línies, l’una en català i l’altra en castellà”. Una possibilitat que, en cas de materialitzar-se, consideraria que vulneraria a la Carta europea de llengües regionals o minoritàries, a la qual l’Estat espanyol està adherida, alhora que posaria en perill la cohesió social, perquè “trencaria amb el principi de no-discriminació per raó de llengua que permet el sistema actual”.

L’ofensiva contra el català arriba en un moment especialment delicat per la llengua pròpia: d’acord amb el darrer InformeCAT de la Plataforma per la Llengua, de l’any 2022, s’ha convertit en el quart motiu de discriminació a Barcelona, només darrere del racisme, l’LGTBI-fòbia i la diversitat funcional. Per l’entitat, aquest fet i el retrocés de l’ús social que experimenta entre les capes més joves de la població, obliga la Generalitat i a la resta d’institucions a desplegar totes les competències disponibles, aplicar correctament la immersió i, de la mà de la societat ci-

vil, incrementar la lluita en defensa dels drets lingüístics.

ANDORRA, OFICIALITAT SENSE GARANTIES

Durant alguns dies molta gent jove de l’Estat espanyol i altres entorns hispanoparlant deu haver tingut la primera notícia que Andorra té una llengua oficial pròpia que és el català. Ha estat, paradoxalment, gràcies a personatges com El Rubius, Auronplay, The Grefg o Agustin51. Tots ells són celebritats en el camp de la creació de continguts, influenciadors amb milions de seguidors que, des de fa algun temps, tenen la residència fixada al copríncipat, sense dissimular que ho fan d’aquesta manera per la laxitud de les seves condicions tributàries. Molts d’ells estan omplint les xarxes amb vídeos on expressen les seves reaccions a la decisió del govern d’Andorra de reclamar un coneixement mínim del català (molt bàsic, equivalent al nivell A2 segons l’escala de certificació vigent a Catalunya) a l’hora de renovar el permís de residència. Alguns d’ells han blasmat obertament con-

tra la decisió (Agustin51 s’ha fet viral preguntant-se si el país pirinenc “és una dictadura o què?”), mentre que altres s’hi han mostrat més favorables o estan cavil·lant fórmules per monetitzar el seu aprenentatge forçat. Finalment, el govern andorrà ha fet un pas enrere i el seu cap, Xavier Espot, ha anunciat que els “residents passius” (és a dir, youtubers, esportistes i altres *exiliades* fiscals cèlebres) quedaran exemptes d’acreditar els rudiments en l’idioma oficial o de fer un curset obligatori que proposa l’administració del país.

El cas dels youtubers és altament significatiu de l’ambigua realitat de la llengua catalana a Andorra. El fet de ser l’única llengua oficial (així ho proclama l’article 2 de la Constitució andorrana de 1993) en un estat plenament sobirà que fa possible que el català sigui també una llengua oficial a l’ONU, no ha evitat, però, una realitat quant a nombre de parlants i nivell de coneixement gaire diferent, per exemple, a la de la veïna Catalunya. El percentatge de població que la té com a llengua d’ús habitual no arriba a la meitat. La influència del turisme

El govern d’Andorra ha anunciat que youtubers i altres ‘exiliades’ fiscals quedaran exemptes d’acreditar un coneixement mínim de català per renovar el permís de residència

(bàsicament procedent de l'Estat espanyol i del francès) i de treballadores provinents d'altres llocs (només la comunitat d'origen portuguès es calcula que representa el 10% de la població), són algunes causes d'una realitat que és la més multilingüe dels territoris de parla catalana. De fet, malgrat l'oficialitat única, al sistema d'ensenyament conviuen tres sistemes, amb el català, el castellà i el francès com a respectives llengües vehiculars.

CATALUNYA NORD, UN ESTATUS DE "LANGUE RÉGIONALE"

El 19 de gener de 2022 el regidor de govern de la vila d'Elna, Pere Manzanares, va fer una intervenció en català al plenari del municipi que ell mateix va traduir al francès de manera immediata. Tot seguit, les bancades de l'oposició, indignades, van abandonar el ple per denunciar "l'ús d'una llengua diferent de la francesa" i acusant el govern municipal de "menysprear el dret republicà francès" tot fent un "apartheid lingüístic".

Lluny d'arronsar-se, la vila d'Elna es convertia tres mesos després en el primer ajuntament que autoritzava els seus càrrecs electes a presentar una deliberació i debatre-la al plenari en català amb la condició que aquesta es traduís de forma immediata i íntegra al francès. Una decisió que va comportar la reacció immediata de la Prefectura (la representació de l'Estat a Catalunya Nord), que va fer saber al municipi el seu desacord i que va acabar denunciant la mesura als tribunals perquè considerava que "pertorba els principis fonamentals de la

El Tribunal Administratiu de Montpellier ha fallat contra els cinc municipis de Catalunya Nord que van aprovar mocions defensant poder fer servir la llengua pròpia als plenaries

República i la jerarquia entre llengua oficial i llengües regionals".

En paral·lel, el SIOCCAT (que aplega 116 municipis de Catalunya Nord i la Fenolleda per promoure les llengües catalana i occitana) feia arribar una moció a tots els municipis encoratjant-los a seguir el model d'Elna i aprovar mocions autoritzant l'ús del català als respectius consistoris. La iniciativa aconseguia mobilitzar una vintena d'ajuntaments en un primer moment, però després de les pressions de la Prefectura, només cinc vilatges van mantenir la moció votada.

Amb tot, l'abril de 2023 tenia lloc al Tribunal Administratiu de Montpellier el judici contra aquestes cinc localitats: Elna, els Banyes d'Arles, Portvendres, Tarerac i Sant Andreu de Sureda, un procés que va servir perquè la magistrada donés la raó al Prefecte dels Pirineus Orientals Rodrigue Furcy, prohibint les mocions perquè posava en perill "la pri-

macia de la llengua francesa" emparant-se en l'article 2 de la Constitució que estableix que "la llengua de la República és el francès". La jutgessa establí, a més, que el català només es podia utilitzar per a traduir del francès i mai al revés.

La decisió es va fer pública poc després de la signatura d'un conveni entre l'Estat, el sistema d'ensenyament públic *Éducation Nationale*, el Departament dels Pirineus Orientals i la Regió Occitània (la institució administrativa francesa amb aquest nom), sota el paraigua de l'Oficina Pública de la Llengua Catalana, per desenvolupar l'ensenyament del català durant els deu anys vinents. Una contradicció que assenyalava d'aquesta manera el batlle de Portvendres, Grégory Marty: "l'Estat diu que el català serà a tot arreu i per a tothom d'aquí a deu anys, però el mateix Estat prohibeix l'ús d'aquesta llengua a la vida pública. No s'entén". ●

Publicitat

Menú del dia
de dilluns a divendres
de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92
ladeskomunal.coop

La Directa utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44,
Gràcia, 08012
Barcelona

TAXIS
ANARQUIA

Col·laboradors/es: 620 20 91 20, reserves i servei immediat 24h
Mariano: 688 61 48 73, només servei immediat en horari nocturn

PUTA FEMINISTA

HISTÓRIAS DE UNA TRABAJADORA SEXUAL

GEORGINA ORELLANO
PRÓLOGO DE ITZIAR ZIGA

VIRUS V

VIRUSSECTORIAL.NET

Sobirаний

VI QUE ESCOLTA LA NATURA

TEXT: **ROGER JIMÉNEZ**

FOTOGRAFIA: **ADRIANA PIMENTEL**

Amb el conreu natural de la vinya i l'elaboració artesanal, petits projectes com el celler Clos Costela, a l'Alt Penedès, defensen una manera alternativa i no intervencionista de fer i entendre la pagesia i la producció vitivinícola

“**J**a fa temps que sabem que no ho estem fent bé, som conscients que ens ho estem carregant tot i que, per revertir la situació, hem de canviar molts hàbits culturals que tenim massa interioritzats. La situació de l'agricultura és un dels problemes més greus que hem d'afrontar. Si transformem el model existent, podem revertir el canvi climàtic. Però, realment, hi ha unes inèrcies que fan difícil poder moure les coses”. El vinyater Luis Arias és crític i moderadament pessimista amb el sistema agroalimentari i vitivinícola predominant i, per aquest motiu, fa sis anys que aquest exinstal·lador d'energies renovables i antic veí del barri de Santa Eulàlia (l'Hospitalet de Llobregat) va fer un cop de cap i després d'un període de formació enològica, va decidir arrencar el seu projecte a la serra d'Ancosa, a un tranquil i solitari racó perdut a la muntanya de l'Alt Penedès, on neix el riu Foix i on conviuen harmònicament vinyes i boscos de pi blanc i alzina. Només li cal un celler minimalista, el Clos Costela, dins d'una caseta que passa desapercebuda des de la carretera, en un indret allunyat dels nuclis de població, i uns terrenys dispersos de petites dimensions en comparació amb els enormes monòlegs farcits de milers de ceps clònics que trobem a la plana penedesenca. Amb això n'hi ha prou per a aquest valent petit productor de vi natural, un ecologista de la vinya enamorat d'aquestes muntanyes des del dia en què va arribar. Però en temps de collita li cal un cop de mà de la família i les amistats.

La verema. El moment més esperat de l'any, en què es confirmen (o no) les expectatives i, de retruc, la subsistència d'aquesta mena de cellers de petit format que, a més de competir en clara inferioritat de condicions contra els Torres, Raventós, Vallformosa i altres vins de grans embotelladores de la comarca, també han de fer front a tota mena de traves, impostos i maldecaps burocràtics. “L'administració no para de generar despeses i de posar bastons a les rodes dels petits elaboradors, que cultiven respectant el medi ambient i ens alimenten amb productes saludables. A sobre, han de pagar perquè vinguin a controlar que realment es fa d'aquesta manera. Hem de dedicar moltíssimes hores a omplir documents, requisits, sol·licituds, registres, llibres... papers i papers perquè ens puguin fer un control exhaustiu com si fòssim grans indústries”, comenta Arias amb indignació.

Una entusiasta colla formada per una vintena d'amants del bon vi i de la natura, armada amb tisores de poda i ben protegida de l'encara inclement sol de primers de setembre, omple de sumoll negre una vintena de caixes amb uns 300 quilos de raïm que es traduiran en unes 250 o 300 ampolles, a tot estirar. Poca cosa, en comparació amb les anyades anteriors, en què van arribar i fins i tot superar el miler d'ampolles.

Arias ho atribueix a la persistent sequera i, en part, a les intrusions nocturnes de senglars i cabirols. Malgrat tot, les quantitats d'enguany no han estat tan dolentes com es podia esperar, vist el panorama climàtic. És el parer de la cuinera Balbina Garcia i de Toni Osorio, parella artífex de Vinyes que atrapen, un altre petit projecte de vi natural de la veïna comarca de l'Anoia, que comparteix amistat, esforços, coneixements i il·lusions amb l'alma mater de Clos Costela. La jornada de verema continua a taula com no podia ser d'una altra manera, amb un festival gastronòmic de l'artista dels fogons que és Balbina Garcia, ben acompanyada per sensacionals rosats, blancs i clarets naturals. I s'acaba amb una divertida trepitjada de raïm per les més petites i petits de la colla. L'endemà faran la premsada i després tocarà esperar que el vi fermenti de manera natural i espontània, amb l'acció dels mateixos llevats del seu fruit.

REPENSAR L'AGRICULTURA

I què és un “vi natural”? Doncs són aquells que s'elaboren “sense afegir ni treure res” al raïm. Parteix d'un tipus d'agricultura ecològica o biodinàmica en la qual no s'aboquen a la vinya ni adobs químics, ni herbicides, ni pesticides ni es fan servir llevats seleccionats, ni s'hi afegeixen sulfits ni bacteris per accelerar la fermentació en cap moment del procés d'elaboració. És a dir, que el producte resultant ni es clarifica ni es filtra, i es deixa que evolucioni sense cap intervenció. És un producte veremat a mà amb el màxim respecte envers la terra, el paisatge, la biodiversitat, l'entorn, el medi ambient i, en definitiva, el planeta.

En el temps d'emergència climàtica que ens ha tocat viure, que a les regions mediterrànies es tradueix en un augment sostingut de les temperatures, onades de calor cada cop més freqüents i inclements i perllongades sequeres que estan matant les vinyes orientades al vessant sud de la serra d'Ancosa, toca repensar la manera de fer i d'entendre la vinya, l'agricultura, el sistema agroalimentari i la terra en general. “El model actual no és sostenible perquè estem desertitzant totes les regions fèrtils del planeta i, a més, aquesta agricultura convencional no ens proporciona aliments saludables”, remarca Arias. D'acord amb aquesta filosofia, fa temps que aquest vinyator ha apostat per una altra manera de produir vi, diferent de la tradicional, on observa i escolta la natura abans de prendre decisions.

En un dels articles del seu *Blog silvestre*, publicat a la pàgina web del Clos Costela, critica la suposada defensa del medi ambient de la pagesia convencional, quan el que cal fer és no llaurar la terra, plena de milions de microorganismes molt fèrtils, ni tenir cura de les plantes perquè aquestes “porten fet molt camí” abans de l'aparició de l'ésser humà. “Som una espècie terriblement expansiva, productora de CO₂ i amb la síndrome de *Saccharomyces* (un tipus de fong que té menjar en abundància i poques preocupacions) arrelada al més profund

“Així que vaig aprenent com funcionen les plantes i els microorganismes, vaig deixant en mans seves les feines que se suposa que s'han de fer al camp”, explica l'impulsor de Clos Costela

El vi natural s'elabora amb raïm veremat a mà i sense fer ús d'afegits químics, ni a la vinya ni al celler

del nostre ésser, que no sap gaire de res i que es pensa que ho sap gairebé tot. Ens hem convençut que som molt importants i actuem com si féssim girar el planeta. Hem de canviar amb urgència aquesta manera d'operar. La natura crea fertilitat per ella mateixa", assegura, del tot convençut.

Projecte unipersonal presentat a la segona edició de la Fira de Nous Vinyataires Naturals que es va celebrar a Sant Llorenç d'Hortons (l'Alt Penedès) el mes de juny, Clos Costela es basa en la gestió de les vinyes "intentant que els cicles naturals funcionin i així, any rere any, augmentin la seva fertilitat". Per a aquest vinyataire a petita escala que només compta amb reforços puntuals a l'hora d'etiquetar les ampolles o gestionar la seva pàgina web, entre altres tasques, "el més important potser és la coberta vegetal, afavorir la biodiversitat i la gestió de l'aigua". És per això que no fa servir cap tractor i totes les feines que du a terme són manuals, fetes amb molt d'esforç gairebé solitari, ja que ell mateix s'encarrega de conrear i gestionar la vinya, veremar, elaborar a mà el vi i vendre les ampolles.

"A mesura que vaig anar aprenent el funcionament de les plantes i dels microorganismes -en definitiva, entendre el poc que coneixem de la vida del sòl-, vaig anar deixant en mans de la natura moltes de les feines que se suposa que s'han de fer al camp", comenta Arias, que explica amb més detall com ha anat trobant la seva manera de procedir: "Com que no disposem de cap tractor, tenim l'avantatge que no compactem la terra i són les mateixes plantes que cobreixen el sòl les que el

descompacten amb les seves arrels. La coberta vegetal neix espontània i cada any apareixen noves plantes que han germinat segons les condicions climàtiques i de sòl que hi ha. Després de fer la *feina* concreta en la qual estan especialitzades, deixaran pas a una altra espècie que farà una altra funció. La natura fa milions d'anys que s'adapta per tal d'expandir la vida. Hem de deixar-la fer".

En aquest celler i aquestes vinyes situades a 600 metres d'altitud es practica una agricultura regenerativa amb què es pretén que la vinya s'integri a la natura. Segons Arias, "el sòl ha de ser un entorn on els cicles naturals flueixin en harmonia, on les poblacions de microorganismes siguin abundants i equilibradores perquè les plantes, inclosos els ceps, creixin sanes, perquè siguin resistents a plagues i malalties". Per aquest productor, la vinya ha de ser una prolongació del bosc, que segresti carboni, que formi humus i que, a més, produeixi un raïm de qualitat i equilibrat, que esdevingui un vi "nutritiu".

NO ESGOTAR LA TERRA

Encara que la definició de *vi natural* crea controvèrsia i hi ha diferents interpretacions del terme, Arias opina que és un vi obtingut de suc de raïm fermentat amb els llevats salvatges sense afegir cap classe d'additiu enològic. A Clos Costela, detalla, "intentem elaborar vins vius i amb personalitat; cadascun és únic i cada anyada és canviant", afegeix. Aquest petit celler inaugurat l'any 2017 s'emmarca en les desenes de nous projectes ►

El vinater Luis Arias al celler Clos Costela, que porta en solitari, excepte en l'època de la verema, quan rep el reforç d'un petit grup d'amistats

Lanatural és un comerç del barri de Gràcia de Barcelona especialitzat en vins elaborats de forma natural

► que aposten per una manera alternativa de fer vi, “més sostenible i ètica” que la convencional, segons Giulio Antonio Pagni, vinyater del col·lectiu que gestiona la taverna MamBo, organitzadora de l'esmentada fira de Sant Llorenç d'Hortons, que aplega projectes sense intervenció o amb intervenció mínima, “sense ser radicals”, i en què el principal valor és el bon ús de l'agricultura, el bon tracte del raïm i la conservació i la cura del paisatge.

Pagni opina que l'agricultura regenerativa i biodinàmica és l'única forma de conrear la terra perquè aquesta ens pugui donar fruits. “Tot i que encara queda molta feina per fer, les noves generacions estan molt més conscienciades respecte del medi ambient, la mínima intervenció, l'agricultura regenerativa i el mínim impacte en l'entorn”, manifesta en un to relativament optimista. “Els vins naturals no es filtren ni clarifiquen i no s'hi afegeix cap mena d'additiu o element químic”, especifica. I el resultat, per a ell, és un vi molt més divertit i interessant en comparació amb els convencionals, “que són tots iguals i avorrits”.

Tant ell com Gaia Smith Lucantoni, la seva companya vinyatera, pensen que la producció de vins naturals és i serà sempre minoritària perquè, a diferència dels convencionals, no fan servir les eines de mecanització i són projectes petits, fets manualment i artesanalment. “Per definició, no hi ha grans productors de vins naturals. De mitjana fem un miler d'ampolles, quan els convencionals poden arribar a fer-ne milions”, assegura. A tall d'exemple, l'any 2021, Clos Costela va treure al mercat 852 ampolles del seu vi Forat Blanc, elaborat a partir de xarel·lo i macabeu, varietats de raïm autòctones del Penedès. Tot i això, el subsector es troba en franca expansió. Deu anys enrere, a Barcelona només hi havia dos o tres establiments on servien vins naturals, i ara ha esdevingut la “capital mundial” d'aquesta varietat productiva, en paraules de Pagni, amb desenes de locals especialitzats guiats pel principi del consum responsable, conscient de la rellevància que té aquesta equilibrada manera de treballar la terra i extreure'n els fruits sense esgotar-la ni deixar-hi una petjada irreversible.

El Penedès es pot considerar una regió pionera d'aquesta forma de producció a escala internacional. La primera edició de la Fira de Nous Vinyataires Naturals, celebrada el maig de 2022, va aplegar 28 productors penedesenques, mentre que la segona n'ha aplegat 55 de diversos indrets dels Països Catalans. “Enguany han vingut vinyateres del Rosselló, de les Illes Balears i del País Valencià”, comenta Pagni, que valora molt l'esdeveniment, amb més d'un miler de visites, i assegura que hi ha la intenció de seguir-lo organitzant de manera regular. “La idea és celebrar una fira anual, ara que hem esdevingut un referent en la difusió de projectes nous i poc coneguts”, assegura, al mateix temps que vol remarcar que, a diferència d'altres fires, el valor afegit d'aquesta és que presenta projectes nous, com el de Clos Costela.

Els seus vins es poden trobar també a Lanatural, botiga especialitzada en la distribució i venda de vins naturals i en gastronomia de producte ecològic, de proximitat i temporada, ubicada al barceloní barri de Gràcia des del 2021. Rafa Camps, una de les persones responsables de Lanatural, opina que el vi és un fet cultural, però que, si parlem d'un vi “natural”, parlem d'“acompanyar el procés de vinificació en lloc d'intervenir-hi, posar-hi pegats o falsejar-lo”. Camps considera que són naturals els sucres de raïm fermentats, des del respecte per la vinya i l'entorn, elaborats amb llevats autòctons i amb ús de recipients que puguin donar estructura i dinamisme al vi, però que no en contaminin el sabor. I, sobretot, afegeix que no s'hi val a acidificar, clarificar, filtrar mecànicament ni fer servir additius o afegir sulfits en l'embotellament. “El vi natural recupera la manera de fer artesana, però amb els coneixements enològics actuals”, concreta. D'acord amb aquesta filosofia, a Lanatural s'insisteix en el fet que treballen amb el vi natural en associació amb la gastronomia de producte ecològic, de proximitat i de temporada i la cultura com a eina per reflexionar i repensar el paisatge, molt malmès i alterat durant mil·lennis d'acció i explotació humana, però potser encara recuperable si ens ho plantejem seriosament. El present i el futur, creu el responsable del negoci, es troba en mans de les productores i, sobretot, de les consumidores, “cada cop més conscients, responsables i sensibles”. ●

Publicitat

<p>CORREU+OFICINA GRATUÏT SomNúvol .coop</p> <p>♥ Tecnoètic ♥ Cooperatiu ♥ Programari lliure</p> <p>► Gratuït: correu+oficina tast ► 4€/mes: correu1Gb+oficina10Gb ► 35€/mes: oficina multiusuari + 3 correus</p>	<p>una altra economia és necessària una altra forma d'estalviar ja és possible</p> <p>coop57</p> <p>serveis financers ètics i solidaris</p> <p>www.coop57.coop</p>	<p>ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA</p> <p>C/ del PI 25, Ribes (Garraf), Països Catalans 08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com</p> <p>...aquest estiu posem la directa amb la nova web www.entitatger.cat</p>	<p>COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA</p> <p>laciutatinvisible.coop</p> <p>ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA</p>
<p>KAMILOSETAS MUSKARIA</p> <p>distribuïdora llibertària</p> <p>www.nodo50.org/kamilosetas kamilosetas@nodo50.org</p>	<p>Collectiu Ronda Defensem tots els teus drets www.cronda.coop T. 932682199</p>	<p>Assegurem compromís</p> <p>arc 40 anys cooperant per transformar</p> <p>www.arc.coop</p>	<p>Benvingudes a la comunitat del llibre crític</p> <p>Fes-te sòcia de la llibreria crítica La Repartidora des de 50€/curs</p> <p>Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies</p> <p>C/ Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix Benimacllet - València 960 83 56 13 - larepartidora.org</p> <p>LA REPARTIDORA</p>

Justa la fusta

TEXT: **IÑAKI ÀLVAREZ**
DOCTOR EN QUÍMICA
INFOGRAFIA: **GERARD CASADEVALL**

Durant milers d'anys, els ecosistemes han sigut la principal font de matèries primeres primeres per a ús humà. És tan sols des de fa un segle i mig que el ciment o els derivats del petroli són els materials regnants del nostre dia a dia. A l'hora d'avaluar l'impacte d'un material cal tenir en compte si és renovable, el cost energètic de produir-lo i transportar-lo, si la seva producció o degradació contribueix a les emissions de diòxid de carboni (CO₂) i si contamina el sòl i l'aigua. El ciment no té un origen renovable i produir-lo genera molt CO₂. Els plàstics tampoc són renovables i a més, quan s'acumulen, són una amenaça per a la fauna. Fins i tot, quan finalment es degraden, es transformen en més CO₂ que contamina l'atmosfera permanentment.

A diferència del ciment i els plàstics, la fusta és renovable, té un impacte molt menor a l'atmosfera (ja que els arbres consumeixen CO₂ atmosfèric quan creixen) i es degrada de pressa en medi natural. Una altra alternativa, la versió vegetal dels plàstics tradicionals –els bioplàstics– és també renovable, però sovint necessita mesos o anys per degradar-se, així que l'ús del paper és sovint una millor opció.

En els últims anys, la fusta s'està popularitzant en la construcció d'edificis i ponts pel seu origen sostenible i la seva càlida aparença, i gràcies també a innovacions estructurals com la fusta laminada encreuada i l'encolada. A més, és més resistent al foc del que de comú es creu, ja que la carbonització de les capes exteriors actua com a protecció de les interiors (la velocitat de carbonització de la fusta és d'uns 0,5-0,6 mm/minut al llarg de tres hores). D'altra banda, l'obtenció de nous materials basats en la cel·lulosa, com el "paper transparent", obren la porta a la substitució del plàstic en sectors on pareixia imprescindible. El problema no és trobar materials verds d'alta qualitat, sinó trobar-los amb un cost de producció raonable i sostenible. Els ecosistemes tenen una velocitat de renovació limitada que no podem excedir; el camí ha de passar per reduir el consum i produir menys, però millor.

Construcció amb formigó (sistema lineal)

1 Extracció de pedra calcària (CaCO₃) i altres roques

2 Transformació industrial Cimentera Montcada i Reixac

3 Construcció, formigó

4 Enderrocs, residus de runa i materials complexos

Contribució neta positiva al CO₂ atmosfèric

Contribució directa:
CaCO₃ → CaO + CO₂*

Contribució indirecta:
Transformació
Transport

*CaCO₃ - Carbonat càlcic de la pedra calcària

*CaO - Calç viva, un dels components principals del ciment

Reciclatge
Poc o gens freqüent

Construcció amb fusta (sistema circular)

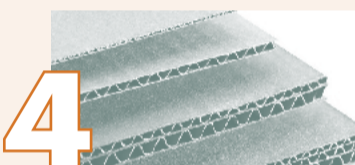
1 Extracció de fusta d'origens certificats

2 Transformació industrial

3 Construcció

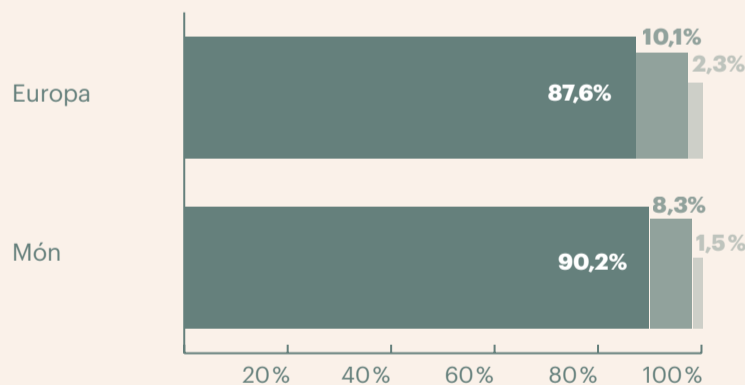

4 Reciclatge de fusta, paper, cartró, pèl·lets... i crema o biodegradació final ràpida en abocadors o al mar

Fotosíntesi

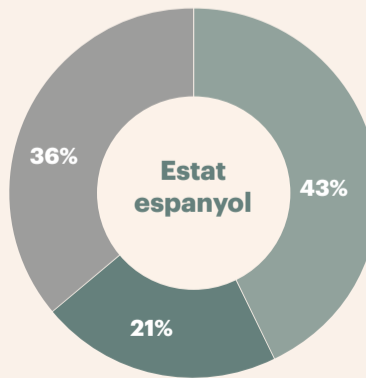
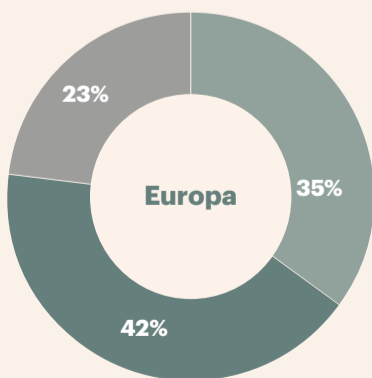
Producció europea de plàstics l'any 2021 57,2 Megatonnes*

*Equivalent de 1x10⁶ tones

Origen fòssil
 Reciclat
 Bioplàstics

Gestió dels residus (2020)

Reciclat **Recuperació d'energia** **Abocador**

La recuperació d'energia

Incineradora, Tèrsa | BCN

Els processos de recuperació d'energia a partir dels residus plàstics generalment impliquen la combustió en centrals tèrmiques per produir electricitat o la reconversió en combustibles. En ambdós casos es produeixen grans emissions de CO₂.

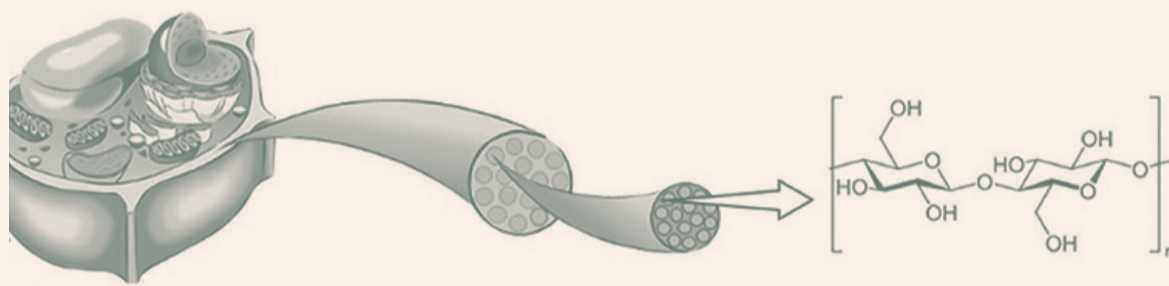
Paper transparent per als dispositius electrònics

L'extracció de fibres de cel·lulosa de mida nanomètrica permet l'obtenció de "papers transparents" que igualen, i fins i tot superen, la flexibilitat, plegabilitat i transmissió de la llum dels plàstics emprats als dispositius més avançats. Encara que el seu cost d'obtenció encara és elevat i incrementar-ne la producció no sembla senzill, ja han estat provades en optoelectrònica, pantalles tàctils, panells solars i dispositius de microfluídica.

Comparació entre paper transparent i paper estàndard

Procés de producció del paper transparent

Cèl·lules de la planta
≈ 100 μm*

Macro fibrils
≈ 100 μm

Micro fibrils
<10 μm

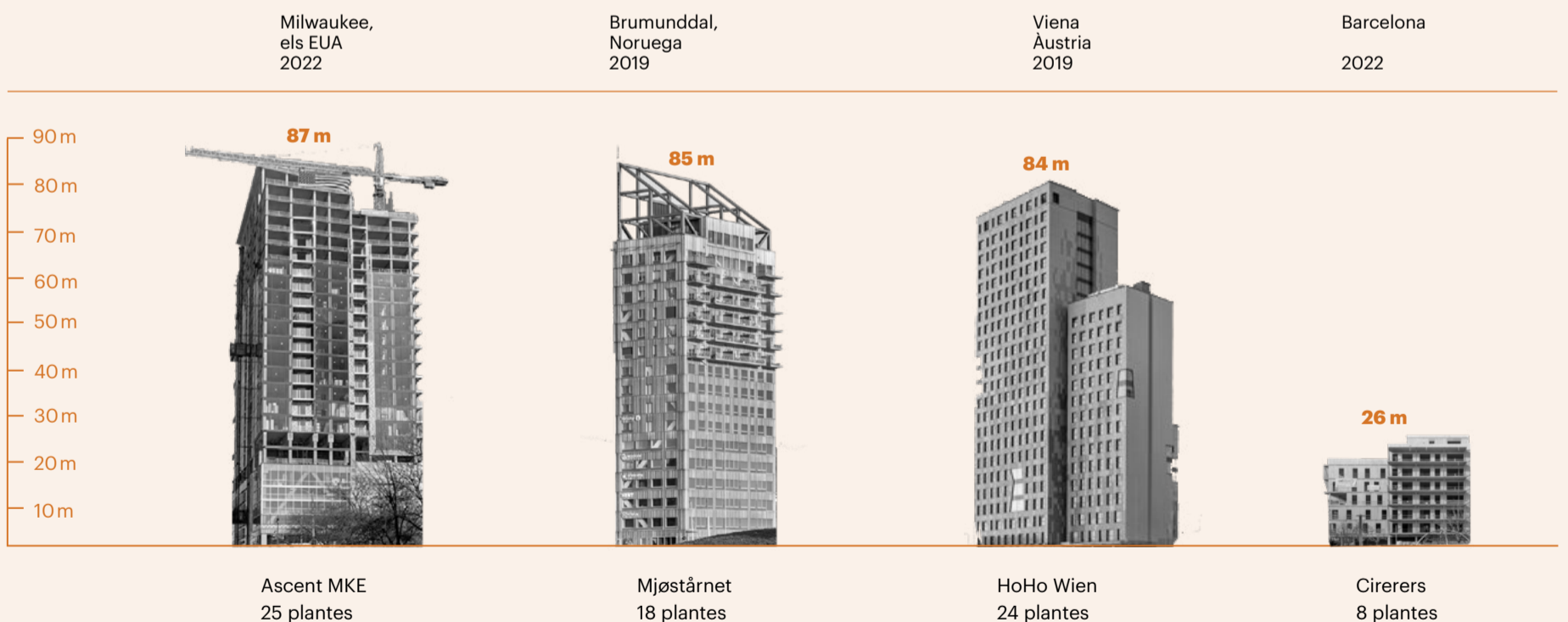
Molècules de cel·lulosa

*1 micròmetre (1μm) = 0,001 mil·límetres

Paper transparent usat com a substrat electrònic, exemple d'electrònica flexible

Els edificis de fusta més alts del món

PER SABER-NE MÉS:

Hu, L. et al. | *Advanced Materials* 30, 1703453 (2018).

Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries | *Dossier Tècnic* 102 (2020).

Villagordo A. | "El plàstic és el problema? Demonitzant-lo, trobarem la solució?" (sostenible.cat, 2020).

Aquest article és fruit del treball col·lectiu de científiques de l'àmbit de la química, la física, la biologia, la biotecnologia i el periodisme científic.

L'alta muntanya i l'altra muntanya

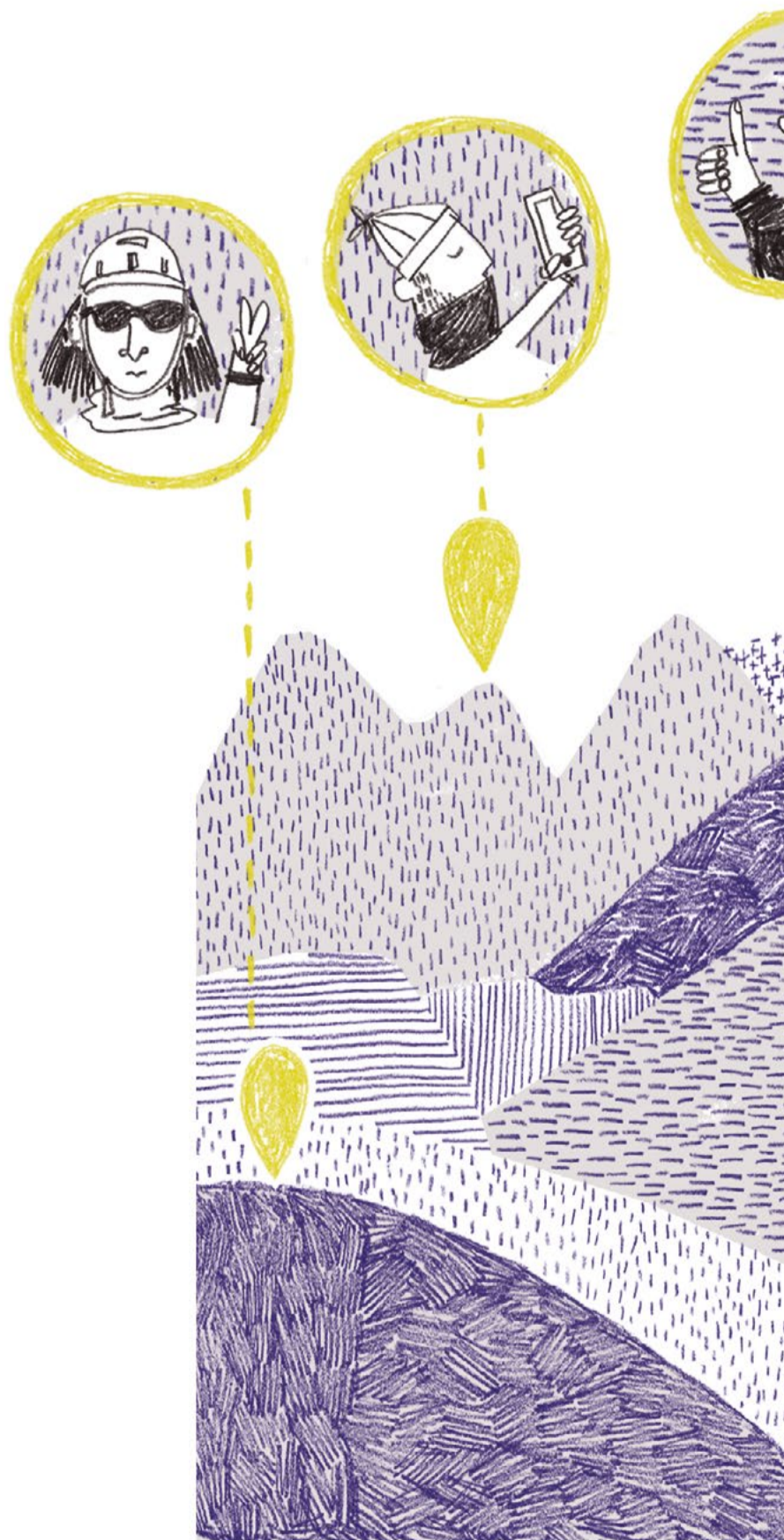
Cal reformular la concepció dels espais naturals d'altitud com a mers objectes de consum, però alhora fugir dels plantejaments sostenibilistes del 'capitalisme verd'

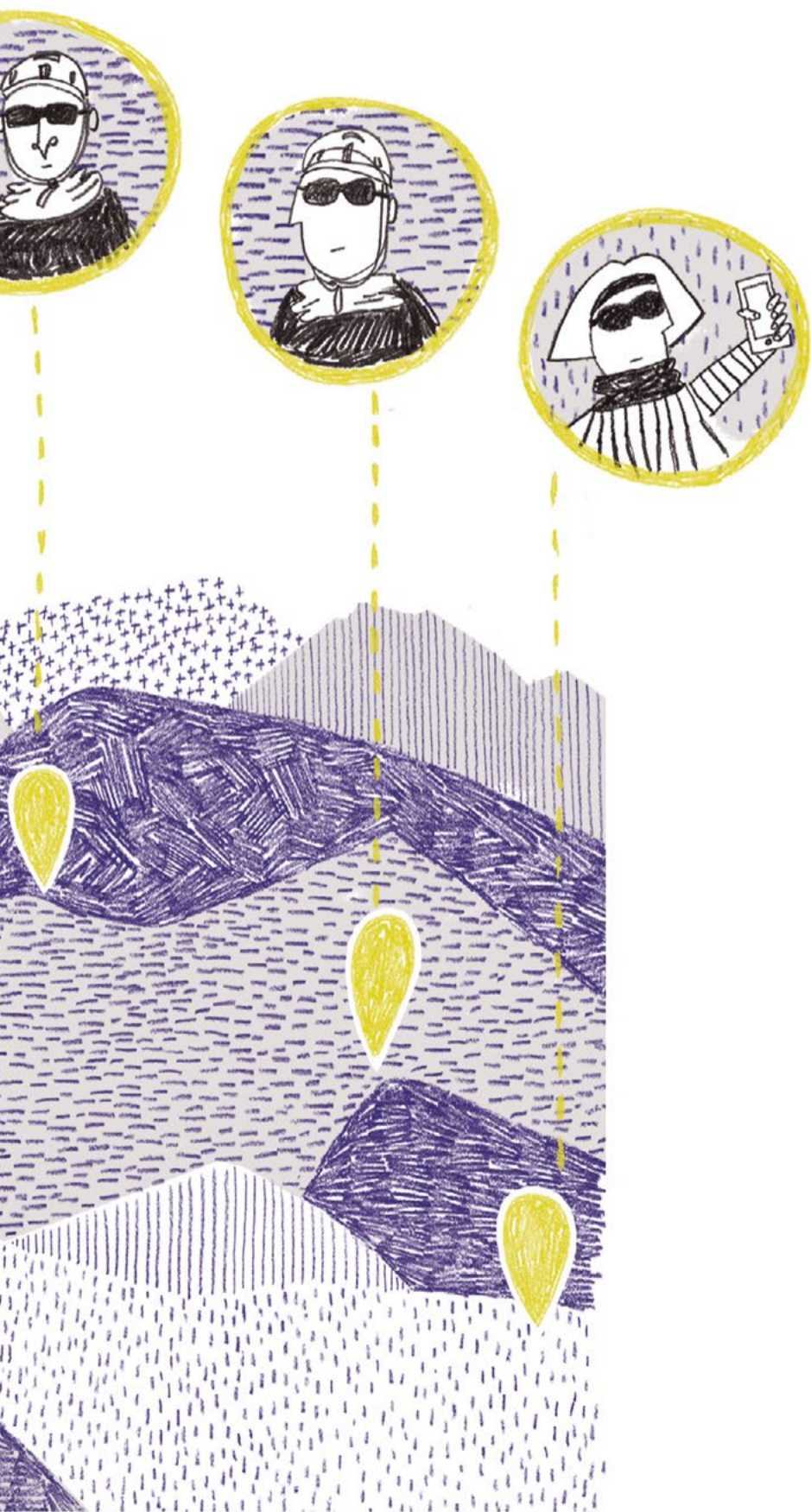
Avui, els territoris d'alta muntanya banyats per la neu i la roca s'han endinsat sobre l'imaginari social en forma de producte i ofereixen infinitat d'opcions als impulsos consumistes. Amb facilitat per caure sota la seducció del consum, bona part de la societat ha incorporat la muntanya al seu imaginari per mitjà del culte al cos i valorant la natura com a espai de retrobament de l'ego individualista. En conseqüència, a la muntanya estem trobant espais col·lapsats per la pressió humana i els mecanismes de seducció que té el mercat i que estan funcionant molt bé, de forma que, progressivament, està passant de ser un entorn d'interès per a la comunitat rural, científica o aventurera a ser-ne un per a gran part de les masses que s'han avorrit de la Costa Brava, de Benidorm o de Tailàndia; i encara més, als anys posteriors a la pandèmia.

Hi ha molts indicadors del protagonisme que estan prenent sobretot els esports que es practiquen a estes altituds. Han arribat anuncis -amb la ja clàssica normativitat dels cossos- de grans asseguradores o entitats bancàries que fan un símil entre la confiança que suposadament ens aporta aquella empresa concreta i la seguretat d'un company de cordada o la tranquil·litat que ens dona un banc, comparant-la amb la d'un cim. Cada vegada hi ha més reportatges sobre

l'increment d'afluència a l'Aneto, al Montblanc o a l'Everest. Avui és fàcil conèixer algú que haja estat al Camp Base de l'Annapurna, que haja fet el trekking de les Torres del Paine o passat el Pont de Mahoma a l'Aneto. A escala quantitativa, no deixa de ser subjectiu, però no menys interessant el fet que, prenent com a referència el nombre de llicències dels esports federats, les activitats d'alta muntanya es troben entre les cinc més practicades arreu de l'Estat espanyol.

Tot i que l'alta muntanya és un concepte que prové de l'àmbit de les ciències naturals i que ens introdueix a territoris de neu, gel i roca, el concepte d'alta muntanya que ens interessa versa sobre els esports practicats en aquests espais, com l'alpinisme, l'escalada, el barranquisme o l'esquí. *Esport* també és una paraula que ha patit una desviació conceptual al llarg del temps. La seua etimologia ens parla de diversió i oci, però sembla que cada cop més persegueix la millora de l'habilitat, la retallada de temps en la consecució d'un repte o el culte al cos. No és nou. A partir de la industrialització, fonamentalment són les classes socials amb temps lliure, les burgeses, qui ja practiquen esports d'alta muntanya. Als Pirineus, aquests comencen a ser protagonistes amb el negoci de la neu i les estacions d'esquí que es van instal·lar als anys seixanta i setanta.

S'inicia un procés que podríem anomenar de cosificació i objectivació de la natura. La muntanya ha evolucionat fins a arribar a l'actualitat consumista dels tresmils pirinencs i els trekkings prefabricats d'alta muntanya, com la ruta de Carros de Foc o l'Alta Ruta de los Perdidos. Però és un procés que ja comença amb l'Himàlaia i que s'ha anat adaptant a les realitats de cada territori. Incorporant elements com el temps, el progrés i la competició, arriba el moment de les conquestes nacionals als pics del sostre del món durant els anys cinquanta i seixanta, el col·leccionisme de vuitmils a partir dels anys vuitanta i els rècords de velocitat als pics més alts i emblemàtics durant gran part del segle present.

Després de les conquestes nacionalistes de l'Himàlaia que van portar a una part de l'opinió pública a conèixer l'alta muntanya i de l'impacte que va tindre en la societat la carrera pels catorze vuitmils, als anys noranta, irromp l'explosió de les expedicions comercials als cims més alts. Es produeix un canvi d'hàbits i de pràctiques de l'alta muntanya que influirà de forma notable sobre el procés de consum que avui coneixem al nostre entorn. Gràcies a les dades de l'Himalayan Database, projecte impulsat per la pionera del periodisme de muntanya Elizabeth Hawley, durant el període entre 1990 i 2019 es van incrementar un 800% aquest tipus de pràctiques a l'Everest. Aquestes i els trekkings que s'han posat de moda, com el del Khumbu o el de l'Annapurna, han augmentat la pressió humana sobre aquestes valls. L'aglomeració de turistes als camps base dels vuitmils, a ciutats com Lukla, Pokhara, els allotjaments col·lapsats durant els trekkings, la carretera de Namche Bazaar o el telefèric de l'Annapurna en són uns exemples. El resultat és una turistificació i terciarització de l'economia del Nepal que acompanya la recerca de l'altitud més gran a costa de diners.

Però aquestes actituds de consum i modificació del paisatge cultural i econòmic d'un territori també les veiem prop de casa nostra. L'Aneto, el Mont Perdut i la "carrera" dels tresmils -esperonada per trekkings com l'esmentat Carros de Foc, Cavalls de Vent i altres- són el modus operandi del model turístic en expansió que s'està imposant a l'alta muntanya en indrets com la Vall de Tena, la Vall de Benasc, Aigüestortes, la Vall d'Aran o la Cerdanya.

Es pot descosificar la muntanya com a element consumible a través d'una cultura de muntanya que conjugue velles i noves pràctiques, i pensar-la com un espai polític on

practicar unes idees de l'alteritat que s'enfronte al model actual. Podria ser obrir un mapa sense rumb, conèixer la toponímia del territori o relacionar-se amb la població local que sustenta les muntanyes. Hi ha qui parla de *slow mountain*, d'alpinisme romàntic, de caminar per conèixer, de l'art de caminar i d'escalar de forma ètica. Però el que s'hereta d'un sistema de consum que ens engloba és no qüestionar les pràctiques socials i econòmiques que veiem a la muntanya: els refugis emblemàtics dels tresmils, les carreteres d'accés o les pràctiques socials homogeneïtzades per mitjà dels trekkings d'alta muntanya coneguts.

Moltes vegades no reflexionem perquè no tenim temps: cal arribar-hi, i si hem de pagar per fer-ho, es fa. Es pot construir un altre model de consum, que no deixaria de ser consum, fidel al capitalisme "verd" que incorpore la sostenibilitat i la proximitat: o bé deconstruir la realitat i crear noves realitats socials i econòmiques. Si la resposta és col·lectiva, l'organització més propera al territori és un grup d'afinitat o un club o col·lectiu de muntanya. La Unió de Grups Excursionistes Llibertaris n'és un exemple, com també ho són les cooperatives autogestionades de guies de muntanya. L'altra alta muntanya ha de ser política. Ha d'implicar pensar com eliminem el concepte de *medi natural* com a objectiu de consum, fomentar l'actitud crítica davant la incorporació de l'alta muntanya al sector terciari, resignificar la funció del guia i el paper que juguen els refugis. Infinitat d'elements que, d'una manera o altra, els qui anem habitualment a la muntanya, toquem. ●

TEXT: **ANDREU LLORET**
HISTORIADOR I MUNTANYENC

IL·LUSTRACIÓ: **ANNA GRAN**

Renda bàsica, el pa sencer

L'establiment d'una renda bàsica universal és imprescindible per garantir la llibertat a tota la ciutadania, a diferència dels subsidis atorgats en situacions vulnerables, que perpetuen les dinàmiques de submissió

Estem acostumats a la condicionalitat dels subsidis socials. Patir determinada circumstància com ara quedar-se a l'atur, no arribar a cert nivell de renda, tenir un nombre determinat de fills, patir algun tipus de malaltia mental o física... són algunes de les causes per les quals suposadament es té dret a rebre un subsidi o assignació de l'Estat. En canvi, i excepte per a sectors feixistes i ultraautoritaris, la universalitat en política està molt assumida.

El sufragi universal d'homes i dones majors d'edat està àmpliament acceptat. Que una persona -independentment de si és rica o pobra, de si té una religió o no en té cap, de si és alcohòlica o abstèmia, de si és un cúmul de vicis o de virtuts...- té el dret d'emetre el seu vot, no es discuteix, amb les excepcions esmentades. Però no sempre ha estat així, com és sabut. Que poguessin votar els homes pobres va ser considerat durant molts anys una bajanada. No cal dir que ampliar el dret al sufragi a les dones era vist com un deliri per a la major part d'homes i per a moltes de les mateixes dones.

Però amb els subsidis socials, la cosa no va així. Mentre la universalitat sembla una excentricitat radical, la condicionalitat, en canvi, s'assumeix com una moderació necessària. Hi ha diferències tècniques sobradament conegudes entre els subsidis condicionats i la renda bàsica, és a dir, una assignació universal, incondicional, pública i individual. El que no s'aborda tan sovint és la cabdal qüestió de les diferències normatives entre els subsidis condicionats i la renda bàsica. I aquestes diferències normatives són molt, molt grans.

Una vida lliure no pot ser suplida. Qui suplica demana alguna cosa amb docilitat. La súplica, doncs, suposa submissió. És molt gran la munió de persones que supliquen: una feina, una dignitat al lloc de treball, una assistència -si s'ha caigut a l'abisme de la pobresa i de l'exclusió-, i que les prestacions arribin sense calvaris afegits. La vida de moltes persones en societat està travessada de súpriques per tot arreu i, per això mateix, de manca de llibertat.

La diferència fonamental entre la renda bàsica i els subsidis condicionats s'expressa en termes de llibertat. La lògica dels subsidis condicionats no és altra que l'ajuda *ex post* als que han fracassat, als que han caigut i ho poden demostrar davant la burocràcia estatal. Efectivament, els que han fracassat -sigui perquè s'han

quedat a l'atur; sigui perquè, malgrat treballar de manera remunerada, no superen el llindar de la pobresa (el 15% de les treballadores que hi ha al Regne d'Espanya, per exemple); sigui perquè presenten algun tipus de diversitat funcional que els fa, precisament, "disfuncionals" per als actuals mercats de treball- constitueixen totes aquestes persones legítimes "mereixedores" de tutela *ex post*. Un món amb tutela *ex post*, per miserable que sigui, és més desitjable que un món sense cap mecanisme de protecció. Dos euros són més que un i cinc més que quatre, això és indiscutible. Un programa condicionat per a pobres més generós és millor que un programa condicionat més avar. Aquesta evidència és indiscutible. I per aquestes contradiccions tenim experiència d'aquesta qüestió: L'anomenat "Ingrés

raules d'uns coneguts defensors belgues de la renda bàsica. La condicionalitat, una vegada més, és súplica i submissió. La incondicionalitat és un dret. En aquest punt no hi poden haver confusions.

A més, el fet de garantir l'existència material *ex ante* suposa un increment del poder de negociació de la majoria no estrictament rica de la població mitjançant l'augment de la llibertat efectiva. Mentre la renda bàsica és el llenguatge dels drets humans, els subsidis condicionats són el llenguatge de l'"ajuda" i de la compensació al "fracassat".

És una idea radical, la renda bàsica? Potser, però no gaire, no exagerem. Però algunes persones moderades la critiquen, perquè entenen que és "radical". I es tracta d'anar "millorant" el que tenim, de forma

Des de la tradició republicana i socialista, no n'hi ha prou que siguem iguals davant la llei per dir que ja som lliures, perquè algú pobre no ho podrà ser mai

Mínim Vital" és un dels exemples més evidents d'una política fracassada de subsidi condicionat destinat a persones que han caigut a l'infern social de la pobresa i l'exclusió.

Però vegem la diferència. Amb la renda bàsica s'abraça la lògica incondicional de les mesures que entren en vigor *ex ante*, com a drets de ciutadania. I garantir l'existència material d'entrada, és la condició per a la llibertat. Almenys per als que som partidaris de la llibertat republicana-socialista. Per a la més que mil·lenària tradició republicana, igual que per a la més recent tradició socialista, no n'hi ha prou que siguem iguals davant la llei, o que no ens posin una pistola al cap per prendre decisions com acceptar condicions de treball remunerat de totes totes indignes, per dir que amb això ja som lliures. La llibertat té condicions materials. Un pobre no és ni pot ser lliure. El propòsit de la renda bàsica "no és simplement una manera de fer que la vida a la terra els resulti tolerable als indigents sinó un ingredient clau d'una societat transformada i d'un món que puguem desitjar", en pa-

moderada i sensata, no de fer experiments tan "radicals" (sic) com la renda bàsica. Fa anys vaig escriure, amb un amic, a propòsit dels moderats i citant a Marco D'Eramo que "és curiós que, en política, el terme *moderat* hagi adquirit una connotació positiva, mentre que resulti negatiu en altres àmbits de la vida, sobretot en forma adverbial: si una persona és moderadament intel·ligent, no volem dir que és un geni". I afegíem: "Així i tot, molts prefereixen autoqualificar-se de *moderats*. Els ha de fer una certa sensació d'equilibri: ni massa a una banda, ni massa a l'altra. Estar ostensiblement inclinat cap a un extrem pot ser motiu de caure en la qualificació de radical, extremista, rar, excèntric, *freak*. I ja se sap: una persona radical, per a molts benpensants, és una cosa no especialment aconsellable. En canvi, ser una persona *moderada* és sinònim de ser una persona equilibrada, equànime, centrada".

Ni que sigui per aquesta raó, per la condició d'indesitjables que tenen els radicals per a les persones benpensants, val la pena defensar la renda bàsica. ●

TEXT: **DANIEL RAVENTÓS**
ECONOMISTA I PRESIDENT DE XARXA
RENDA BÀSICA

IL·LUSTRACIÓ: **LAURA GALLOFRÉ**

“La maldat dels torturadors va aferrar les meves conviccions”

Roser Rius forma part del grup d'activistes que, durant la Transició espanyola, foren torturades pel comissari Antonio González Pacheco, conegut com 'Billy el Niño'. Veterana militant, implicada en el col·lectiu de represaliades La Comuna i en altres moviments socials, treballa perquè episodis com el que va viure en primera persona no quedin impunes

TEXT: ÀLEX ROMAGUERA

FOTOGRAFIA: VICTOR SERRI

Fa quatre anys que Roser Rius i altres membres de l'antiga Lliga Comunista Revolucionària (LCR) van presentar una querella contra Juan Antonio González Pacheco, àlies *Billy el Niño*, i la resta de policies de l'antiga Brigada Político-Social que els van torturar l'octubre de 1974. De tots els qui van estomacar-la a la Direcció General de Seguretat, ella només recorda la cara del famós comissari. En va saber la identitat quan, anant cap a la presó, altres represaliades van descriure'l com un home fort, baixet, i amb un alt grau de sadisme.

A més d'insults i de tota mena de vexacions, Billy el Niño va infligir-li cops a la planta dels peus que van provocar-li hematomes greus. "Era una època molt convulsa: el 20 de desembre de l'any anterior, ETA havia comès l'atemptat contra l'almirall Luis Carrero Blanco, la qual cosa va dur les autoritats a executar Salvador Puig Antich, i un mes abans dels nostres arrestos, el 13 de setembre, ETA havia fet explotar un artefacte a la cafeteria Rolando, del carrer Correo, que va deixar tretze morts i desenes de persones ferides".

"Arran d'aquests atemptats, el règim estava molt enfurismat". Així interpreta Roser Rius l'acarnissament al qual ella, el seu company Martí Causa i sis activistes més de la LCR van ser sotmeses als calabossos de la capital de l'Estat. Se les va detenir sota l'acusació de pertànyer a una associació il·lícita i repartir propaganda il·legal.

El 2019, amb altres activistes, va impulsar una querella col·lectiva contra l'agent que la va torturar. "A banda d'exigir justícia, preteníem denunciar l'existència de la tortura, inspirant-nos en la causa contra Pinochet a Xile"

Tothom era conscient dels riscos que implicava la lluita clandestina, i més en un context en què la dictadura agonitzava. D'aquí que s'havien preparat perquè, en cas que les enxampessin, es resistissin a acceptar tortures tan humiliants com la que es coneixia com la *cigonya*, una pràctica consistent a lligar les mans de la persona detinguda amb els seus peus i fer-la bellugar al so d'una melodia. "Jo m'hi vaig negar". Segons Rius, que aleshores tenia 27 anys, mantenir-se ferma va evitar que els agents continuessin vexant-la; com també va ajudar-la observar la maldat amb què actuaven. "Em vaig reafirmar en les meves conviccions, fins al punt que els vaig etzibar: 'Ja podreu tants, amb una noia com jo?'".

Després d'un interminable interrogatori de 72 hores, va ser conduïda a la presó, on va romandre catorze mesos al costat d'altres recluses amb qui va compartir penúries i esperances mentre que, a les estones lliures, dibuixava aquelles coses que no podia verbalitzar ni escriure.

Per a Rius, les il·lustracions han sigut la seva gran passió i, alhora, el mitjà gràcies al qual ha imaginat un món millor. Així queda palès en els nombrosos llibres de literatura infantil que ha publicat. Un compendi d'obres on barreja la ficció amb la pedagogia.

Tanta vocació ha tingut pel dibuix que, deu anys després de ser excarcerada en virtut d'un indult general decretat el 1975, va fundar l'Associació de Professionals de la Il·lustració de Madrid. "Vaig estudiar Magisteri perquè dubtava que m'hi pogués dedicar. Però en tornar a Madrid, vaig reprendre-ho i ja no ho he deixat". A hores d'ara, està preparant un dietari d'il·lustracions que versarà sobre la seva vivència, de la qual aquesta veïna del barri barceloní d'Hostafrancs va voler deixar al marge els seus pares i onze germans, de qui sempre ha rebut suport i comprensió vers la seva lluita.

Després de la presó

Lluny de recloure-la a casa, la sortida de la presó va ser per a ella un estímul per mantenir-se en la militància. Així va fer-ho: tan bon punt van quedar en llibertat, amb Martí Causa va reincorporar-se a la Lliga Comunista Revolucionària i, malgrat la presència de grups ultres als carrers i la repressió de què eren víctimes els sectors més estigmatitzats de la societat, el 1980 van tenir la Nina, la seva primera filla. "Evitàvem que es carregués de reunions, perquè nosaltres manteníem l'activitat amb tanta o més intensitat que abans", explica.

Les tortures i adonar-se que l'amnistia de 1977, que d'entrada va celebrar, havia servit per exonerar la nomenclatura franquista, va esperonar-la a seguir dempeus. Res la va aturar, ni tan sols el fet de constatar que, durant el procés de reforma política, una part de l'esquerra acceptava les bases del nou sistema. En concret, cita el cas del Partit Comunista d'Espanya que, en implicar-se a la Junta Democràtica, va acomodar-se al nou ordre d'esquena a les classes populars.

Els anys posteriors, la seva vida va transcórrer a cavall de l'educació a les filles, la pràctica del dibuix i una militància que mai no ha abandonat malgrat que l'organització trotskista a la qual va dedicar tantes energies es va dissoldre el 1991. De fet, gràcies a aquesta lluita, fa anys va entrar en contacte amb Chato Galante. Amb ell i altres activistes va fundar La Comuna, l'associació que l'any 2019 va impulsar una querella col·lectiva contra Billy el Niño (que va morir un any més tard) i altres agents del franquisme. "Inspirant-nos en la causa contra Pinochet a Xile, vam iniciar una acció judicial que, a banda d'exigir justícia, pretén denunciar l'existència de la tortura a l'Estat espanyol".

Segons Rius, la xacra de la tortura ja no s'aplica de forma tan generalitzada, per bé que "tot i no ser sistemàtica, encara es fa servir per reprimir la dissidència i atemorir la població". En són una mostra les sis condemnes que el Tribunal d'Estrasburg ha imposat a l'Estat espanyol, amb el Ministeri de l'Interior dirigit pel seu actual titular, Fernando Grande-Marlaska, per no investigar denúncies per abusos comesos en diferents dependències policials.

Fet i fet, insisteix que queda molt per recórrer en matèria de drets humans, perquè l'actual llei de memòria democràtica, que substitueix la llei de memòria històrica de 2007, no preveu la derogació de la llei de secrets oficials ni tampoc de la llei d'amnistia de 1977. "No tenen interès que s'investiguin els crims de lesa humanitat perpetrats durant el franquisme", afirma.

Només la retirada de les medalles i condecoracions atorgades a Billy el Niño, traspasat l'any 2020, que permetien a la seva vídua rebre una paga mensual, ha suposat per Roser Rius un petit gest en el camí de la reparació. "És un pas insuficient, sens dubte", però creu que, al costat de les querelles o l'obertura de fosses comunes, "han de permetre que, com ha passat a altres països, algun dia coneguem la veritat i es faci justícia. N'estic esperançada". ●

Conserve qui puga

TEXT: **SARA ROMERO**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Les conserves són un procés de transformació dels aliments que té per objectiu allargar el temps hàbil per a la seua ingesta mantenint-ne els valors nutricionals. Avui, per les rutines de la indústria alimentària, estan presents en tot rebost i són accessibles a tot arreu perquè agilitzen el temps que dediquem a cuinar. Temps enrere, durant el recolliment que suposa la tardor, les conserves fetes a casa permetien transformar l'abundància de les collites d'estiu en aliment per a preparar-se per a l'hivern i per als períodes d'escassetat. La saladura o el fumat són tècniques que existeixen des de la prehistòria. Progressivament, la mel, el vinagre o els greixos començaren a utilitzar-se com a substàncies conservants per fer melmelades, escabetxades i confitats amb vinagre. Tanmateix, no és fins a les primeries del segle XIX que un confiter francès, Nicolas Appert, va inventar el mètode de conserva amb preservació hermètica per encàrrec del govern napoleònic amb fins militars. Tot seguit, a Anglaterra, es va patentar l'enllaunat i aquestes tècniques s'estengueren arreu del món amb una industrialització que va tindre diversos punts àlgids, com les dues guerres mundials i la dècada dels seixanta, ja al segle XX.

Malgrat aquesta industrialització, la conserva artesanal amb tancament hermètic –és a dir, la creació del buit per mitjà de l'escalfament amb aigua bollint dels recipients en conserva–, va permetre el consum d'aliments fora de temporada i va afavorir la resiliència i l'autosuficiència dels territoris agrícoles fins ara. Les primeres conserves, fetes amb ampolles de vi, un tap de suro i segellades amb cera, van evolucionar fins als pots de vidre que coneixem avui. Tot i el pas del temps i encara que existeixen milers de tipus de conserves, els principis són els mateixos: l'esterilització del pot, la cocció o escaldat dels aliments, les substàncies conservants, l'envasat hermètic i la facilitat de fer-s'ho una mateixa. Per això, fer conserva a xicoteta escala significa omplir el rebost amb allò que s'ha cuidat i recol·lectat en els seus cicles naturals, allargant-ne la vida i els valors.

GENER | FEBRER | MARÇ | ABRIL | MAIG | JUNY | JULIOL | **AGOST** | **SETEMBRE** | **OCTUBRE** | **NOVEMBRE** | DESEMBRE

CONSERVA DE BOLETS AL NATURAL O AMB OLI

INGREDIENTS

- Bolets
- Oli d'oliva
- Aigua
- Sal
- Pebre en gra

ELABORACIÓ

1. Netegeu els bolets.
2. Escaldu-los amb aigua durant tres o cinc minuts (segons la mida). Si feu la conserva amb oli, escaldu-los amb una mica de vinagre i sal.
3. Deixeu-los escórrer per treure el màxim d'aigua.
4. Esterilitzeu els pots de vidre bollint-los durant quinze minuts.
5. Si els feu al natural, poseu-los en un pot amb aigua salada i afegiu-hi una capa d'oli.
6. Si els feu amb oli, saleu els bolets, poseu-los en un pot i afegiu una mica de pebre en gra. Cobriu-los completament amb oli.
7. En ambdós casos, s'ha de deixar un espai buit d'un centímetre per sota la tapa.
8. A una olla, cobriu el pot amb aigua i deixeu que bulla uns trenta minuts a foc lent, perquè quede tancat hermèticament.

ESPERANZAH! 15 aniversari

Cultura que transforma.

6-7-8 octubre 2023

Festa de l'economia social i solidària

DIVENDRES

- ADALA ·LAS KARAMBA
- FEM FRONT A L'EXTREMA DRETA (Taula debat)
- DJ TRAPELLA ·QUERALT LAHOZ

DISSABTE

- ISEO & DODOSOUND ·EL POT PETIT ·CIRC BOMBETA
- MÚSICA PER A LA TRANSFORMACIÓ SOCIAL (Taula debat)
- SONIDO PICOTERO LA LUZ VERDE - GOLFO DE GUINEA Y LADY ALUOCADO
- SERGI CARBONELL ·MIREIA INGLÉS ·LA CHURRY (Circ)
- FESTIVALS AMB CONSCIÈNCIA (Taula debat) ·DJ MAAMBO!
- LA OTRA + LA MUCHACHA + BRIELA OJEDA + JHANA BEAT
- JOAN GARRIGA I EL MARIATXI GALÀCTIC ·TALLER DE HIP HOP
- EMERGÈNCIA CLIMÀTICA - VIURE PER ATURAR EL COL·LAPSE (Taula debat)
- INDIRA RANAMAGAR - PROU NENS I NENES A LES PRESONS (Xerrada)

DIUMENGE

- XIULA ·TALLER DE BEATBOX I CULTURA URBANA
- PRESENTACIÓ DEL CICLE DE XERRADES DE LA COMUNITAT BENVIUERE (Xerrada) · EL BOTÓ MÀGIC
- PRESENTACIÓ DE L'ESCOLA D'ECONOMIA FEMINISTA (Xerrada)
- GALA SOLIDÀRIA PER PALESTINA DE PALLASOS EN REBELDÍA AMB KANBAHIOTA, PABLO MUÑOZ, IVAN PRADO, SERGI CARBONELL I MOLTES MÉS SORPRESES!
- COLORS DE MONSTRE DE TOMBS CREATIUS (JOC DE CARRER)
- ESPAI PER A NADONS I ESPAI DE JOC LLIURE AMB LA COOPERATIVA INTEGRAL EL ROSER ·KANAYA CIRC - TALLER TU ETS L'ARTISTA
- FIRA D'ENTITATS I MOLT MÉS!

Zona habilitada per acampada i furgonetes

www.festivalesperanzah.coop

FES EL TEU DONATIU I NO ET
QUEDIS SENSE ABONAMENT!

FOTOGRAFIA: **JULIA MOLINS**

Santa Úrsula, Puebla de Zaragoza, estat de Puebla (Mèxic). La fenedura palatina o llavi leporí és una malformació facial congènita que afecta un de cada mil infants arreu del món. A Mèxic (on es coneix com a LPH, sigles de "labio paladar hendido") s'ha detectat una de les taxes més altes. Causa greus afectacions en l'alimentació, la salut i psicosocials. A la imatge, Gabo, en mans de la seva mare, set dies abans de l'operació que li permetrà refer el seu llavi, després d'una llarga espera.

Tunis, Tunísia

Pancartes contra el racisme i el feixisme en una manifestació a Tunis el 14 de juliol

RACISME D'ESTAT A TUNÍSIA AMB AVAL EUROPEU

L'autocràtic president de l'estat magribí, Kaïs Saïed, obre la veda a les polítiques discriminatòries, l'estigma social i la persecució policial contra les persones de procedència sudsahariana

TEXT: RICARD GONZÁLEZ

En comparació amb la veïna Líbia, un estat fallit on hi ha màfies que segresten, maltracten, exploten i trafiquen amb persones migrades sense traves, la veïna Tunísia semblava fins fa poc un refugi segur per als milers de sudsaharianes que anhelaven passar el Mediterrani fins a Europa. Després d'un viatge perillós i extenuant que sol incloure travessar el desert del Sàhara, moltes solien quedar-se uns mesos a Tunísia treballant en l'economia informal, en sectors com la construcció, la indústria o el servei domèstic. Així, podien estalviar per pagar el cost del passatge clandestí a Europa, que pot superar els 1.500 euros, en funció de l'embarcació. Malgrat això, tot va canviar de sobte el 21 de febrer, a causa d'un discurs violentament xenòfob del president tunisià, Kaïs Saïed, un autòcrata que fa dos anys va donar un autocop d'estat i va fer caure el procés de transició democràtica al país.

En el transcurs d'una reunió del Consell de Seguretat Nacional, Saïed va dir que hi havia "un pla criminal" per canviar la "composició demogràfica de Tunísia" i reemplaçar la població àrab i musulmana per "hordes de negres". La idea sembla inspirada en la teoria de la "gran substitució" defensada per la franja més radical de l'extrema dreta europea. A més, Saïed va demanar a les seves forces de seguretat "mesures urgents" contra el col·lectiu, ja que la seva presència és una font de "violència, crims i actes inacceptables". A Tunísia, el país que fins fa poc representava l'esperança de democràcia i tolerància en el convuls món àrab, de cop, es va desencadenar una mena de caça a les persones que arriben des del sud.

"Els dies següents es van crear grups de joves tunisians que agredien de manera indiscriminada els migrants que es

trobaven pel carrer, davant la completa passivitat de la policia. Ens vam haver de quedar tancats a casa, sense anar a la feina, i demanar als nostres amics tunisians que ens fessin la compra", recorda un activista de la comunitat sudsahariana a Tunísia que demana guardar l'anonimat. En un clima de xenofòbia rampant, es van fer fora moltes persones de casa seva, dels seus llocs de treball, i diversos centenars van optar per muntar un campament al carrer al barri de Lac, a la capital, Tunis, on hi ha la seu de diverses ambaixades africanes i d'ACNUR, l'agència de l'ONU per a les refugiades. Els dies següents, alguns estats, com la Costa d'Ivori o Guinea Conakry, van organitzar vols xàrter per repatriar les originàries del país en qüestió que així ho desitgessin.

"Vivim una situació de racisme d'estat. Hi va haver propietaris que van expulsar els seus llogaters sudsaharians. No perquè fossin racistes, sinó per la por de les sancions de l'Estat. Aquells dies es va dir que tothom que proporcionés qual-sevol ajuda a sudsaharians seria perseguit penalment", explica Romdhane Ben Amour, investigador del Fòrum Tunisià pels Drets Econòmics i Socials (FTDES), observatori especialitzat en migracions. Des de llavors, per exemple, aquesta comunitat té prohibit pujar als transports públics, inclosos els serveis de furgonetes que uneixen pobles i ciutats, el mitjà més habitual de desplaçament a les zones rurals. En resum, les persones migrades només es poden moure pel país a peu.

BOC EXPIATORI EN UNA SITUACIÓ CRÍTICA

Les declaracions de Kaïs Saïed constitueixen un cas paradigmàtic de construcció d'un boc expiatori davant de la greu ►

► crisi econòmica i social que travessa Tunísia. I és que la xifra de migrades sudsaharianes no supera les 80.000, és a dir, un 0,6% de la població d'un país amb 12 milions d'habitants.

Al juliol, es va produir una segona onada d'atacs racistes, però aquesta vegada es va circumscriure a la ciutat de Sfax, la capital industrial del país, on hi ha la comunitat forana més nombrosa. El desencadenant va ser una visita a la ciutat del mateix Saïed. “En un enfrontament, va morir un jove tunisià i la situació es va desbordar. Els dies següents, més de mil persones van ser deportades a les fronteres d'Algèria i Líbia, després que la policia les arrestés arbitràriament, o foren lliurades a ella per grups de joves tunisians, que abans els agredien i robaven”, explica Franck Yotedje, director de l'ONG Africa Intelligence, amb base a Sfax i que proporciona assistència a nouvingudes.

Moltes d'aquelles persones, incloses dones embarassades i infants, van ser abandonades a la seva sort al desert, sense aigua, sense menjar i sense cap protecció contra el sol, amb unes temperatures extremes, que van arribar als cinquanta graus. A més, la policia no va fer cap distinció entre aquelles que disposaven de residència legal o havien estat reconegudes per ACNUR com a refugiades o demandants d'asil. “Fins i tot, tunisianes negres podien ser deportades si no obrien la boca i demostraven la seva situació administrativa”, assegura Ben Amour. Segons fonts militars líbies, almenys una vintena de persones van morir de fam o set al desert en el mateix període que diversos líders europeus van desembarcar a Tunísia per signar un acord de col·laboració en matèria migratòria.

L'ANTIRACISME ES MOBILITZA

“El que han provocat les paraules de Saïed és que emergeixi una realitat latent, que és el profund racisme que hi ha en la societat tunisiana”, sosté Huda Mzioudet, investigadora especialitzada en racisme a Tunísia. “Europa o els EUA tenen avui un problema de racisme i tenen un passat racista, però ho assumeixen, intenten canviar aquesta realitat. Però a Tunísia no és així, s'ignora. I això malgrat que, al món àrab en general, el tràfic d'esclaus va ser més important que a Europa”, afegeix. De fet, el 2018, el Parlament va aprovar una ambiciosa llei contra la discriminació racial, considerada una fita a tot el món àrab. Tot i això, la norma mai no es va arribar a desplegar de manera eficaç, i ara s'ha convertit en un més dels èxits malaguanyats d'una dècada de transició democràtica, des de la Primavera Àrab.

Diverses organitzacions de la societat civil, entre elles el FTDES, van denunciar de seguida als mitjans el discurs “xenòfob” del cap de l'Estat. Van emetre comunicats i fins i tot van convocar manifestacions de solidaritat amb la comunitat migrada negra. El 14 de juliol, diversos centenars de persones es van congreguar al centre de la capital amb cartells on es llegia “A baix el racisme, a baix el feixisme!”. “La societat civil n'està farta. Però encara que ens cansem, continuarem lluitant passi el que passi”, ha declarat Saadia Mosbah, membre de l'associació antiracista Mnemty a la publicació *InfoMigrants*.

El fet d'haver-se significat en la crítica al president Saïed comporta riscos en un estat creixentment autoritari. “Hem patit una campanya de denigració als mitjans per part dels seguidors del president, i amenaces als nostres comptes a les xarxes socials. També de vegades hi ha gent pel carrer que et crida i t'insulta, anomenant-te espia o agent d'occident”, explica Ben Amour. Encara que la seva organització, el FTDES, ja havia estat crítica amb el president tunisià des de l'autocop, ha estat només després del discurs del febrer quan s'han adoptat mesures concretes en contra seva. Per exemple, la presència de membres de l'organització ha estat vetada en alguns actes públics, i sobre elles plana l'ombra d'unes limitacions més grans o fins i tot l'ordre de tancament.

Davant els advertiments públics del govern a tothom que ajudi persones migrades, s'han desenvolupat xarxes informals en l'àmbit local, coordinades entre elles, per proporcionar-los aigua, menjar i altres serveis. Per exemple, faciliten l'ús de telèfons o ordinadors perquè es puguin comunicar amb famili-

Al juliol, després d'una onada d'atacs racistes a la ciutat de Sfax, més de mil persones van ser deportades a les fronteres d'Algèria i Líbia i abandonades al desert sense aigua ni menjar

ars i amistats dins i fora del país, així com el contacte amb les seves ambaixades per fer-los arribar passaports nous o algun tipus de document identificatiu en cas que els hi hagin perdut o els l'hagin sostret.

“En aquestes xarxes participen persones a títol individual, com és el meu cas, però també organitzacions de la societat civil. Tots fem col·lectes entre els nostres familiars i amics, o entre els seus membres en el cas de les associacions, per fer arribar l'ajut allà on cal”, comenta una jove de Nefta, una petita ciutat situada a un oasi a prop de la frontera amb Algèria. “Encara que anem amb compte, i de vegades organitzem serveis de transport secrets per a migrants, la policia tampoc no ens persegueix amb zel. Aquí tots ens coneixem, i la policia sap qui som els que ajudem”, afegeix l'activista, que prefereix preservar el seu anonimats per qüestions de seguretat. Dotze anys després, la por ha tornat a Tunísia.

EMPENTA CAP AL NORD

Les agressions i els abusos contra la comunitat sudsahariana han provocat que moltes de les seves integrants hagin decidit accelerar la seva partida cap a Europa. “Al gràfic d'arribades a Itàlia es veu un increment sobtat al març, una conseqüència directa dels atacs. Els passadors es van aprofitar de les presses, i van recórrer a barques en males condicions, cosa que va fer que es desapareguessin també els naufragis i les morts”, relata Ben Amour. De les 901 persones mortes a les costes tunisianes fins a finals de juliol, segons dades de la policia del país, més de la meitat, unes 460, van perdre la vida entre els mesos de març i abril.

L'assetjament a les persones vingudes del sud i la importància més gran de la ruta migratòria que passa per Tunísia, en detriment la balcànica o l'atlàntica, ara més ben vigilades, explica que el petit país magribí s'hagi convertit en el principal port de sortida en direcció a Europa, desbancant Líbia. Durant els sis primers mesos de l'any, Itàlia ha concentrat el 70% de les arribades irregulars a la UE, i Tunísia ha estat el principal punt de partida.

En total, 34.761 persones van arribar a Itàlia procedents de les costes tunisianes; des de Líbia, menys de 28.000. El *sorpasso* no s'ha produït per una caiguda de les sortides des del país veí, centre neuràlgic de la ruta migratòria a Europa els darrers anys, sinó perquè s'han multiplicat les de Tunísia: en el mateix període l'any passat no van arribar a 7.000 sortides, una cinquena part de les d'aquest 2023.

Aquests números expliquen el renovat interès per Tunísia dels líders de la Unió Europea, que no han mostrat cap escrupol davant els mètodes de Saïed, tal com denuncia el FTDES.

Migrants de la Costa d'Ivori s'adrecen a l'ambaixada del seu país a Tunis per sol·licitar documentació i poder-hi retornar, després de les declaracions racistes del president tunisià

En la primera meitat de 2023, 34.761 persones van arribar a territori Italià des de les costes tunisianes, quan en el mateix període de 2022 no hi va haver més de 7.000 desplaçaments

Un acord segellat el 16 de juliol entre el govern tunisià i la institució europea inclou la concessió de 105 milions d'euros per reforçar les capacitats per controlar les fronteres i 150 milions més de suport immediat al pressupost estatal.

A més, Brussel·les es compromet a desemborsar 900 milions més en ajudes una vegada que Tunísia hagi signat un crèdit amb el Fons Monetari Internacional (FMI) per estabilitzar les seves finances. I és que a les cancelleries europees preocupa que la falta de divises a les arques tunisianes porti el país a declarar-se en fallida, cosa que provocaria que la pròxima onada migratòria fos més potent per què, a banda de gent de procedència sudahariana, també n'inclouria de Tunísia. Segons diverses observadores polítiques, una de les lògiques de l'acord és que ha permès a Saïed sortir del seu aïllament internacional, que havia augmentat des del febrer per les declaracions xenòfobes i la consegüent onada d'atacs racistes.

“L'acord no és públic, però sabem que Saïed s'ha compromès a una cooperació més gran amb la UE en matèria migratòria. Per exemple, en la identificació de les migrades tunisianes a Europa, i l'acceleració de la deportació a Tunísia”, afirma Romdhane Ben Amour. Tot i això, sosté també que no sembla que Saïed s'hagi compromès a convertir el país magribí en un centre d'acollida per a persones rescatades en aigües internacionals, o de sol·licitants d'asil. Aquest és el desig d'alguns països europeus que no volen aquestes persones al seu territori mentre es tramiten les peticions, però representa una línia vermella per a la societat tunisiana. Així doncs, continuarà sent un somni per a una UE cada cop més imbuïda del concepte de l'“Europa fortalesa” a mesura que ascendeix la força dels partits d'extrema dreta. ●

Meloni, un any de continuisme amb pinzellades d'involució

El primer curs del govern de dreta extrema a Itàlia no ha alterat l'essència de les polítiques vigents al país, lluny del relat incendiari de la seva líder, però alguns gestos apunten a la regressió de drets per als sectors més vulnerables

Encara que Itàlia tingui forma de sabata, la seva primera ministra, la ultradretana Giorgia Meloni, ja no és una Ventafocs de la política institucional.

Està a punt de concloure el seu primer any al capdavant d'un govern de coalició, format per l'aliança entre el seu partit, Germans d'Itàlia, la Forza Italia del traspassat Silvio Berlusconi i la Lliga de Matteo Salvini. La tríada és extremament sòlida i, per primera vegada en molts anys al país, no ha protagonitzat en cap moment tensions entre els socis de govern. A aquesta sintonia política s'hi afegeix una base de representació molt estable: suma 238 escons dels 400 que configuren a la Cambra de Diputats.

Al capdavant de l'oposició, mentrestant, s'hi posiciona una altra dona, Elly Schlein, nova líder del Partit Democràtic que, tot i haver pres les regnes de la formació amb intencions de renovar-la i créixer electoralment, de moment no ha generat cap maldecap al govern de Meloni. Per aquestes raons, segons una enquesta recent, el 73,4% de la població italiana està convençuda que el govern de Meloni durarà cinc anys, superant tots els rècords d'estabilitat de la fràgil governabilitat italiana.

Passat aquest primer any de govern d'extrema dreta, Itàlia no ha derivat cap a un règim autoritari militaritzat com algunes veus auguraven. Tanmateix, sí que s'ha pogut constatar una degradació evident dels drets de les persones migrades, el col·lectiu LGBTIQ+ i les capes socials més humils. Uns paràmetres, però, en els quals el país se situava abans de l'arribada de Meloni a la cua de molts

rànquings europeus. Per altra banda, l'ampli procés de rentada de cara del feixisme històric i actual que es viu a Itàlia, s'ha apoderat dels debats institucionals.

Itàlia és un país amb elevats desequilibris econòmics i socials entre nord i sud, entre ciutat, perifèria i entorns rurals; amb complexes relacions entre els diferents àmbits de govern -ajuntaments, províncies, regions i administració de l'Estat-; amb punts d'excel·lència que es combinen amb bosses de notable ineficiència burocràtica. Aquest panorama determina un territori extremadament heterogeni, un punt de partida complex per poder desenvolupar canvis en l'estructura social. A més, tot el territori oscil·la entre la recerca d'una modernització -que és percebuda per la societat com mai plenament aconseguida- i una defensa pragmàtica de l'estatu quo. En els últims vint anys hi ha hagut sis reformes del mercat laboral i cinc del sistema educatiu, i cap d'aquestes ha estat plenament acceptada per la societat civil. En la història d'Itàlia, fins i tot els canvis de règim s'han caracteritzat més aviat per la continuïtat. Per exemple, l'Estatut Albertí, la Constitució promulgada el 1848 al Regne de la Savoia, va servir de base institucional per a realitats històriques tan dispars com el Regne del Piemont i Sardenya; la Itàlia liberal-oligàrquica unida; la Itàlia liberal-democràtica i el règim feixista. Fins i tot en el període mussolinianà va ser avalat amb la complicitat fonamental de la monarquia i de l'elit liberal, mentre que, després de la seva caiguda, bona part de la classe dirigent -funcionarial, judici-

al i econòmica- va romandre en els seus llocs de privilegi en la novella República. I el mateix ha ocorregut en el darrer període democràtic. La mateixa Constitució italiana actual ha passat per tres etapes polítiques diferents: un primer període llarg amb molta atomització de grups polítics; la República *bipolar* de l'època de Berlusconi, marcada per les grans coalicions de centredreta i centreesquerra, i l'actual transició cap a un model amb major poder del cap de l'Estat. Tot això sense haver-se modificat mai de forma substancial.

Amb aquest escenari de fons, amb aquesta praxi de continuisme, l'arribada al poder de Meloni va estar marcada per una gran paradoxa: la primera dona que pilotava el go-

La primera ministra ha rebaixat bona part del seu discurs euroescèptic, que apel·lava a la plena sobirania econòmica i territorial del país

vern de la República representava a l'extrema dreta. A més, disposa d'una majoria aclaparadora per impulsar les polítiques que cregui oportunes. I d'alguna manera ja ho està fent. De fet, el nou executiu ha tirat endavant 42 iniciatives legislatives: 29 decrets i tretze projectes de llei ordinaris, amb una mitjana de cinc canvis normatius al mes. Tot i això, però, no ha generat cap daltabaix sobre el pla polític, en bona part per la decisió de prorrogar els pressupostos del govern anterior, mantenint així una continuïtat en les línies de finançament. Però, sobretot, per la rebaixa d'un relat que abans de guanyar les eleccions accentuava el perfil euroescèptic i apel·lava a la plena sobirania territorial i econòmica d'Itàlia, i ara, cada vegada més, demana afrontar moltes polítiques d'aquests àmbits en el marc europeu. En resum, no s'han desenvolupat canvis profunds en l'ordenació del país, més enllà d'un empitjorament evident en l'àmbit dels drets socials.

ESTISORADA A SUBSIDIS I AJUTS
Una de les primeres mesures desenvolupades per part del govern Meloni amb cert valor simbòlic va ser l'eliminació de l'anomenada Renda de Ciutadania. Aquest subsidi va ser introduït l'any 2019 durant el primer govern de coalició del Moviment 5 Estrelles i la Lliga. Ben lluny de seguir el model d'una renda bàsica universal, es tractava d'una bonificació en la Seguretat Social, de la mà dels serveis socials, que permetia assolir una renda mínima garantida als nuclis familiars més depauperats. S'aplicava a només 1,2 milions de persones, amb situacions d'atur o amb treballs poc

Giorgia Meloni intervé
en una sessió
al Parlament italià

remunerats, amb ingressos inferiors als 9.000 euros anuals.

La seva eliminació per part del govern italià encaixa amb el relat, impulsat principalment pels partits de dreta i els mitjans de comunicació que els són afins, que la mesura era una mena de “premi” per a la gent que no volia treballar. Mentre la Renda de Ciutadania era substituïda amb el que s’ha anomenat “subsidi d’inclusió” (que a la pràctica és molt semblant, però n’exclourà 400.000 persones que no tenen menors o persones dependents a càrrec), el govern s’afanyava a introduir un nou impost fix per a totes les treballadores autònomes del 15% dels seus ingressos sempre que el seu volum de facturació no superi els 100.000 euros anuals. La mesura ha estat considerada injusta des de sectors de l’Economia Social i Solidària, perquè erradica el principi de taxació progressiva en funció de la renda.

Les posicions ideològiques de Meloni en l’àmbit moral i religiós ja fa temps que són conegudes. Des del 2020 es presentava sempre als mítings amb aquesta frase que es va fer viral: “Jo soc Giorgia, soc una dona, soc una mare, soc italiana, soc cristiana”. Va deixar les coses encara més clares l’any 2022, en un acte de Vox en el qual era l’estrella convidada, on va declarar ben alt: “no al lobby LGBT, sí a la família tradicional”. Aquestes frases, que fan olor de la tríada Déu-pàtria-família, ja apuntaven a les persones LGBTIQ+ com una de les fixacions del nou govern.

Si a Itàlia aquest col·lectiu ja està mancat de molts drets que sí que estan reconeguts en molts altres països (per exemple, no existeix un ma-

trimoni paritari, les parelles homosexuals no poden adoptar, no existeix una llei contra la discriminació, no estan prohibides les “teràpies de curació” per a menors amb diversitats afectives o de gènere, no està permesa la fecundació in vitro per a parelles lesbianes...), el govern actual ha intentat erradicar les poques normatives existents contra la discriminació en aquest àmbit.

De fet, al començament de l’any actual, l’executiu va ordenar als ajuntaments italians que deixessin d’inscriure en el Registre Civil els fills de pares o mares del mateix sexe. Va ser una resposta contra alguns governs municipals progressistes que, a causa del buit legal sobre el registre d’una parella de fet homosexual amb descendència, decidien registrar les dues progenitores. Però poques setmanes després de l’ordre del govern, la Fiscalia de Pàdua va començar a analitzar de forma retroactiva totes les parelles lesbianes registrades, obligant-les a definir clarament qui era la mare gestant i eliminar-ne l’altra. Trenta-tres infants es trobarien, per tant, en situació de perdre legalment una de les seves mares.

MÉS MIGRACIÓ QUE MAI

Si en campanya electoral, Giorgia Meloni demanava el “bloqueig naval” cap a totes les embarcacions que es dirigien a costes italianes amb persones migrades a bord, un cop va arribar al govern, no ha dut a terme la proclama. Sí que, el mes d’abril, va decretar l’estat d’emergència en l’àmbit migratori durant sis mesos, fet que, a la pràctica, dona encara més marge de maniobra a les deten-

cions i expulsions sense respectar els drets humans. També ha eliminat la protecció especial a les refugiades (amb el risc d’augment de persones en situació irregular) i ha aplicat una ampliació de condemna per als grups dedicats al tràfic de persones. Però res ha canviat sobre l’antic “decret de fluxos”, que estableix quantes persones poden entrar legalment a Itàlia per treballar en cada moment concret. El resultat, per tant, ha estat una “no solució” de la “problemàtica”, considerant, a més, la contínua praxi del bloqueig aleatori a l’arribada als ports dels vaixells humanitaris dedicats al rescat de les persones procedents d’embarcacions naufragades. De fet, a l’agost es va estimar l’arribada a territori italià de 107.530 persones provinents d’Àfrica des del començament d’any, una xifra superior al doble de la que es va registrar en el mateix període l’any passat. Per aquest motiu, la primera ministra ha demanat una major participació d’Europa en la gestió migratòria.

Malgrat que, passat un any, els canvis substancials han estat escassos, sí que s’ha mantingut el relat de rentada de cara del feixisme, que es presenta com a model vàlid. Meloni mai ha hagut de retractar-se de les seves afirmacions afalagadores de la figura de Mussolini. Però ara, al final d’un primer curs polític, es troba a les portes de la complexa negociació de la primera llei pressupostària del nou executiu. El mateix ministre d’Economia i Finances, Giancarlo Giorgetti, ha reconegut que “la llei de pressupostos és un embolic complex perquè no tenim diners”, Ha recordat també que “la nostra prioritat encara són les famílies, el treball i els negocis que aquest treball ha de crear”. Una frase que ja s’ha sentit força en els últims trenta anys a Itàlia. ●

TEXT: **VICTOR SERRI**
PERIODISTA

Elías Taño

Artista gràfic i muralista

“Evite pintar al centre de València perquè podria contribuir a la gentrificació”

Marxista fins a la medul·la, Elías Taño (Tenerife, 1983) ha esdevingut un referent de l'art gràfic. Amb tres colors i poques línies, exposa complexes situacions socials. Establert a València, l'obra de Taño explica anècdotes trasbalsadores de persones que comparteixen amb ell experiències de vida quan se li apropen mentre pinta murals en llocs on s'han viscut episodis de repressió i resistències. "Per a molta gent, la reparació històrica també exigeix veure públicament el que tenien amagat a la memòria", explica. La seua obra ha sofert diferents episodis de censura, com ara el sonat cas dels murals en solidaritat amb les joves d'Altsasu que va pintar en 2018 a València i Sagunt, però no ha deixat de posar el seu treball al servei de multitud de causes obertament anticapitalistes, internacionalistes i antiracistes.

TEXT: **IRENE MOLINA**

FOTOGRAFIA: **LUCAS GUERRA**

Quin impacte o transformació social busques quan polititzes el dibuix?

Partisc d'un desassossec amb el fenomen de la creació i l'art. Tota la societat ha anat allunyant-se del fet polític, també els i les artistes. Implicar-se en el que és polític pot jugar a la contra en l'àmbit professional i, en conseqüència, dificultar que et pugues guanyar la vida dignament. Però jo ho faig perquè m'interessen els imaginaris que podem construir mitjançant tota classe d'art polític (música, literatura, teatre, poesia...). En l'actualitat, sentim que som poques, que som xicotetes i que no podem canviar les coses, però l'art té un poder catalitzador: de sobte, amb un cartell, un mural o una il·lustració arribes a moltes més persones i el missatge genera menys rebuig automàtic. Des de l'art i la cultura es pot fer tot més transversal i els debats en l'àmbit ideològic són més interessants socialment. En el terreny pràctic, amb els anys he acabat en una posició de propaganda. No és una bona estratègia comercial, però sí que és una reacció a l'equidistància general que percep en l'art. A mi em sembla bastant més interessant denunciar i qüestionar-me les coses que passen. Entenc que hi ha persones que no ho facen, perquè ja no estem al món de la guerra freda, però també em fa pena i em resulta al·lucinant que hi haja artistes que s'allunyen de tots els problemes que hi ha al nostre voltant. És una expressió més de l'individualisme regnant.

Aleshores, fas art o propaganda?

Pots fer art polític com el fan Banksy o Escif: amb molta poesia, ironia i sentit de l'humor, amb un llenguatge molt subtil i potent. Però jo no tinc aquesta poesia, per això faig art polític en format propaganda. Per exemple, si parlem de la Comuna de París, a mi m'eixirà parlar de la violència, de gent amb els punys en alt, de banderes negres i d'una ciutat destruïda. Segurament no és gens poètic veure les institucions esfondrant-se i policies morts. Aquesta perspectiva no és que em faça millor que altres persones, al revés, en realitat ho visc com una limitació. Fa temps vaig intentar dibuixar de manera més agradable, més bonica, alegre i acolorida, però me'n vaig acabar allunyant i reafirmant-me en el que faig ara, malgrat que em puga causar dificultats.

Amb qui et comuniqués amb el que fas?

M'ho he preguntat molt últimament. Quan em conviden a pintar a algun lloc, mai em posen restriccions respecte al discurs, però sí que pressuposen que faré una peça amb valors compartits i que m'adreçaré a tota la comunitat. Però què passa si la comunitat és de dretes, protaurina, masclista, racista i té una sèrie de valors que no compartisc? Em sentiria un traïdor amb mi mateix pintant una cosa equidistant. La meua conclusió és que a la gent de dretes no l'he de convèncer de res. Em dirigisc a la gent que lluita, dibuixe la gent que creu en un altre món possible. Veure's representat o compartir imaginaris en un mural o en una publicació els dona força per a continuar lluitant. El poder catalitzador de l'art em sembla interessant per a fer política i establir diàlegs. La crítica que em fan és que "sempre pintes per als convençuts". I sí, és cert, però els convençuts necessitem art. Perquè, si no, què fem? Ens posem a consumir art que no qüestione res, que siga formal i estètic? Fa molt poc he arribat a la conclusió que vull parlar als meus parells. No vull caure en l'error de la socialdemocràcia d'esquerres i no vull tenir el complex de governar per a tothom. Cal governar per a la classe treballadora, per a la gent que vol un canvi profund en les estructures i les relacions socials.

Queda clar qui són les teues amistats. Però qui són els teus adversaris?

Serien les persones a qui genera ràbia el que faig. No és que vulga molestar-les, sinó que m'interessa obrir certs debats que sé que respondran amb violència. Cal pegar la volta perquè no guanye sempre el relat únic. Per mi, ací està la clau de parlar amb aquesta massa conservadora de la societat, com ara la gent que pensa que parlar en èuscar és estar a favor de la lluita armada. Davant de la confrontació, no fuig ni busque els grans consensos; busque incidir en el conflicte. Em sembla bé medi-

ar en els dissensos, però des de l'art m'interessa obrir aquests desacords i afrontar-los.

Banksy, Escif, Blu... Què opines de l'anonimat d'algunes artistes de carrer? Creus que és part del negoci?

Crec que no. Aquesta opció és una decisió personal, que en el seu moment, segurament va tindre motius legals. L'entenc com una decisió política per a mantindre certa marginalitat respecte a l'obra i a la persona. Per mi, l'anonimat com a pràctica pot ser molt intel·ligent, per exemple, per estalviar-te problemes legals i per motius de seguretat. Quan vaig pintar els murals d'Altsasu a València i a Sagunt, vaig rebre amenaces de nazis, em van reconèixer pel carrer diverses vegades i vaig haver de passar temps sense eixir de casa. Després tot va passar, però encara ens exposem a eixes situacions cada dia i acabem seient als bars sempre mirant a la porta, com diu Miquel Ramos al seu llibre [Antifascistas, Capitán Swing, 2022]. Realment vaig començar en aquest món perquè m'encanta dibuixar on siga i perquè, per damunt de tot, m'agrada la política i després l'art. Jo comuniqués i dibuixés per política. Crec que, des del principi, he funcionat a cara descoberta perquè tampoc em sent artista mural ni dibuixant. Autodenominar-se "artista" remet a "algú especial". En tot cas, reivindicar ser artista i de classe treballadora, i això no té res d'especial: t'alces a les set del matí i treballes fins a les sis de la vesprada per a pagar les factures.

Quins elements creus que fan que sigues un perfil tan atractiu?

A mi m'agradaria seduir a través de l'art, en tant que és polític i explique causes col·lectives. Però la tècnica no em preocupa tant, segurament perquè em sent intrús en aquest camp, ja que no vaig estudiar Belles Arts, ni tampoc em guanye la vida amb l'art. Tinc un treball que no té res a veure amb aquest ofici, però és la ferramenta que em possibilita fer art polític. Igualment, soc conscient que, a banda dels aspectes polítics, el vessant estètic també pot resultar atractiu. En la meua estètica reivindique tots els referents d'on agafe els recursos i amb els quals he construït una forma pròpia de treballar: el cartellisme cubà, el muralisme xilè i mexicà o la producció soviètica, entre d'altres. També em trobe amb una limitació molt gran perquè no

“En el procés de pintar els murals sempre em fan comentaris, a favor i en contra, hi ha certa tensió quan fas coses al carrer i això m'agrada molt”

sé dibuixar d'una altra forma, però estic còmode. Al principi, volia agradar a tot el món i incidir en els grans debats, però, justament, treballant, he vist poc de debat, perquè a la dreta no li agrada el que faig, ho destruirà i s'acabarà el debat. En el procés de pintar els murals em diuen moltes coses, a favor o en contra. Sempre hi ha certa tensió quan es fan coses al carrer i això m'agrada molt.

Dialogues amb les parets i confrontes el sistema, però, com tothom, estàs dins del sistema. Com trobes l'equilibri per a criticar-lo sense sostindre'l?

Per mi, la consigna és la de Lenin: “cal estar en tots els estaments del poder”, però amb la condició de no renunciar als teus principis revolucionaris. Aquesta és la meua taula de salvació perquè ningú fagocite el que faig. El meu discurs no tindrà mai una condescendència amb cap mercat artístic. Primer, perquè no visc d'això; segon, perquè no renunciï a uns valors, i tercer, perquè en l'àmbit personal i artístic m'esforce a ser coherent amb el missatge i la meua pràctica política. Si desvincules la vida política de la vida professional, et va molt millor en l'aspecte material i aleshores pots sustentar la vida dignament. Aquesta decisió, per descomptat, em causa molts mals de cap, bàsicament perquè no em puc dedicar només a l'art i m'encantaria.

Has deixat de pintar al centre de València. Els murals poden contribuir a processos de mercantilització de les ciutats?

Sí, cal tindre molta cura. No vull ser moralista, però el mercat et pot fagocitar. Existeix la tendència mundial de rehabilitar zones abandonades o vulnerables i transformar-les a través de l'art, usant la crítica social per a traslladar missatges positius a la comunitat. Trobe legítim voler mercantilitzar-se com a artista per millorar les condicions materials de vida, però evita pintar al centre perquè, malgrat que no em sent responsable de la gentrificació ni la turisticació, hi podia contribuir. Té un cost elevat, però hi ha formes d'evitar entrar en el joc de la mercantilització.

Quin és el paper de les artistes gràfiques en el context polític i social actual? Venen temps de més censura?

El que ens passe als artistes és el que menys em preocupa. Sabem que, a qui més impactarà el nou context polític és a les més desfavorides. Respecte de l'art, a hores d'ara hi ha molta gent dient: “ara més que mai, cal que els artistes es polititzen molt més”. I jo pense: però si la meua fam ja està molt polititzada! M'he mostrat molt crític amb les propostes dels governs del canvi, perquè justament el que han fet és despolititzar-ho tot. Sé que no són el meu enemic a batre, perquè jo estic en contra de la dreta més reaccionària, però durant aquests darrers vuit anys no han fet cap autocrítica. Han volgut governar per a tothom i això no és possible. La meua opinió és que s'ha de governar per a la classe treballadora, per a qui menys té, per a la gent que ho ha tingut tot en contra. Continuaré dient el mateix, perquè mai he estat condescendent amb la socialdemocràcia: estaré allà, coste el que coste, per a okupes, grups antirepressius o moviments veïnals, conscient que seguiré sent objecte de més repressió que altres artistes. En el nou context, serà molt interessant veure com reaccionen: què passarà quan pintem al carrer? Què passarà amb la falla de l'ajuntament de 2024 que fa Escif? No crec que s'atrevisquen a censurar-la, però el pitjor escenari possible és l'autocensura. Com a artistes, tenim el privilegi de l'altaveu i tenim la responsabilitat de no autocensurar-nos prèviament. Qui intenta mediar en un conflicte i cau en l'autocensura, en lloc d'enfrontar-se a una situació, perd l'oportunitat d'avançar.

Per quines raons València despunta com a bressol d'il·lustradores, de l'autoedició i de propostes d'intervenció mural?

M'agrada molt València perquè, en el camp de l'art, ningú ha de demostrar res a ningú en comparació amb altres ciutats més grans on sí que hi ha certa pressió per voler sobreixir. Ací he conegut l'ambient més sa i col·laboratiu de l'Estat espanyol.

“Com a artistes, tenim el privilegi de l'altaveu i la responsabilitat de no autocensurar-nos. Qui ho fa, enlloc d'enfrontar una situació, perd l'oportunitat d'avançar”

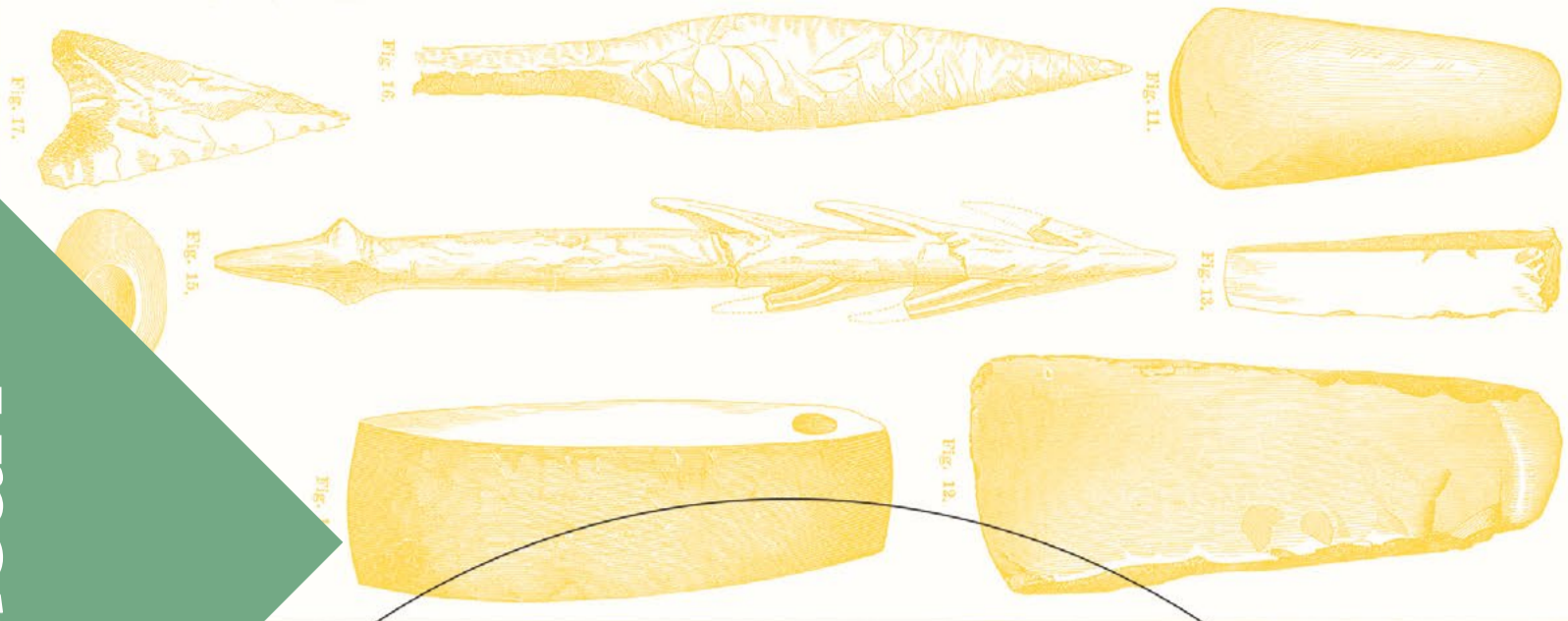
Crec que hi ha un clar context de no competitivitat a causa del caràcter de la gent, que no és massa difícil, del clima i perquè tenim assumit cert paper de “provincians”. Aquesta és la nostra sort i des d'ací ixen coses precioses. Però clar, a diferència de València, si triomfes a Barcelona o Madrid, ja et coneixen a tot arreu. Per contra, ací hi ha dinàmiques conjuntes i col·lectives entre les persones que fem art polític, perquè la ciutat és xicoteta i ens coneixem totes. També està l'Associació de Professionals de la Il·lustració Valenciana (APIV) que, si l'entendem en tant que sindicat, és un òrgan cabdal. Hi ha molt poques persones que viuen dignament només d'això i en general crec que hi ha una falta de consciència de classe, en tant que autònoms. Vas pel teu compte i et creus empresari. L'APIV té un paper molt decisiu si volem fer d'això un ofici perquè defensa els nostres interessos. També no note excessivament els salts generacionals a l'hora de relacionar-nos. De fet, quan vaig arribar a València, em vaig formar amb gent més major que em va acollir i em va ensenyar l'ofici.

Com has gestionat emocionalment els episodis de censura, repressió i de sobreexposició mediàtica?

Més enllà de les trobades amb nazis, el pes de les amenaces o la vandalització de murals, no he tingut grans problemes. La solidaritat m'ha salvat i m'ha ajudat a superar molts episodis i sobretot a comprovar que s'organitza la resposta davant de qualsevol agressió. El que més desassossec m'ha produït és la sobreexposició en xarxes socials i la imatge que s'hi projecta. Allí tot se sobredimensiona i tergiversa. En realitat, la meua vida professional és molt fràgil, en l'aspecte material i, per sort, tinc una xarxa molt ampla que em dona suport i on trobe aliances. Existeix la idea que, si per xarxes socials es veu que un artista fa moltes coses, vol dir que li va bé, però és justament al contrari. La gent a qui li va bé fa poques coses, la resta estem navegant en una precarietat galopant i nedem en la subsistència quotidiana. Estem tota l'estona fent i desfent i les nostres condicions materials no milloren. I no ho dic per la promesa neoliberal de “si t'esforces, tot t'anirà millor”. També tenim dret a viure sense luxes, però dignament, perquè som bons professionals. ●

Ideari

DESENTERRAR UN NOU ORIGEN DE LES DESIGUALTATS

TEXT: **ROGER COSTA PUYAL**
IL·LUSTRACIÓ: **HUGO CORNELLES**

Per què hi ha diferències socials? Sempre ha estat així? Fins fa poc es creia que són inherents a les societats humanes complexes, el preu d'un suposat progrés. Diverses recerques recents en disciplines com l'arqueologia i l'antropologia han canviat aquest paradigma

Ni l'agricultura és l'origen de les desigualtats socials ni totes les societats preagrícoles eren grups atomitzats i igualitaris. Aquestes afirmacions fa més de tres dècades que estan àmpliament acceptades dins del món acadèmic, però fins ara no havien sortit d'aquests reduïts cercles, enterrades en manuals especialitzats i publicacions científiques, ocultes per a tothom menys per a les expertes. Es tracta d'un canvi radical en la concepció de la història humana, amb implicacions importants en el debat polític actual sobre la lluita de classes.

L'arqueòleg David Wengrow i l'antropòleg David Graeber, ja desaparegut, han desenterrat aquests nous coneixements i els han recollit en un llibre, de caràcter divulgatiu, per fer-los arribar a un públic més general. Publicat originalment el 2021, *El amanecer de todo* (Ariel, 2022) ja s'ha traduït a moltes llengües i s'ha convertit en un supervendes.

HOBBS CONTRA ROUSSEAU

Per als sectors políticament de dretes, les desigualtats són inherents a la condició humana, que és egoista per naturalesa i ha viscut en guerra constant fins que la construcció dels estats moderns va reprimir aquest instint natural. És la versió pessimista del *Leviatan* de Hobbes. La mirada d'esquerres és la de la tradició de Rousseau, una versió moderna de la Bíblia, on l'agricultura i les ciutats van ser el pecat original i el comunisme primitiu era el paradís. Aquesta versió també acaba conduint al pessimisme. Segons aquest plantejament, vivim en el millor dels mons possibles i no hi ha cap més alternativa que intentar reduir les inevitables desigualtats pròpies de les societats complexes. Per a algunes autores, aquesta versió va aparèixer com una contraofensiva conservadora a la crítica de la societat europea que van plantejar intel·lectuals indígenes del segle XVII com el cabdill nadiu americà Kondiaronk (1649-1701), convidat habitual del governador francès de Montreal. Aquestes veus decolonials primerenques van criticar l'egoisme, l'hostilitat, la falta de suport mutu, la submissió a l'autoritat i, sobretot, la falta de llibertat individual de les societats europees. A les cultures indígenes, la llibertat individual anava lligada al bé comú, no a la propietat privada, i no es concebia el fet que la riquesa es pogués traduir en poder sobre les persones. El pensament il·lustrat va desviar el debat cap a la igualtat, plantejant que aquesta només era possible en grups pobres i petits; i que en les societats grans i complexes, la pobresa d'unes quantes persones es converteix en condició necessària per al progrés de totes i les desigualtats inherents a aquest progrés no es poden eliminar, només es poden reduir.

Per sortir d'aquest cul-de-sac, Graeber i Wengrow reuneixen les proves acumulades en els darrers anys, per l'arqueologia, l'antropologia i altres disciplines relacionades, que han permès, per exemple, fer datacions precises, estudiar la genètica de llavors antigues o excavar jaciments que havien quedat anegats per la pujada del nivell del mar. Fins ara, aquests coneixements només es trobaven a manuals clàssics com els de Marvin Harris i Marshall Sahlins, o estudis especialitzats com *The Creation of*

Inequality (La creació de la desigualtat, 2012), de Kent Flannery i Joyce Marcus, o *Überschuss ohne Staat: Politische Formen in der Vorgeschichte (Excedent sense estat: formes polítiques a la prehistòria, 2012)*, de Herausgeber Harald Meller, Detlef Gronenborn i Roberto Risch.

Per començar, el comunisme primitiu no va ser l'única forma social preagrícola. Resulta ingenu pensar que durant tants mil·lennis, el 95% de la història humana, ningú provés altres formes de viure. Cal pensar en aquelles persones com éssers intel·ligents i imaginatius, com nosaltres mateixes. Hi ha evidències de tribus caçadores-recol·lectores, com els Calusa, de la costa de l'actual Florida (els EUA), que presentaven fortes desigualtats socials. També hi ha proves de grans acumulacions humanes, com l'assentament estacional descobert a Poverty Point, a Louisiana (els EUA), que ocupava unes 200 hectàrees; el jaciment de Sannai-Maruyama, al Japó; o el temple megalític de Göbekli Tepe, a Turquia. En la gran majoria d'aquestes societats, la riquesa no implicava poder sobre les persones, sinó que les súbdites només feien cas quan els convenia i qui exercia el cabdillatge no tenia més recursos per fer-se obeir que la seva capacitat oratòria.

Quan va sorgir l'agricultura, comenten Graeber i Wengrow, moltes societats van seguir sent igualitàries. Van passar milers d'anys fins que els estats es van imposar. La caça i la recol·lecció es van continuar practicant i van ser encara més importants que l'agricultura i la ramaderia durant segles. Les proves porten a una nova visió del naixement de l'agricultura. Quan les

plantes es domestiquen, muten, perden les característiques que els permeten reproduir-se. S'ha demostrat que aquesta mutació es pot aconseguir en vint anys. En canvi, a Mesopotàmia, aquest procés va durar 3.000 anys, massa temps per ser considerat una revolució agrícola.

Les primeres societats agrícoles van passar milers d'anys cultivant plantes abans que aquestes es convertissin en el seu aliment principal, ja que es resistien a deixar de banda altres aspectes de la vida que duïen per lligar-se a les necessitats de cultius i ramats. Practicaven una ecologia de la llibertat, amb una alimentació àmplia i variada per evitar que el cultiu fos qüestió de vida o mort. A Mèxic, el blat de moro va trigar 5.000 anys a ser un aliment bàsic. Algunes societats es van negar conscientment a practicar l'agricultura i d'altres van fer marxa enrere. Així, la que va triomfar va ser l'agricultura de les terres d'inundació, on la natura

fa gran part de la feina; i aquest tipus de cultiu no es presta al tancat de finques ni a la propietat privada, perquè la terra canvia estacionalment i la que un any és fèrtil pot no ser-ho a l'any següent. Aquesta primera agricultura a gran escala va ser de propietat comunal. Les recerques també apunten a la importància de les dones, que eren científiques, artesanes i reguladores de la vida. No eren societats patriarcals.

Les primeres ciutats es van autogovernar durant segles. En tot aquest temps no hi ha constància de classes dominants ni administradores, ni de temples ni palaus. Aquests només van aparèixer molt temps després i en alguns casos no van sorgir mai. Per exemple, a Çatalhöyük, la primera ciutat coneguda de la història, a l'actual Turquia, no hi havia signes de jerarquies ni autoritat central, ni diferències entre homes i dones; a Uruk

HI HA RASTRES DE GRANS ACUMULACIONS HUMANES, COM EL TEMPLE MEGALÍTIC GÖBEKLI TEPE, ON LA RIQUESA NO IMPLICAVA PODER

(al que avui és l'Iraq) s'hi han trobat grans edificis dissenyats per fer-hi assemblees comunals; i a Teotihuacan, abans que hi arribés la civilització asteca o mexicana, una revolució va implantar una utopia urbana sense jerarquies, amb més de 100.000 persones, que va durar cinc segles. Un dels casos més singulars és el de les ciutats igualitàries de l'actual Ucraïna, com Talianki, amb més de 300 hectàrees i cap rastre d'administració central, edifici governamental, ni arquitectura monumental. Aquestes conglomeracions urbanes presentaven una forma circular que implicava un complex sistema de cooperació amb torns rotatius de responsabilitats comunals. Cada casa tenia una decoració ceràmica diferent i un hort. També s'hi han trobat edificis comunals per dur a terme assemblees i s'ha comprovat que es cultivaven les terres adjacents en comú.

Amb el naixement dels estats, els autors d'*El amanecer de todo* parlen de tres formes de llibertat que es van perdre, la de moviments, la de no obeir i la de reorganitzar les relacions socials; i de tres formes de dominació que es van imposar: el control de la violència, el control de la informació i el carisma

personal. A les societats preestats hi podia haver desigualtats, hi podia haver persones que acumulessin béns, però aquesta acumulació no es traduïa en poder de les unes sobre les altres i no permetia restringir cap de les tres llibertats. Els estats van sorgir quan algunes, o les tres, d'aquestes formes de dominació, segons el cas, es van combinar entre elles per convertir la riquesa en poder.

ARQUEOLOGIA DEL PATRIARCAT

Pel que fa als orígens de les desigualtats de poder entre sexes, l'obra divulgativa que ha trencat tots els esquemes és *La fantasía de la individualidad: Sobre la construcción sociohistórica del sujeto moderno* de l'antropòloga i catedràtica de Preshistòria a la Universitat Complutense de Madrid, Almudena Hernando, publicat a Buenos Aires el 2012 i reeditat el 2018 per l'editorial Traficantes de Sueños. L'autora indaga sobre els orígens del patriarcat, creua contínuament els límits de l'ortodòxia disciplinària i parteix de l'arqueologia entesa com a instrument d'estudi material de les cultures, que analitza el que la gent ha fet ►

► i el comportament inconscient; a diferència de la història, que analitza el que la gent diu que ha fet i el comportament conscient.

Hernando situa els orígens del patriarcat en la diferent manera en la qual s'han anat construint les identitats de gènere al llarg de la història en el món occidental, resultant-ne unes trajectòries molt diferenciades. Els homes han desenvolupat una identitat individualitzada, que s'ha especialitzat en la racionalització del món; mentre que les dones han mantingut, majoritàriament i fins a dates recents, una identitat relacional, especialitzada en la construcció dels imprescindibles vincles emocionals.

Ja des de la prehistòria, assenyalava Hernando, s'ha anat construint un ordre patriarcal que vol separar la raó de l'emoció -potenciant la primera i reprimint la segona- i que afirma que la raó és autònoma respecte a les emocions. Això comporta un procés d'individualització de les persones: l'individu és autònom en relació amb la comunitat. D'aquesta negació dels vincles emocionals, d'aquesta separació entre raó i emoció, se'n

va derivar una necessària subordinació de la dona. És a dir, per poder dedicar-se a ostentar posicions de poder, especialitzar-se en determinades formes de coneixement i desenvolupar certes formes de control, els homes van mantenir les dones en la identitat relacional perquè elles sostinguessin els vincles que ells anaven perdent.

Com Graeber i Wengrow, Hernando també situa el punt culminant d'aquest procés de construcció del patriarcat en l'època de la Il·lustració europea, quan es va convertir la fantasia de la individualitat en una veritat absoluta, amb suposat fonament científic. Per l'autora, aquesta identitat individualitzada és falsa, és una fantasia. D'una banda, la individualitat dels homes és dependent, ja que necessita sempre les dones per construir els vincles emocionals. D'altra banda, l'individu no pot existir sense la societat i la raó no pot existir separada de les emocions, perquè el sentiment de pertinença a un grup és el que dona seguretat i raó de ser a l'individu.

Hernando repassa el procés de construcció de les identitats femenines i masculines i comença parlant del compor-

tament sexual i social dels bonobos -que, segons moltes especialistes, és la tipologia de grans simis que més s'assembla als humans-, que segons ella conformen comunitats cooperatives, sense un mascle dominant i on les femelles són sexualment receptives tot l'any i no només durant el període de zel. En canvi, remarca críticament, moltes especialistes encara suggereixen que ens assemlen més als ximpanzés, perquè això permetria consagrar un suposat origen natural del patriarcat. Hernando planteja que les primeres societats humanes devien ser com les dels bonobos: cooperatives. La dimensió més gran del cervell de la cria humana va precisar que el procés de maduració es culminés fora de l'úter, cosa que va fer que les dones haguessin de reduir la seva mobilitat i, mitjançant la producció permanent d'estrògens, enfortir el vincle amb els mascles encarregats de caçar. En aquestes societats igualitàries no sembla que el poder definís les relacions entre sexes, no hi havia diferències de gènere, enteses com a diferències en el grau d'individualització entre homes i dones. El que hi havia era una identitat relacional comuna, igual independentment dels gèneres, on la persona només es concebia a si mateixa com a part d'una totalitat més àmplia, el grup. Les diferències que hi havia eren de prestigi.

Va ser aquesta reducció de la mobilitat de les dones, no la maternitat en si, el que va fer que progressivament s'anessin establint relacions de poder entre gèneres. Les tasques assignades als homes els obligaven a tenir major capacitat de decisió i assertivitat i a una gairebé imperceptible distància emocional del món, cosa que va garantir el seu procés d'individualització. La mobilitat més ampla va redundar en un major control sobre l'espai i això es va anar traduint progressivament en una diferència identitària per raó de gènere.

Amb la posterior extensió dels monocultius i l'especialització agrària és quan els homes van adquirir poder i van desenvolupar la seva individualitat, negant inconscientment la seva identitat relacional i mantenint les dones en les característiques relacionals. Aquí va tenir un paper important l'escriptura, perquè va propiciar construccions abstractes i processos psicològics superiors, va operar com a tecnologia intel·lectual i va allunyar els subjectes individualitzats del nivell emocional i va actuar com a modalitat d'exercici del poder. L'adquisició de les habilitats per llegir i escriure van enfortir el procés d'individualització dels homes, que van negar aquestes eines a les dones.

Així doncs, conclou Hernando, l'exacerbada divisió sexual del treball va fer que les persones comencessin a concebre's com a individus, com a instàncies aïllades i autosuficients; i aquesta fantasia de la individualitat es basa en la negació de la importància que tenen les emocions per a la supervivència del grup. Aquest és l'origen i l'aliment del patriarcat i, per superar-lo, l'autora proposa una societat igualitària sense gènere, on no hi hagi papers assignats a l'home i a la dona i on totes les persones puguin desenvolupar les facetes racional i relacional.

LA VIA IBÈRICA DEL COMUNISME ORIGINARI

El febrer d'aquest 2023 ha aparegut la tercera edició de *Comunismo originario y lucha de clases en la Iberia prehistórica*, obra l'arqueòleg Rodrigo Villalobos, publicat per Sabotabby Press el juny de 2022. Es tracta de la versió ibèrica d'aquesta tendència a la divulgació popular dels coneixements arqueo-

lògics ja afermats en l'entorn acadèmic. El llibre examina les noves descobertes arqueològiques en l'àmbit peninsular, com les del jaciment de Valencina de la Concepción, a Sevilla, una ciutat de 200 hectàrees de fa més de quatre mil·lennis, on no hi ha evidències d'aristocràcia ni de militarisme. L'autor també inclou en el llibre un capítol sobre com funcionaven les societats preestats, dividides en igualitàries, de rang i estratificades. El llibre és un bon repàs de la historiografia de les societats sense estat i de l'origen de les desigualtats; i un recorregut força didàctic sobre la història de l'arqueologia, què significa l'arqueologia social i quin interès té per a la política actual, explicant, per exemple, com als anys vuitanta es va confirmar la teoria de l'arqueòleg i prehistoriador català Pere Bosch i Gimpera sobre l'origen autòcton de les primeres ciutats ibèriques.

Villalobos afirma que no hi ha societats naturals, que "l'igualitarisme, de la mateixa manera que la desigualtat i les jerarquies, es construeix", i que les societats igualitàries de la prehistòria ho eren perquè havien construït "poderosos mecanismes culturals permanentment actius contra l'aparició de les desigualtats i les jerarquies". Per conèixer aquest catàleg de mecanismes, aquest *ethos* igualitari, Villalobos remet a *Fragmentos de una antropología anarquista* (La Llevir - Virus, 2019), un text firmat precisament per David Graeber. Anant més enrere, trobaríem un altre gran catàleg d'igualitarisme en un clàssic que aquests nous descobriments arqueològics venen a confirmar, *El suport mutu* (1902), obra clau del geògraf anarquista Piotr Kropotkin.

Així doncs, si l'origen de les desigualtats no es deu només a qüestions materials, sinó, sobretot a qüestions culturals, vol dir que podríem viure en societats complexes -amb ciutats, amb economies agrícoles i, fins i tot,

industrials- sense que això comportés necessàriament un establiment estructural de les desigualtats. Graeber mostra com moltes societats, tot i conèixer les tecnologies, decidien col·lectivament si les destinaven als camps de l'experimentació o el joc ritual. Ara bé, això no brollarà màgicament de forma natural, cal crear aquests mecanismes igualitaritzants i antijerarquitzadors. També cal trencar amb la negació dels vincles emocionals, que ha dut al sotmetiment de la meitat de la població mundial. Finalment, seguint la lògica indígena de Kondiaronk al segle XVII, el problema no és la desigualtat, sinó la falta de llibertat. Cal treballar per recuperar les tres formes de llibertat essencials que en algun moment del mesolític es van perdre: la llibertat de moviments, el dret a la desobediència i la possibilitat d'alterar l'ordre social. I cal trobar les eines per lluitar contra les tres formes de dominació que van acabar amb l'igualitarisme: la sobirania, la burocràcia i la política, basades respectivament en la violència, el coneixement i el carisma.

En definitiva, les actuals relacions socials de propietat, producció, jerarquia i poder, que després de tants anys ens semblen naturals i inevitables, ara sabem que no ho són. No estem condemnades a viure sense llibertat. Les societats igualitàries de la prehistòria eren complexes, i el seu igualitarisme va ser quelcom volgut. Després, cada cas és un món, en alguns casos l'estatus es va mantenir en el temps, en altres no, com la vida mateixa, durant milers d'anys... fins a l'aparició definitiva de les civilitzacions desiguals. Però això ja és una altra història. ●

L'ARQUEÒLEG RODRIGO VILLALOBOS DEFENSA QUE NO HI HA SOCIETATS NATURALS I QUE "L'IGUALITARISME, COM LA JERARQUIA, ES CONSTRUEIX"

Apunts multidisciplinaris d'una revolució

LA RECOMANACIÓ DE **RUBÈN HERNÁNDEZ I LAIA ALEGRET**

Qualsevol publicació nova sobre el Kurdistan i el moviment feminista revolucionari que s'hi viu és o hauria de ser sempre un fet remarcable, perquè... Com pot ser que no estiguem parlant tothora, a tot arreu, sobre el que allà hi passa?

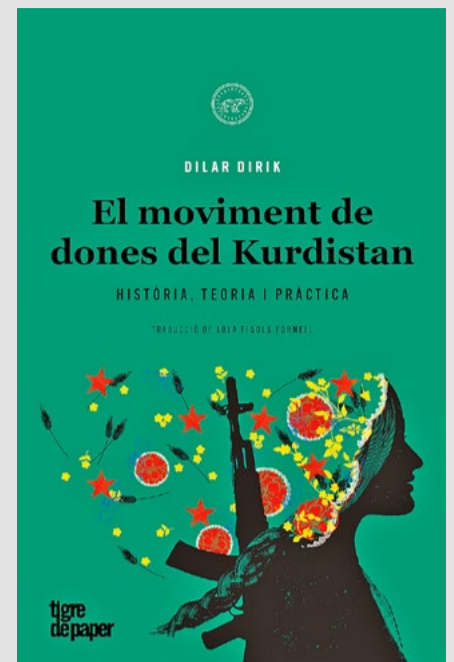
I és que moltes de nosaltres hem sentit a parlar de la revolta de Rojava, d'un aixecament de dones que va aconseguir plantar cara i derrotar al Daesh. Com va dir David Graeber, "la mateixa existència de Rojava és extremadament improbable", i el llibre *El moviment de dones del Kurdistan*, de la sociòloga Dilar Dirik (Antioquia, 1991), és una eina imprescindible per entendre com, contra tot pronòstic, això ha estat possible.

El volum, a més d'explicar-ne els orígens històrics, se centra a relatar la construcció del moviment de dones al Kurdistan i la influència d'aquest en la gestació d'una alternativa política creada des del feminisme: un moviment teixit en l'àmbit ideològic, polític, social, cultural i moral, sobre la base de la llibertat de les dones, i que ha aconseguit que de forma coordinada s'abordi aquesta qüestió a tots els indrets on habita el poble kurd, des de les zones autònomes, passant pel territori d'administració turca fins als camps de refugiats autoorganitzats.

El llibre explica minuciosament i amb testimonis de primera mà, molts d'ells colpidors per la seva duresa, com la teoria feminista ha pogut crear un moviment de dones al Kurdistan capaç d'incidir políticament i socialment per canviar la seva realitat de repressió. Per mitjà d'aquests testimonis, la teoria es torna construcció pràctica.

La promesa constant d'un estat, independentment de la probabilitat d'aconseguir-lo, ha deixat de servir per pacificar

aquest poble. La reivindicació kurda, seguint l'evolució política del seu líder Abdullah Öcalan –molt influït per les teories del pensador Murray Bookchin esbossades a *La ecología de la libertad* (Capitán Swing, 2022)–, ha transitat d'un nacionalisme més clàssic, de la lluita d'un poble sense estat que persegueix la consecució d'un estat propi, a la proposta actual del confederalisme democràtic, feminista i ecologista, que s'ha posat en pràctica a les zones i institucions controlades pels kurds. És un nou concepte inclusiu de poble i d'organització social, que no necessita l'estat i que crea noves estructures econòmiques basades en la confiança mútua que s'havia perdut –sistema explicat en més detall en un altre volum d'edició recent, *Economía anticapitalista en Rojava*, d'Azize Aslan (Traficantes de Sueños, 2022)– i on la premissa feminista i ecològica determina uns processos de presa de decisions capaços de mostrar una possible via per superar les contradiccions de les nostres societats actuals, abocades a un canvi climàtic al qual no poden donar resposta. En paraules de l'autora, Rojava és, al mateix temps, una promesa ideològica, un esforç revolucionari de construcció d'una societat, un esdeveniment històric i polític desestabilitzador i una realitat complexa viscuda per milions de persones. Tot i ser la part més vistosa del que ha assolit aquest moviment feminista, Rojava no és l'objectiu final de la revolució. Més aviat, es considera el territori més extens d'aplicació pràctica del paradigma democràtic, ecològic i d'alliberament de la dona proposat per Öcalan. Un espai per respirar i començar a treballar de manera específica en la llarga revolució social que ha d'arribar.

ASSAIG

El moviment de dones del Kurdistan: Història, teoria i pràctica

Autoria: Dilar Dirik

Traducció: Lola Fígols

Il·lustració: Maria Conill

Tigre de Paper, 2023

500 pàgines

drac màgic

Rubèn Hernández i Laia Alegret són part de l'equip que l'any 2011 va prendre el timó de Drac Màgic, una llibreria amb més de quaranta anys d'història al centre de Palma, i que han intentat transformar, segons expliquen, en un punt d'acollida de "tots aquells escrits que poden fer trontollar el nostre pensament i els relacionen, l'om amb l'om, amb la literatura més convencional".

BOLAÑO

TEXT: **ÁLEX CHICO**

FICCIONS

IL·LUSTRACIÓ: **FERRAN COVES**

VISCERALS

L'univers narratiu de Roberto Bolaño, escriptor d'origen xilè establert a Catalunya que va morir fa vint anys, és un joc de miralls entre experiència real i fabulació, de vegades dut a l'extrem, en novel·les com 'Los detectives salvajes', ambiciós fresc sobre l'avantguarda poètica mexicana dels anys setanta

La fotografia és del 1977. En primer pla, un home baixa els últims esglaons d'un avió, que acaba d'aterrar. Se'l veu amb el rostre cansat, gairebé exhaust. El seu gest ens fa pensar que fins i tot li desagrada posar un peu al país on acaba d'arribar. D'alguna manera és la imatge d'algú que ja ha començat a marxar cap a una altra banda.

Tinc davant meu aquesta fotografia de Roberto Bolaño aterrant per primera vegada a Catalunya. L'he tornat a mirar just ara, vint anys després de la seva mort. Entre les formes d'homenatge possibles he escollit aquesta, perquè aquesta instantània, en certa manera, concentra el ressò que encara projecta l'escriptor a la meua biblioteca. La desídia i l'atordiment que es reflecteix a la cara es confonen amb l'esperança, i viceversa. Tornar a observar-lo d'aquesta manera em fa verbalitzar una cosa que no he verbalitzat fins ara: que encara no sé qui va ser Roberto Bolaño. Potser ningú no ho sap i potser, per no saber-ho, per no poder desentranyar aquesta incògnita perpètua, es converteixi un home en un símbol carregat de matisos. Potser així es construeix una mitologia literària, quan no sabem si estimem o odiem l'heroi que ens acompanya pàgina a pàgina.

Com molta altra gent, vaig estimar Roberto Bolaño després de llegir dos dels seus llibres, *Estrella distante* (1996) i *Los detectives salvajes* (1998). Un amor que va fregar la veneració, com si estigués davant d'un déu pagà a qui calia santificar a cada cantonada. En una ocasió, vaig arribar a encendre-li una espelma a un altar que algú havia muntat en un local de Barcelona, L'Horiginal. Quatre o cinc anys després de la seva mort, l'espelma continuava en un racó d'aquest bar del barri del Raval. Recordo que aquell homenatge no em va sorprendre. Em semblava un acte de justícia davant d'un dels autors més importants que havia donat la llengua castellana a l'últim segle. Per això vaig encendre l'espelma, amb la mateixa reverència que Antoine Doinel davant l'altar que havia erigit en honor a Balzac, en una de les escenes més memorables de *Les quatre cents coups* (1960). Si penso ara en aquesta pel·lícula de François Truffaut, em ve a la memòria una cosa que acaba passant al film: una de les espelmes de Doinel fa que s'incendiï casa seva. La veneració dona pas al desastre. Al capdavall, tota commoció condueix a l'esfondrament.

Això mateix em va passar, temps després, amb aquells dos lli-

bres de Bolaño. Vaig saber que Carlos Wieder, el personatge d'*Estrella distante* que escrivia amb fum versets de la Bíblia, pilotant un avió de la Segona Guerra Mundial, podria ser una paròdia d'alguna cosa que ja havia fet el poeta xilè Raúl Zurita sobre el cel de Nova York. Bolaño, tanmateix, ho va desmentir en alguna entrevista. Ens deia que allò va ser fruit d'un somni que va tenir abans que Zurita escrivís els seus versos al cel novaiorquès. A més, afegia, Zurita no era pilot. Només algú que va pagar a altres perquè ho fessin. Així restava valor a l'acció poètica, perquè, concloïa, Zurita és simplement un escriptor messiànic que busca la salvació o la redempció de Xile.

La ficció ens permet conèixer millor la realitat perquè, com va dir l'escriptor Jorge Carrión, "sense artifici literari no es pot descobrir el secret d'una persona"

Diversos anys després, vaig tenir l'oportunitat de parlar de tot això amb el mateix Zurita, a Santiago de Xile. Recordo una cosa que em va dir: "Hi ha autors que són extraordinaris, però la limitació dels quals és que tenen l'obsessió pel que és literari. No en surten mai, com si l'univers s'esgotés en l'àmbit literari". Es refereix a Borges?, vaig preguntar. Ell em va corregir: "Penso en Borges, però recentment penso més en Bolaño. Tot en ell és referència literària". Després d'aquella conversa, vaig sortir de la casa confús, ple de contradiccions. Podria estimar Zurita i continuar estimant Bolaño? No era una cosa incompatible? La fidelitat a un autor no implicava també assumir que els seus enemics són també els nostres adversaris?

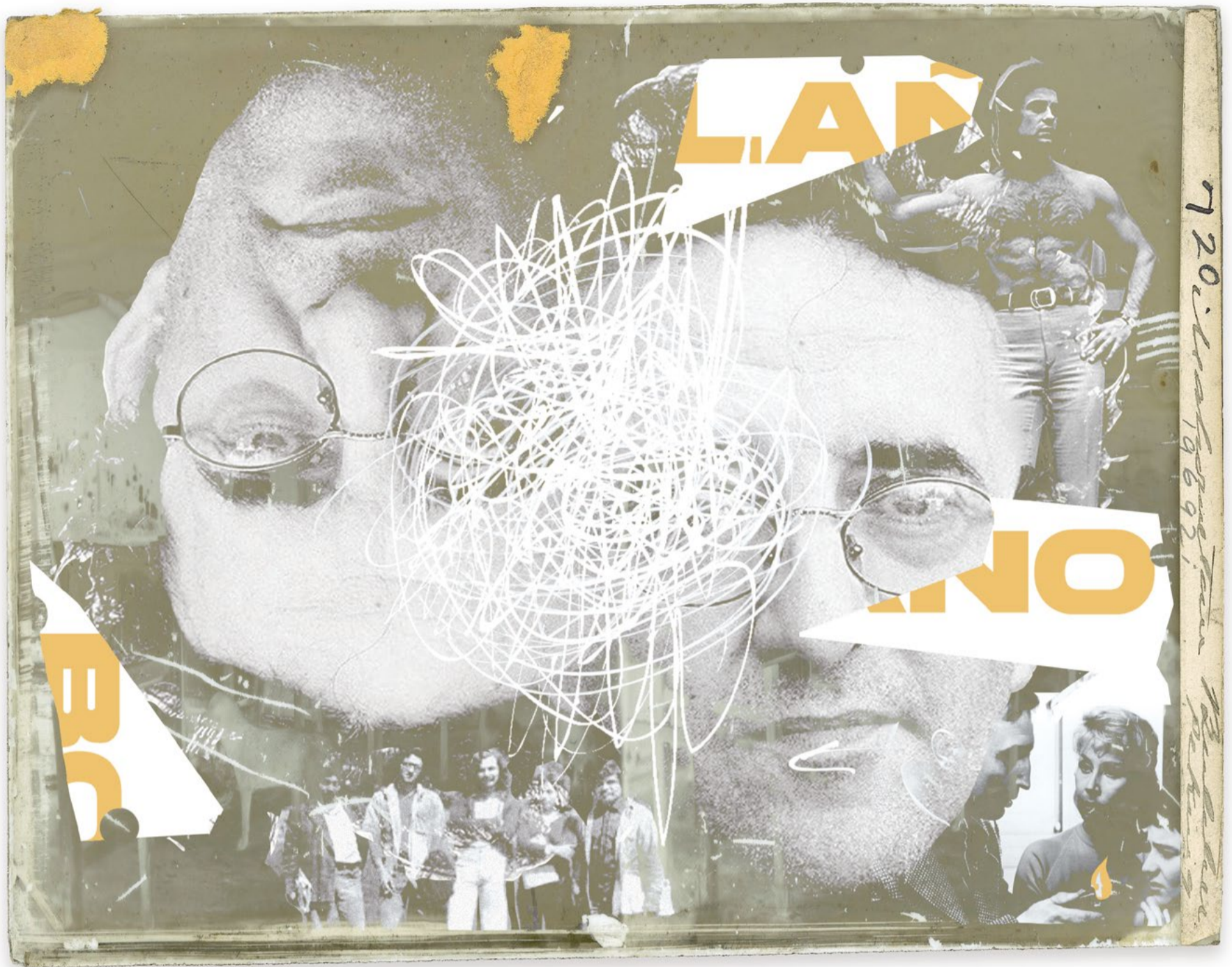
Com l'apartament d'Antoine Doinel, casa meua també començava a esfondrar-se. I es va acabar d'incendiar mentre em documentava per a una novel·la que vaig publicar fa un parell d'anys, *Los nombres impares*. Aquesta novel·la té un personatge central, Damián Gallego, transsumpte de Darío Galicia, un poeta que va coincidir amb Bolaño en aquell nucli literari del DF mexicà, durant la dècada dels setanta. A *Los detectives salvajes*, Bolaño el rebateja amb el nom d'Ernesto San Epifanio. Durant aquest procés de recollida de materials per a l'elaboració de la novel·la, vaig descobrir alguns testimonis que, d'alguna manera, em van enemistar amb Bolaño. L'autor

Harrington qui defensava que tots els poetes d'aquella generació haurien d'haver tingut l'oportunitat d'explicar la història pròpia. Perquè, en certa manera, Bolaño es va arrogar el mèrit dels *infras* i després va estar a punt de destruir-los. El que per a Roberto Bolaño va ser un acudit gris, per a altres va ser model de conducta, no només el material d'una novel·la. De la mateixa manera, Guadalupe Ochoa -transmutada en Xóchitl García a la novel·la- ens parla d'aquella generació com un grup masclista, on les dones gairebé no eren tingudes en compte. D'altra banda, parlar de "generació" és extralimitar el que va significar l'infrarealisme. Al final, no eren més que una colla de nois i noies inconformistes que feien criaturades, més que actes revolucionaris. El seu punt fort eren els *happenings*, més propers al situacionisme francès, als *angry young men* britànics o als hippies nord-americans, que a les guerrilles llatinoamericanes a la recerca d'una revolució definitiva.

Aquí va sorgir una nova confusió. Tindria raó Zurita? L'univers de Bolaño era exclusivament literari? No hi havia veritat, sinó només manipulació, engany, tergiversació? Més que un poeta havia estat un simple usurpador? La seva obsessió per generar la nova gran obra llatinoamericana l'havia encaminat a manejar al seu gust la realitat encara que pel camí deixés una reguera de falsificacions? És lícit que un escriptor es cregui un déu totpoderós?

Una de les frases paradigmàtiques del manifest infrarealista és aquesta: "Deixeu-ho tot, novament. Llanceu-vos als camins". Com m'havia de llançar als camins, si el seu propi autor no havia estat capaç de fer ni mig pas? Perquè, per a Roberto Bolaño, aquella novel·la havia estat una enorme broma, un acudit descomunal, una obra que li hagués agradat llegir amb el seu amic Mario Santiago per fer-se un tip de riure. D'aquell humor ens va quedar el drama: un acudit gris que es va acabar convertint als meus ulls de lector en una broma pesada. Vaig ser-ne un de tants que es va prendre al peu de la lletra el que explicava. Reconec que allò em va fer enfadar: per què havia estat tan ingenu? Per descomptat, no em vaig culpar a mi, sinó a Bolaño. Pensava que l'escriptor tenia un compromís amb la veritat i que qualsevol que la manipulés estava practicant un exercici de supèrbia i narcisisme, quan no una egolatria descomunal, el preu de la qual sempre resulta massa alt.

Vaig pensar en tot això, en la manipulació de *Los detectives salva-*

jes, en les paraules de Zurita i en el pilot d'*Estrella distante*. Vaig pensar que, des d'aquell moment, hauria d'aprendre a que m'agradessin menys *La literatura nazi en Amèrica* (1996), *Nocturno de chile* (2000), *2666* (2004) o *El Tercer Reich* (2010), llibres referencials de Bolaño. Vaig pensar també que els seus contes i els seus poemes, tret de dos o tres, no eren gran cosa. No més que una avantsala de textos que podrien haver-se transformat en obres més grans.

Tot i això, ha passat el temps i ara, en lloc de continuar incendiant aquesta casa de Doinel, opto per ser

jo qui baixa les escales d'aquell avió que el va portar a Barcelona. Tinc el mateix rostre, afligit, exhaust, no sé si descregut. I em dic que, entre tanta confusió, s'amaga una cosa que si no és veritat, sí que em resulta veritable. És a dir, ara sé que m'havia equivocat. I m'alegra saber-ho, perquè admetre els nostres errors és un símptoma d'anar pel bon camí. He entès que la discrepància és una forma d'afecte. Que, com Alain Robbe-Grillet, escrivim sobre personatges que no saben que són culpables i que potser per això ens resulta més difícil parlar-ne, perquè tothom està carregat

de fantasmes i remordiments. He entès que la paròdia és la reacció d'un adult a qui li agradaria recuperar la llibertat d'un nen quan és capaç de plorar en públic. He sabut que la crítica furibunda cap a alguna cosa ens torna més fràgils, perquè no sabem a qui ens adreçem exactament. Que la contradicció genera moviment i combat l'estatisme. I el més important: sé que ara no he de triar entre Zurita o Bolaño, entre *Los detectives salvajes* i *Rayuela* (1963), igual que he après a no haver de decantar-me per Truffaut en lloc de Godard o entre, què sé jo, Paul McCartney

i John Lennon. O, per seguir en aquell context mexicà, sé que puc gaudir a parts iguals d'Octavio Paz i Efraín Huerta. I, sobretot, he comprès que tota literatura és ficció, una ficció que ens salva i ens permet conèixer una mica millor la realitat, perquè, com va dir una vegada l'escriptor i crític Jorge Carrión, sense artifici literari no es pot descobrir el secret d'una persona.

En alguna banda, Roberto Bolaño va deixar escrit que els morts sempre ens miren. Potser serà hora de ser capaces de mirar-los també a la cara. ●

Barbieland o la utopia matriarcal perduda

La imatge projectada a l'exitós film 'Barbie' connecta amb una notable tradició d'universos igualitaristes de ficció poblats per dones, que qüestionen el poder patriarcal i plantegen l'abolició de la família

Si alguna cosa ha generat la pel·lícula *Barbie* (a part d'una recaptació de més de 1.400 milions de dòlars i una campanya de màrqueting mai vista) són expectatives. Moltes expectatives. D'ençà que es van filtrar les primeres imatges de Margot Robbie i Ryan Gosling patinant per Venice Beach, que no vam parar d'especular sobre com seria la nova pel·lícula de Greta Gerwig, directora obsessionada per repensar la feminitat i les relacions familiars, sobretot entre dones.

Si bé tenir moltes expectatives sovint ens porta a decebre'ns, després de veure el resultat final és interessant valorar la capacitat imaginativa que neix d'aquestes expectatives, prenyades de possibilitat. Confesso que jo somiava amb una representació de Barbieland com una utopia matriarcal i abolicionista de la família. De fet, sí que hi ha una mica de tot això en el petit univers rosa i plastificat mostrat a la pel·lícula, però queda ben lluny d'encarnar cap mena d'horitzó revolucionari.

Ja se n'ha parlat molt, de *Barbie*, i segurament hem d'agrair-li la normalització del feminisme (malgrat que sigui el feminisme *blanc* i liberal) entre un públic generalista i no necessàriament avesat a la paraula *patriarcat*. Sí, d'acord, tot això era a costa de la restauració de l'honor de Mattel, empresa estatunidenca de joguines líder al món. No és fàcil fer les paus amb *Barbie*, en tant que emblema del consumisme xacrós, però ja sabíem què anàvem a veure i, en aquest article, insistiré en el poder emancipador que també podria emanar de Barbieland a través d'una genealogia de ficcions i teories al voltant de la redistribució dels treballs de reproducció social.

És innegable el poder que històricament han tingut les ficcions per potenciar la imaginació i la projecció

d'altres mons possibles. Des de fa uns anys que ens hem encallat en el realisme capitalista de Fredric Jameson i Mark Fisher, que proclama que és més fàcil imaginar la fi del món que la fi del capitalisme. Fisher analitzava com les ficcions contemporànies no animaven al qüestionament del sistema, sinó que només reafirmaven la idea inculcada que vivim en el millor dels mons possibles. Estem programats amb aclucalls que ens impossibiliten veure-hi més enllà del que és real, o *en acte*. I si, a més a més, no tenim a la nostra disposició relats alternatius, utòpics i, sobretot, no apocalíptics, difícilment albirem una altra concepció de món. Així que, com ens animava Fisher a *Comunisme àcid* (Manifest llibres, 2023) o Layla Martínez a *Utopia no es una isla* (Episkaia, 2020), cal recuperar les petites victòries, esquerdes i moments de trencament que han obert la possibilitat de construir quelcom diferent. I és aquí on radica el poder de les ficcions, en eixamplar la nostra capacitat imaginativa i convertir aquesta pulsio en realitat.

Vull inscriure Barbieland en una genealogia d'utopies de ciutats de dones. Des de la Ciutat de les Dames de la pensadora humanista Cristina de Pizan (Cal Carré, 2022), fins a la ciutat de les guerreres Gerudo mostrada a la saga de videojocs *The Legend of Zelda*.

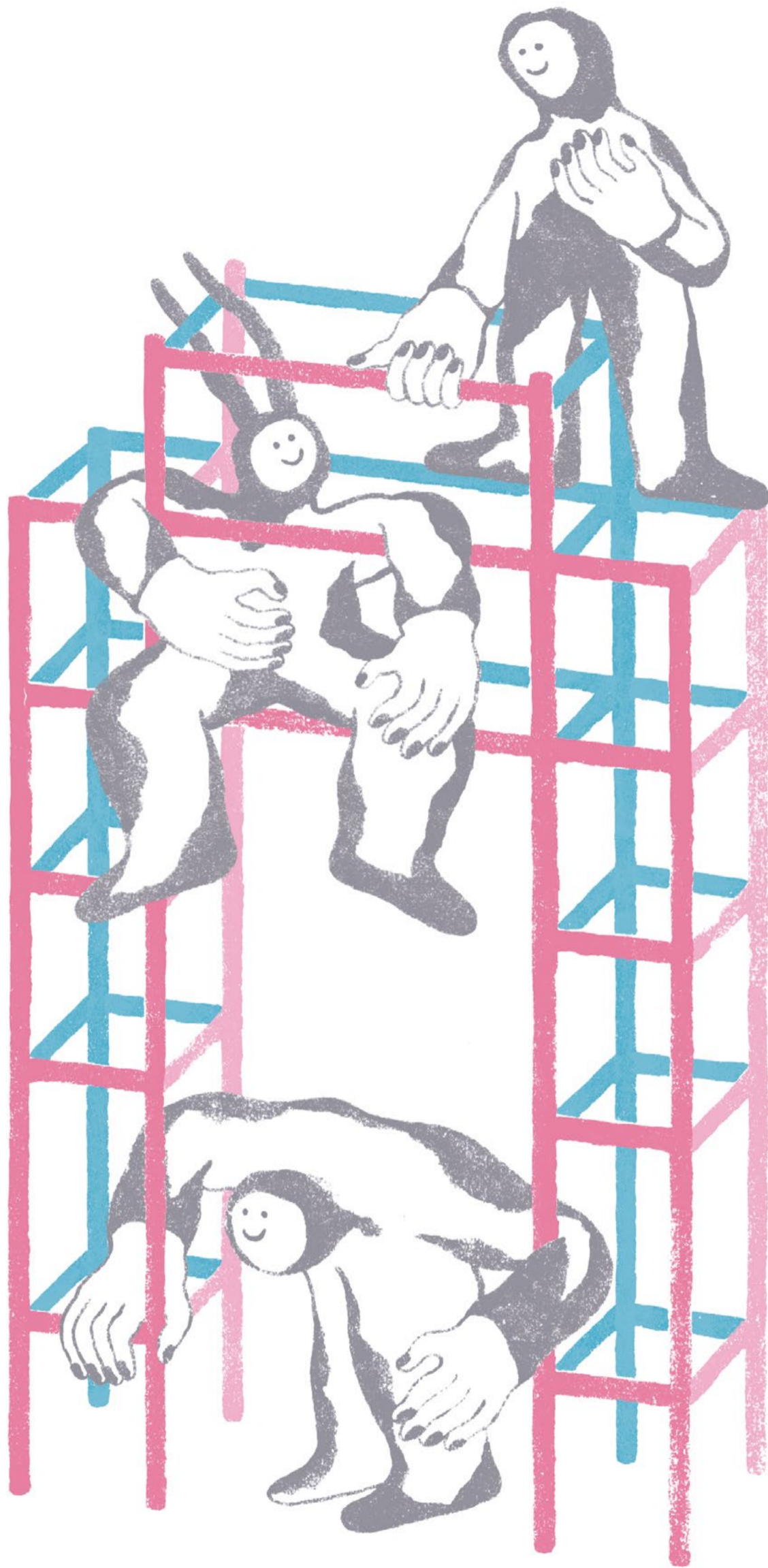
Amb *La Ciutat de les Dames*, De Pizan va inaugurar un debat teòric al voltant de la dignitat de la condició femenina. Publicada l'any 1405, l'obra relata la construcció d'una ciutat al·legòrica per a les dones; un nou reialme on tindrien la llibertat d'imaginar i decidir amb autonomia qui es vol ser, com assenyala Georgina Rabassó al pròleg de l'edició no venal de Laie Edicions de l'any 2022. Guiada per les veus de la Raó, la Rectitud i la Justícia, l'autora juga a bastir una ciutat amb fonaments ben sòlids i amb grans do-

nes com a referents. Alguna cosa de tot això adopta el món que trobem a *Barbie*, amb la creença compartida que els diferents models de nines treballant en camps com les ciències, l'esport o la música han ajudat a crear un món millor (el món fora dels límits de l'illa de Barbieland, el món real i no utòpic). *La Ciutat de les Dames* va ser el primer relat que es rebel·lava en contra de les definicions predominants que els homes havien fet de la feminitat. En una època on els grans textos d'Aristòtil, Boeci, Agustí d'Hipona, Boccaccio o Plató establien el rol de les dones, Cristina de Pizan proposà un acte d'autodefinició i valorització dels seus sabers.

Un altre dels grans relats utòpics basats en comunitats de dones és el que trobem a la novel·la *Terra d'elles* (Laertes, 2020), de Charlotte Perkins Gilman, publicada originalment el 1915. Ens presenta un territori on només habiten dones que viuen com a germanes, adoren la Mare Terra i són vegetarianes perquè han eliminat tota violència contra altres formes de vida animal. Núria Sara Miras, a *Filòsofes de la contemporaneïtat* (Edicions UB, 2023), destaca que tots els espais de la *Terra d'elles* són oberts, transitables i comparteixen les tasques domèstiques perquè totes les habitants puguin ocupar el seu temps com els plagui. Miras ho defineix com una "maternitat cooperativa", on l'evitació de tots els mals "està relacionada directament amb l'abolició de la propietat privada i la regulació de la jornada laboral, que és mínima o inexistent". Els ideals d'aquesta societat utòpica s'arrelen en les bases d'*El manifest comunista* (una edició recent a Tigre de Paper, 2020) de Marx i Engels, que defensaven l'abolició de la família burgesa, vinculada a la propietat privada i a la pretensió dels homes de posseir les seves dones.

Barbieland comparteix alguns elements de la *Terra d'elles*, en primer lloc, l'obertura de tots els espais. Les cases de les Barbies no tenen parets i es veuen les unes a altres des dels llits i les cuines. Tampoc no mengen animals, perquè, senzillament, no mengen; però el principi de no-violència també és ben present en el món de nines de Greta Gerwig. Tanmateix, l'element compartit que resulta més destacable és l'absència de desig i d'amor romàntic. A *Terra d'elles* les dones tenen filles per partenogènesi, sense necessitat d'un home ni de tenir relacions sexuals. El desig i el plaer semblen inexistents en aquest món, així com ho són a *Barbie*, on ni tan sols es tenen genitals. A la novel·la de Perkins Gilman serà l'arribada de tres exploradors homes el que significarà la destrucció de la comunitat: quan tots tres es casen amb dones del col·lectiu, seguint les idees del seu univers de l'amor romàntic, és a dir, posseïdor de la feminitat per la força, el clar signe de la masculinitat tòxica. I això és exactament el que passa a la pel·lícula *Barbie*, que el Ken protagonista desitja posseir la Barbie interpretada per Margot Robbie i, quan descobreix que sota el patriarcat podrà tenir el poder de satisfer el seu desig, decideix desmuntar la utopia matriarcal de Barbieland a cop de cavall (o això es pensa). Les dues accions que transgredeixen l'ordre establert evidencien la fragilitat de les estructures socials i dels sistemes de repartició justos.

Els dos últims casos a comentar mostren dues societats matriarcales en moments de conflicte. L'un és el que trobem en *El nom del món és bosc* (Raig Verd, 2021), d'Ursula K. Le Guin, on una societat matriarcal amb forma humanoide es rebel·la contra el grup d'humans que ha colonitzat el seu planeta i atura l'espòli de recursos minerals. Amb menys èpica po-

dríem parlar del procés de desprogramació del patriarcat que veiem a *Barbie* i que culmina amb la presa del Congrés de Barbieland. L'altre cas és el poble de les Gerudo dels videojocs *The Legend of Zelda*, una ciutat de dones enmig del desert i que engendraran el mal endèmic del regne d'Hyrule: Ganondorf, que esdevindrà Ganon la Calamitat i tornarà eternament per enfonsar el món en les tenebres. Crec que l'esperit guerrier d'aquesta tribu és el que manca a Barbieland: la força de combatre la injustícia més enllà de la seva illa aïllada i utòpica per aconseguir el que ja creien haver assolit: la igualtat per a totes les nenes i dones. És una quimera demanar que una macroproducció estatunidenca ens ofereixi el relat de la revolució o, seguint el lema de la sèrie de manga i anime *Utena* (1999), que ens mostri el poder de revolucionar el món; de desmuntar els rols establerts que predeterminen què podem arribar a ser (però no per això deixa de ser desitjable).

Aquestes històries narren modes alternatius de viure que ens obliguen a confrontar la nostra realitat amb la ficcionada, a buscar-hi punts en comú i extreure'n tot allò que desitgem canviar del nostre món. Un dels pals de paller d'aquests relats és la inexistència de famílies tradicionals, que connecta amb les idees sobre l'abolició de la família, com ja apuntàvem amb *Terra d'Elles* i el seu vincle amb les bases del comunisme. Com explica Jules Joanne Gleeson en l'antologia de textos *Las degeneradas trans acaban con la familia* (Kaótica Libros, 2022) d'Ira Hybris, l'abolició de la família és una estratègia provocativa, però sens dubte positiva, perquè ofereix les claus per a una criança col·lectivitzada i sistemàtica. Aquestes comunitats utòpiques no hi són per aplicar-les al peu de la lletra, sinó per escapar de la realitat asfixiant i monopolitzada per una única forma de conrear l'amor i les cures. No construirem mai models alternatius i sostenibles de societat si abans no els podem pensar. És aquí on radica el poder ocult d'utopies com Barbieland, en deixar-nos imaginar altres formes de viure juntes. ●

TEXT: **ALBA LAFARGA**
GESTORA CULTURAL I VIDEOASSAGISTA

IL·LUSTRACIÓ: **EIXA**

Les agrupacions de defensa actiuament en l'extinció

L'estiu s'acaba i és temps de reflexions, de valoracions i de continuar treballant per la propera campanya. De polèmiques en trobem cada any, però als mitjans de comunicació, entre representants polítics, directors, assessors... A peu de mànega el tracte és correcte, de suport mutu i, fins i tot, cordial.

Molts caps de parcs de bombers organitzen jornades de formació i pràctiques conjuntes entre personal del parc i les agrupacions de defensa forestal (ADF) de la zona. Això fa que ens coneguem o, si més no, ens reconeguem, que parlem en el mateix idioma del foc i que quan estem davant d'ell no és el primer cop que ens veiem.

Podem tenir malentesos en un moment de tensió, i tant, perquè, al cap i a la fi, de tant parlar-ne es genera neguit i un cert punt de desconfiança. No som un equip. Però la qüestió de fons rau en disputes de despatx, de qui exerceix el control, qui investiga, qui té cada petita porció de pastís, tant el mediàtic, com el del pressupost o el de les competències.

Diríem que la direcció de Bombers de la Generalitat no es vol deixar trepitjar la mànega per aquells que sacsegen les ADF, Protecció Civil i qualsevol altre organisme o entitat per fer un pessic a les competències de Bombers. També cal tenir present la judicialització de tot, absolutament. Els sotsdirectors i caps operatius miren amb recel tot el que els ve de fora i no controlen. És una qüestió de responsabilitats: són conscients

i assumeixen tota la responsabilitat del que els és inherent al càrrec i al cos de Bombers.

La qüestió és la manca de coneixement sobre qui forma part de les ADF, quin estat de salut tenen, de quines mínimes capacitats físiques disposen -en formació i material, res a dir, han millorat moltíssim-, quants poden estar a peu de foc, on estan ubicats i com comunicar-s'hi. Això és el que passa pel cap dels comandaments de Bombers i pesa i molt, tant com perquè un Cap de Guàrdia no vulgui afegir aquesta peça al taulell. Carregar mànegues muntanya amunt pesa, però carregar-se l'esquena de responsabilitats afegides també.

Qualsevol que vulgui pot ajudar a fer de metge d'un hospital o de mosso d'esquadra en una manifestació? No. Les feines públiques són professionals, i això té molt a veure, no només amb la capacitat i formació, sinó amb la responsabilitat. I mentre els qui manen estableixen les seves estratègies, els que tiben de la mànega ens anirem trobant en aquella zona grisa de les primeres actuacions de les ADF mentre arriben els bombers.

Fi de campanya forestal. Comença la feina: endreçar ADF i Bombers. Que els focs s'apaguen a l'hivern ho diu tothom, ara bé, posar-s'hi costa esforços, recursos, temps i diners. De fet, les ADF tenen al llarg de l'any el temps, el coneixement del territori, eines i materials mitjançant subvencions públiques. Què més els cal? Objectius, raons i reconeixement de la tasca que duen a terme.

Objectius: netejar el bosc a l'hivern, fer els camins amples i transitables. Raons: reduir la càrrega de foc en punts que es consideren crítics, garantir l'accés a qualsevol masia. I tot això, fer-ho amb el suport de l'administració i que, mentre no pugui abocar bombers en aquesta part de la prevenció, reconegui la tasca a les ADF, amb qui la direcció general de Bombers haurà de treballar conjuntament per prioritzar i enfocar els esforços en el més necessari.

Cadascú a la seva feina, doncs. Les ADF són gent del territori i és allà on en poden fer molta. ●

TONI SÀNCHEZ

DELEGAT DE LA INTERSINDICAL-CSC
A BOMBERS DE LA GENERALITAT

LLUITA CONJUNTA AMB
TASQUES DIFERENCIADES

La forestal han de participar o dels focs als boscos?

RAPIDESA I CONEIXEMENT PER COMBATRE INCENDIS

Els grans incendis ocorreguts a mitjan anys vuitanta van donar lloc al programa anomenat Foc Verd, del Departament d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, fruit del qual van néixer les Agrupacions de Defensa Forestal, les ADF.

Des de llavors, hem tingut diferents graus d'entesa amb la Generalitat i amb el seu cos de Bombers a partir de les diferents interpretacions del paper que les ADF havien de tenir sobre el terreny.

Aquest any, durant l'incendi de Portbou, la direcció de Bombers va decidir no permetre treballar a les associacions. Tampoc va respectar els mínims establerts pel Pla d'Actuació del Grup d'Intervenció (PAGI), com ara treballar a la cua de l'incendi o al punt d'emplaçament 1, menyspreant així els recursos disponibles que estan formats, coordinats i equipats per treballar en focs forestals.

Fa més d'un any que demanem una modificació d'aquest PAGI, que contradia i desmunta tot el sistema de treball dels últims anys i que no dona suport a la tasca de les ADF ni li dona la importància que té per al territori.

Segons el Pla Infocat, les ADF som membres del grup d'intervenció i segons la Directriu 1/2012, les nostres tasques són: fer una avaluació de l'incendi i trametre'n les conclusions, donar el suport necessari per a l'establiment del Centre de Comandament Avançat, combatre l'incendi, auxiliar les víctimes i aplicar les mesures de protecció adients en col·laboració

amb els serveis d'extinció i salvament, informar puntualment el seu coordinador operatiu i sol·licitar i executar les seves instruccions a través dels seus comandaments naturals, mantenir informat al seu coordinador orgànic i col·laborar amb l'establiment de les esquadres de reserva.

Les ADF som un dispositiu d'ajuda i col·laboració amb el cos professional dels bombers. No pretenem actuar ni passar al davant, però no té cap lògica disposar de personal, vehicles i equipaments que són bàsics per una ràpida i eficaç lluita contra els incendis i no fer-los servir quan fa falta. En molts llocs, les ADF són les primeres a arribar al peu del foc, perquè estan presents arreu del territori. Aquest 2023 hem realitzat més de 5.000 jornades de vigilància de forma voluntària. Per tant, és lògic que, quan hi ha un servei, estiguem molt a prop, perquè coneixem com ningú tots els camins, pistes i corriols que permeten arribar a un punt determinat i això sovint ens permet posar punt final a un foc incipient.

No podem entendre que el 2018 la Generalitat de Catalunya ens atorgués la Creu de Sant Jordi per la nostra "valuosa implicació en la prevenció i lluita contra els incendis forestals" i que ara se'ns aparti d'aquesta tasca.

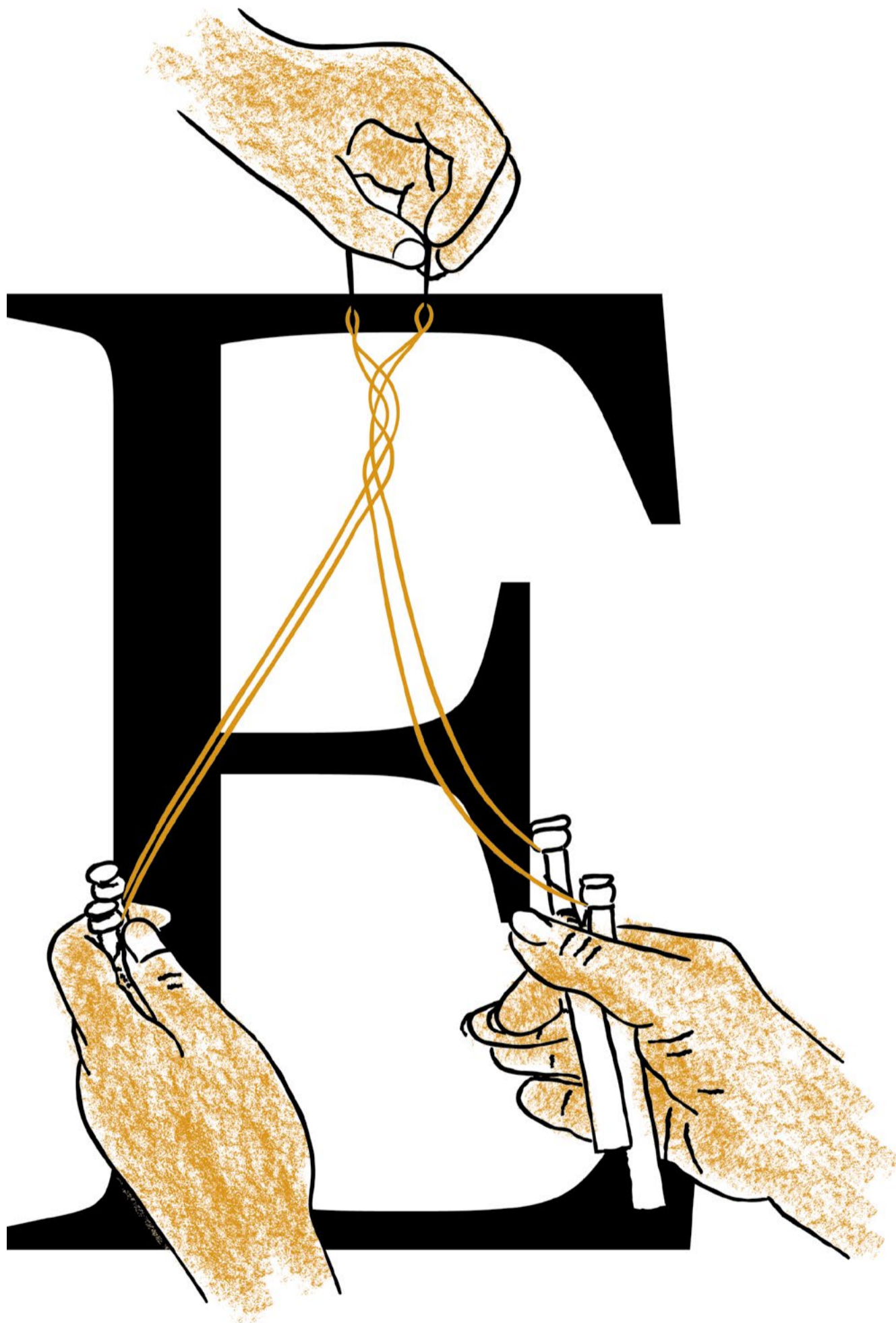
Des del secretariat de Federacions i ADF de Catalunya considerem erroni no utilitzar els recursos disponibles amb l'excusa de la seguretat i el perill que suposen els incendis de sisena generació. Som els primers que, en nom de la

seguretat, farem tot el que convingui: més formació, millors equipaments, més coordinació, però mai ens apartarem del territori. Si quan parlen de seguretat no es refereixen a la nostra seguretat sinó a la seva seguretat jurídica, i el que passa en realitat és que no es vol ser el responsable legal de les ADF, és un plantejament que el país no es pot permetre i cal que es reverteixi urgentment.

El Cap d'Intervenció de Bombers ha d'emprar tots els recursos disponibles per solucionar les emergències com més aviat millor. Els recursos d'extinció del grup d'intervenció els defineix el Pla Infocat i aquest diu clarament que una de les tasques de les ADF és combatre els focs, tal com hem fet durant més de trenta anys. ●

RAMON TORRENTS SALA
PRESIDENT DEL SECRETARIAT DE
FEDERACIONS I ASSOCIACIONS DE
DEFENSA FORESTAL DE CATALUNYA

EL RELAT DE **NEUS CHILLIDA ZARAGOZA**
IL·LUSTRACIÓ: **ANNA BOHIGAS**

Bashira

I cos enroscat com un cabdell. L'ombra marca les hores d'un estiu que s'ha allargat tot un any. A poc a poc, el sol perd espai sobre les cordes de la cadira on el meu pèl aspre i frondós reposa. Abans no vivíem ací i ara ja no em mouria enlloc. Ella, Bàrbara, no ho té tan clar. Mira fixament la paret com si comptara el nombre de cudols que han servit per a enfortir una casa vetusta. Paret centenària que mira als ulls a una dona de menys de trenta anys incapaç de projectar un futur possible. Els carrers solitaris de les orografies perifèriques. El món rural desnonat de cossos com el seu. Les hores passen lentes quan t'has criat a la ciutat i has de tornar a un lloc on mai no has sigut, o això creus. A mi, sincerament, m'agraden. Passa la seua mà sobre el meu cap, l'estira pel llom i entenc que ara serà ella qui asseurà i jo, em tornaré a fer cabdell als seus peus.

Duu amb ella la cadira on reposa el boixet. Enigma per a les dues. Per on hauria de fer el següent pas? Quin tronquet hauria de moure per poder cosir la blonda que el patró anuncia? La Maria ho sabia i la certesa d'unes mans amnèsiques, enfront de les seues tan desproveïdes de coneixement, tensa els llavis de Bàrbara com dos fils agullonats.

*

Un dia va fer esclatar el cel amb un crit de por. L'àvia tornava a una casa que no era la seua i en posar la clau a una porta que no obria, la veu la va travessar com un llamp audible per als pocs habitants del poble. Clamava als lladres, en un plor tan infantil com dolorós, tan ingenu com metàl·lic i, tothom, al segon crit, va entendre que allò que passava era imperceptible. La clau sols havia obert el pany d'una malaltia silenciosa.

I

L'àvia perdía memòria a correu. Primer va ser la porta i les veïnes cridant a ciutat per pal·liar aquells gemecs. Després vingueren tantes accions inquantificables que van optar per posar terra pel mig. L'àvia agafava la maleta cap a una residència a ciutat. Els boixets quedarien a la casa centenària i es vestiren de pols. Allà on les agulles obrin les entranyes, s'establiria l'oblit total i irremeiable. Li van fer creure que el boixet també hi aniria a ciutat, però, tot i això, va ser el primer que vam trobar en travessar el llindar. A nosaltres la clau sí que ens va obrir el pany.

*

Van aplegar un divendres. Bàrbara i el gat. Van obrir la porta i les finestres de bat a bat. La gata passa des d'aleshores els matins a la cadira de la porta. Fins a l'una, religiosament, com si fora el rellotge que apunta que la xicalla escassa d'aquest indret tornarà cap a casa fent cridòria i escampant l'animal a espais més tranquils. A mi ja em coneix. Hi visc davant i molts cops, en tornar de l'escola, m'assec al seu costat i li deixo fer. Em puja al ventre, m'arrapa els canells i, de sobte, la mare em crida: "Bashira, a dinar!" Bé, a mi i a tot l'aplec de germans espargits pel carrer.

Voldria, algun cop, equivocar-me de casa, entrar a casa de la Bàrbara i veure què hi fa. M'agrada quan surt amb la gata a llegir al carrer. L'observe rere el canyís i, a vegades, inclús

em faig la dissimulada per aproximar-me a ella i seure jo també al carrer. Veure-la amb els boixets o un llibre entre mans em sembla el moment idoni per preguntar-li com és la ciutat i com era la seua vida abans de vindre ací. Ací és el lloc on jo vaig aplegar abans que ella, tot i que no sempre he sigut d'ací, però no conec res del país d'on diuen ser els meus pares ni tampoc conec res d'aquest país que m'ha vist créixer un pam a cada ramadà. La Bàrbara m'agrada. Voldria créixer més de pressa, ser ja com ella i poder invertir les vesprades en fer-nos mútua companyia, com si fóssim amigues.

II

Fugint de convivències feixugues i de la toxicitat dels vincles líquids, vaig decidir que ens n'anàvem allà on mai no passa res. Lluny del tràfec dels semàfors. El trasllat de l'àvia a la residència havia deixat feia uns cinc anys la casa del poble buida i, a un país on els lloguers són insostenibles per a algú que sols ha cursat formació professional, se m'obria l'oportunitat d'estalviar sent habitant d'allà on mai no passa res.

No hi vaig dubtar. Vaig dir sí a la beca. No m'esperava ningú ni ací ni allà. Nut, la gata, vindria darrere i quatre llibres per anar rodant.

Amb la beca vaig encetar un projecte de cinema popular on l'únic públic érem Bashira i jo. I, allà on mai no passa res, van aplegar els fets fent enrenou. Rere les càmeres, gravant els pocs plets escaients i regulant el so, l'ansietat hi tornava i la son em fugia entre els dits. Ací, poble amb Santa Bàrbara de guaita, la tempesta hi aplegava.

Una línia de molt alta tensió cosirà la comarca dels Ports. Els arbres seran serfs als peus dels gratacels elèctrics. Gegants com agulles que dibuixaran patrons com els de les blondes dels boixets que ens marquen el camí en punxar-se amb les agulles. Un llamp d'energia. Un espai cada cop més delmat i les postals que cap turista compra, plagades d'espurnes d'alumini que assenyalen al cel.

*

Bashira m'ha explicat que el seu nom vol dir "bones notícies". La mire amb el front encara replegat pels solcs de l'insomni i la ràbia acumulada amb les darreres notícies. Nena preciosa, com pots dir-te així enmig de tan poques bones noves?

III

Assenyala el boixet. Assegut una vesprada més sobre la cadira que ens acompanya a la fresca, com un tòtem, com si encara estigués ací l'àvia disposada a trobar solucions del futur als enigmes vitals.

"Bashira, tu no vas conèixer la meua àvia, veritat?". L'oracle de ma iaia eren els boixets. Cada blonda teixia un destí i, a mesura que les mans acabaven el dibuix, ella confirmava l'èxit del pronòstic. Voldria explicar-li-ho a Bashira amb un llenguatge comprensible per totes dues i amb les paraules ameres d'esperança cap al futur que li espera. Voldria tindre els dits de l'àvia pronosticant si la MAT seguirà endavant i acabarà devorant el paisatge o si es transformarà en papers mullats. Seria una bona notícia. ●

Cooperativisme en temps de desesperances

ANNA PEÑALVER BERMUDO

SÒCIA DE LA COOPERATIVA TRANSVERSAL

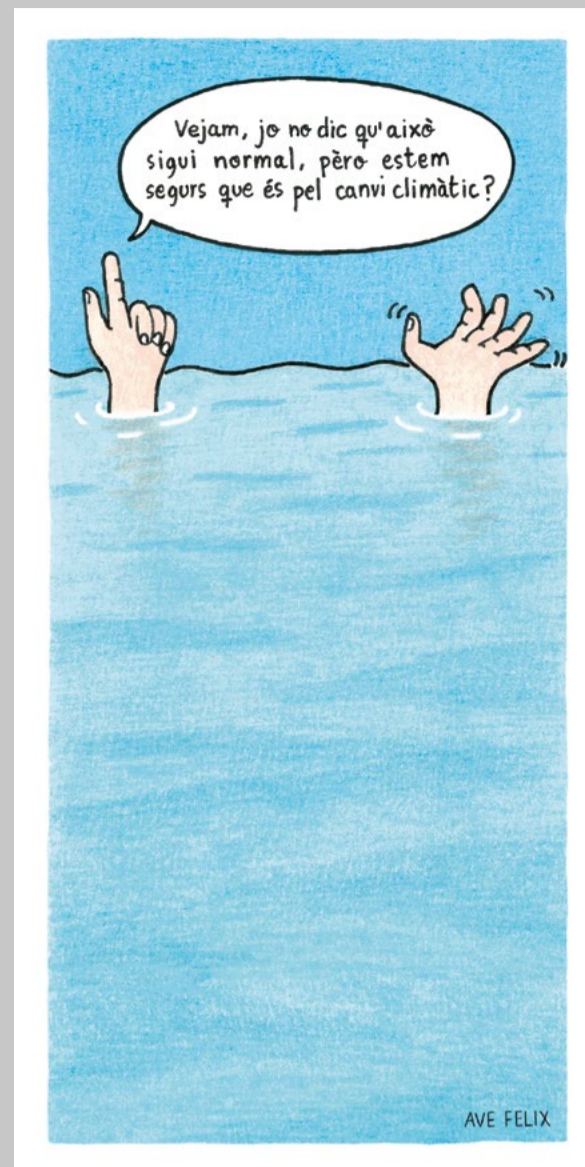
En els darrers anys, hem vist nàixer al País Valencià i a les Illes nombroses cooperatives vinculades a l'Economia Social i Solidària (ESS) i a la seua radicalitat transformadora. Una part del finançament d'aquestes ha provingut de les administracions locals i autonòmiques, per mitjà de serveis prestats o de convocatòries de subvencions en àmbits com els feminismes, la transició ecològica, l'accés a l'habitatge, les cures, l'ús social de la nostra llengua o la memòria antifeixista. Amb els nous governs d'extrema dreta, es reduiran al mínim els recursos públics destinats a aquestes qüestions, o fins i tot seran temes obertament perseguits per governs negacionistes del canvi climàtic, de les violències patriarcal, del dret universal a l'habitatge i a les cures o de models econòmics més justos. Per tant, és molt probable que moltes entitats de l'ESS trobem dificultats per a sobreviure i, el que és més important, per a continuar desenvolupant la nostra tasca transformadora.

A més, darrerament havíem començat a gestar diferents iniciatives d'intercooperació per a avançar cap a un veritable ecosistema d'ESS, trencant el tradicional aïllament del cooperativisme, en el cas valencià, i treballant conjuntament per enfortir i expandir un sistema econòmic democràtic, sostenible i socialment just. Confiàvem que els recursos públics, ni que fora de manera secundària, contribuïren a facilitar salts d'escala quantitativs i qualitativs, com ha ocorregut en altres llocs, principalment a Catalunya. La nova realitat apunta a tot el contrari: l'aposta única, amb tota la maquinària i recursos institucionals, per la versió més salvatge del capitalisme. I més enllà de les institucions, en l'àmbit social, ens enfrontem

al perill del triomf definitiu de l'ideari ultraliberal: l'individualisme extrem i l'aspiració a l'èxit personal vinculat a l'acumulació de capital i el luxe, per damunt de consideracions ètiques o col·lectives. Això pot fer cada vegada més difícil construir alternatives basades en la cooperació, els béns comuns, la confiança, el suport mutu i el dret universal a una bona vida.

A més, s'intensifica la lluita mundial pels recursos i l'evidència dels límits físics del planeta. Nous agents disputen l'hegemonia a l'eix EUA-Europa i el seu model econòmic i social sostingut durant segles a base de l'explotació colonial d'altres pobles, amb el consegüent perill de l'expansió social de discursos racistes, neocolonials i bel·licistes.

Tot i aquest panorama, però, no podem caure en una desesperança paralitzant. Moltes estem convençudes que l'ESS pot demostrar que podem funcionar d'una altra manera. No hi ha altra opció que fer pinya, enfortir l'incipient sistema de relacions intercooperatives i buscar fórmules de finançament basades en la solidaritat com a garantia de major autonomia. Tenim exemples com Coop57, que canalitza els estalvis de moltes persones per a finançar projectes transformadors. Cal també fer un esforç especial per teixir aliances en els nostres barris i pobles i trencar la inèrcia individualista. També hem de construir ponts amb col·lectius i sectors socials que són clau pel seu potencial transformador, com les migrants que ens aporten altres sabers i experiències comunitàries, les quals poden enriquir enormement les nostres pràctiques econòmiques, a més de fer front juntes al racisme i al colonialisme que ens ve. En temps de negacionismes, el cooperativisme ha d'aportar esperança. ●

AVE FELIX

MIERDA BUENA

IMATGES QUE CREEN COMUNITAT

Dissabte 21 d'octubre
Ca Revolta
Carrer de Santa Teresa, 10, València

12.00 h

Taula rodona: El poder transformador
de les arts gràfiques

Clara-Iris Ramos, il·lustradora i grafista
Eixa, il·lustradora
Carles Vercher (ubeefe), treballador gràfic

Moderada: Paulapé, il·lustradora, membre de l'Associació de Professionals
de la Il·lustració Valenciana - APIV i codirectora de Baba Kamo. Festival i fira
del llibre il·lustrat

14.00 h

Dinar comunitari elaborat per La Mandràgora (reserveu a: 685 77 19 91)

16.00 - 18.00 h

Taller de serigrafia amb D. Vanderh i Paula R. Zapata
Música i PD per a amenitzar la jornada

Directa

SOTA FOCUS

4-15

Entitats espanyolistes amb escassa base social utilitzen el sistema judicial per combatre el model escolar d'immersió lingüística.

En els diversos territoris dels Països Catalans, la llengua pròpia perd parlants i també fa passos enrere en la protecció legal per garantir-ne l'ús.

SOBIRANIES

16-21

Elaboració de vi escoltant la natura.

22-23

Retornar a la fusta i la massa vegetal com a matèries primeres.

24-25

Alta muntanya fora de competició.

26-27

La renda bàsica com a garantia de llibertat universal.

28-29

Roser Rius, activista represaliada pel policia 'Billy el Niño': "La maldat dels torturadors va afermar les meves conviccions".

30

Llarga vida a les conserves.

LA CENTRAL

32-33

La petjada de la síndrome del llavi leporí a Mèxic.

INTERNACIONAL

34-37

El racisme d'estat s'imposa a la Tunísia de Kaïs Saïed.

38-39

Un any de govern Meloni a Itàlia marcat per polítiques continuistes amb pinzellades d'involució de drets.

L'ENTREVISTA

40-45

Elías Taño: "Evite pintar al centre de València perquè podria contribuir a la gentrificació"

IDEARI

46-51

Noves recerques en el camp de l'arqueologia i l'antropologia desentenen nous paradigmes sobre l'origen de les desigualtats socials i de gènere.

52

'El moviment de dones del Kurdistan' i altres apunts multidisciplinaris d'una revolució.

53-55

Les ficcions visceral de Roberto Bolaño.

56-57

Barbieland o la utopia matriarcal perduda.

58-59

Debat: Les agrupacions de defensa forestal han de participar activament en l'extinció dels focs als boscos?

60-61

Relat: 'Bashira'.

SOM COOPERATIVA

62

Cooperativisme en temps de desesperances